

Strokovno gradivo s priporočili za nadaljnji razvoj Slovenskega ogrodja kvalifikacij

Delovna različica, lektorirano

Maj 2023

Pripravila: Nika Mustar, višja svetovalka področja I

(Poglavje 3.2. in 3.3 je bilo pripravljeno v sodelovanju z eksperti SOK: dr. Klara Skubic Ermenc,
dr. Roberto Biloslavo in dr. Borut Mikulec)

Strokovni pregled: mag. Slava Pevec Grm

Kazalo

Kazalo.....	1
1. Uvod	3
2. Ključne značilnosti slovenskega sistema kvalifikacij ter razvojni mejniki v zadnjih desetih letih.....	5
2.1. Ključni razvojni mejniki v slovenskem sistemu kvalifikacij v zadnjih desetih letih.....	5
2.1.1 Statistični podatki o vključenosti v slovenski sistem izobraževanja	5
2.1.2 Zakonodaja in strateški dokumenti	9
2.2. Razvoj in implementacija Slovenskega ogrodja kvalifikacij.....	12
2.3. Ključni mednarodni strateški dokumenti v zadnjem desetletju.....	25
3. Doseganje 10 meril za umeščanje v EOK.....	27
3.1. Merilo 1: Pristojni organi določijo in objavijo odgovornosti in/ali zakonsko pristojnost vseh zadevnih nacionalnih organov, vključenih v postopek umeščanja.	27
3.2. Merilo 2: Povezava med nacionalnimi ogrodji ali sistemi kvalifikacij ter opisniki za posamezne ravni EOK je razumljiva in dokazljiva.....	33
Ustreznost opisnikov SOK.....	34
'Kompetenca' ali 'odgovornost in samostojnost'?	36
3.3. Merilo 3: Nacionalna ogrodja ali sistemi kvalifikacij in njihove kvalifikacije temeljijo na načelu in cilju učnih izidov ter so povezani z ureditvami vrednotenja neformalnega in priložnostnega učenja ter po potrebi s kreditnimi sistemi.	38
3.4. Merilo 4: Postopki za vključevanje kvalifikacij v nacionalno ogrodje kvalifikacij ali za opis mesta kvalifikacij v nacionalnem sistemu kvalifikacij so pregledni.....	48
3.5. Merilo 5: Nacionalni sistemi za zagotavljanje kakovosti izobraževanja in usposabljanja so povezani z nacionalnimi ogrodji ali sistemi kvalifikacij ter so skladni z načeli za zagotavljanje kakovosti iz Priloge IV k temu priporočilu	56
3.6. Merilo 10: Po postopku umeščanja kvalifikacij bi morali vsi novi dokumenti, ki se nanašajo na kvalifikacije, ki so vključene v nacionalna ogrodja ali sisteme kvalifikacij (npr. potrdila, spričevala ter priloge k potrdilom in spričevalom) in/ali registre kvalifikacij, ki jih izdajo pristojni organi, vsebovati nedvoumno umestitev – s pomočjo nacionalnih ogrodij ali sistemov kvalifikacij – na ustrezno raven EOK.	70
4. Zaključek in prihodnji koraki.....	76
5. Viri in literatura	78
6. Priloge.....	84
ANALIZA OPISNIKOV SOK IN ANALIZA UPORABE UČNIH IZIDOV PRI IZBRANIH POKLICNIH IN DODATNIH KVALIFIKACIJAH	92
Uvod	94
Prvi del: Analiza opisnikov SOK	95
Uvod	95
Ustreznost opisnikov SOK	95

'Kompetenca' ali 'odgovornost in samostojnost'	97
Drugi del: Nacionalna ogrodja in njihova utemeljenost na načelu in cilju učnih izidov	99
Uvod	99
Povzetek dosedanjih ugotovitev	99
Analiza učnih izidov v izbranih kvalifikacijah	101
Zaključek in priporočila.....	128
Viri	130

1. Uvod

Nacionalna koordinacijska točka SOK-EOK, ki deluje na Centru RS za poklicno izobraževanje, je v skladu z zakonsko opredeljenimi nalogami in letnim delovnim načrtom v letu 2022 pripravila Strokovno gradivo s priporočili za nadaljnji razvoj Slovenskega ogrodja kvalifikacij.

Strokovno gradivo s priporočili ima dvojno vlogo, in sicer je v prvi vrsti njegov namen analizirati trenutno stanje in ključne razvojne mejnike slovenskega sistema kvalifikacij v zadnjih desetih letih ter pomembnejše strateške usmeritve na področju izobraževanja in usposabljanja na nacionalni in evropski ravni ter na tej osnovi podati priporočila za nadaljnji razvoj in implementacijo Slovenskega ogrodja kvalifikacij. Hkrati pa gradivo predstavlja tudi podlago za razmislek o potrebi revizije Poročila o umeščanju Slovenskega ogrodja kvalifikacij v Evropsko ogrodje kvalifikacij iz leta 2014.

Gradivo je, kot podlaga za nadaljnjo razpravo o razvoju in implementaciji Slovenskega ogrodja kvalifikacij, namenjeno ključnim deležnikom na področju izobraževanja in usposabljanja na nacionalni ravni ter posebej Medresorski delovni skupini za Slovensko ogrodje kvalifikacij za presojo smotrnosti revizije Poročila o umeščanju Slovenskega ogrodja kvalifikacij v EOK.

Nacionalna ogrodja in sistemi kvalifikacij se skozi čas spreminjajo. Razvoj ogrodij kvalifikacij je treba razumeti v povezavi s spremenljivimi socialnimi, gospodarskimi, političnimi in institucionalnimi okvirji, v katerih delujejo. Na drugi strani nacionalna poročila o umeščanju nacionalnih ogrodij kvalifikacij v EOK predstavljajo posnetek stanja v izbranem trenutku in z razvojem nacionalnih ogrodij kvalifikacij sčasoma postanejo zastarela. Izhodiščno točko za pripravo pričujočega Strokovnega gradiva predstavljajo (v letu 2017 revidirana) Priporočila sveta EU o evropskem ogrodju kvalifikacij za vseživljenjsko učenje, ki med drugim državam članicam priporočajo, da po potrebi pregledujejo in posodabljajo umeščanje ravni nacionalnih ogrodij ali sistemov kvalifikacij v ravni EOK, pri tem pa ustrezno upoštevajo nacionalne okoliščine. Do leta 2022 je Poročila o umeščanju nacionalnih ogrodij kvalifikacij posodobilo osem držav: Belgija (fl), Estonija, Francija, Irska, Italija, Latvija, Malta in Nizozemska¹.

S ciljem priprave celovite analize stanja in razvojnih mejnikov, ki so ključni za nadaljnji razvoj Slovenskega ogrodja kvalifikacij, so bile ob pripravi gradiva analizirane ugotovitve in priporočila Spremljave implementacije Slovenskega ogrodja kvalifikacij in registra kvalifikacij SOK izvedene v obdobju 2018–2020. Dodatno je pri analizi upoštevanih tudi pet dodatnih poročil, ki naslavlajo različna vprašanja vključevanja kvalifikacij v nacionalno ogrodje kvalifikacij: Rezultati spremljave sistema dodatnih kvalifikacij, Poročilo o vključevanju mednarodnih kvalifikacij v NOK, Poročilo o vključevanju reguliranih kvalifikacij v NOK, Poročilo s Strokovnega posveta o mikrodokazilih, Poročilo o vrednotenju neformalno in priložnostno pridobljenega znanja v Sloveniji. Iz vidika razvojnih usmeritev Slovenskega ogrodja kvalifikacij za prihodnost pa je bil analizi dodan še pregled novosti v zakonodaji s področja izobraževanja ter aktualni strateški dokumenti na področju izobraževanja na nacionalni in evropski ravni.

¹ <https://www.cedefop.europa.eu/en/projects/national-qualifications-framework-ngf>.

Osnovno strukturo in metodološki okvir, znotraj katerega pričujoče gradivo analizira potrebo po posodobitvi Poročila o umeščanju Slovenskega ogrodja kvalifikacij v EOK in EOVK iz leta 2014, predstavljajo Merila in postopki za umeščanje nacionalnih ogrodij ali sistemov kvalifikacij v EOK, opredeljenih v prilogi III Priporočil.

2. Ključne značilnosti slovenskega sistema kvalifikacij ter razvojni mejniki v zadnjih desetih letih

V tem poglavju so predstavljene ključne značilnosti slovenskega sistema kvalifikacij ter njegovi razvojni mejniki v zadnjih desetih letih. Kot del sistema kvalifikacij sta posebej poudarjena dosednji razvoj in implementacija SOK. Dodan je tudi pregled pomembnejših mednarodnih in evropskih strateških dokumentov, povezanih z razvojem Slovenskega ogrodja kvalifikacij.

Namen tega poglavja je analizirati slovenski sistem kvalifikacij z vidika argumentacije razlogov za nadaljnji razvoj in spremembe Slovenskega ogrodja kvalifikacij ter posodobitve Poročila o umeščanju SOK v EOK.

Poglavje zajema tri podpoglavja:

- Ključni razvojni mejniki v slovenskem sistemu kvalifikacij v zadnjem desetletju
- Razvoj in implementacija Slovenskega ogrodja kvalifikacij
- Ključni mednarodni in evropski strateški dokumenti v zadnjem desetletju.

2.1. Ključni razvojni mejniki v slovenskem sistemu kvalifikacij v zadnjih desetih letih

2.1.1 Statistični podatki o vključenosti v slovenski sistem izobraževanja

V uvodu predstavljamo aktualne statistične podatke o vključenosti v slovenski sistem izobraževanja.

Osnovna šola

V šolskem letu 2021/2022 se je po podatkih [publikacije Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji 2021/2022](#) v Sloveniji izobraževalo 195.414 otrok v 773 osnovnih šolah in njihovih podružnicah ter 48 šolah in enotah pri osnovnih šolah in zavodih za otroke s posebnimi potrebami.

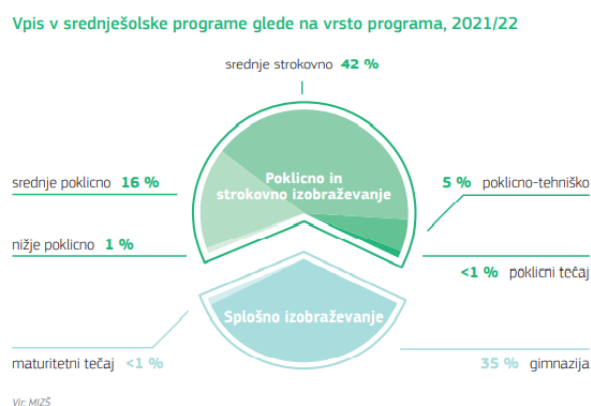
Po podatkih Evropske komisije (Pregled izobraževanja in usposabljanja 2022) mladi Slovenci dosegajo dobre rezultate pri osnovnih spretnostih. Vendar še vedno obstajajo razlike med dečki in deklicami ter med učenci, rojenimi v Sloveniji, in učenci z migrantskim ozadjem. Petnajstletniki v Sloveniji so pri preverjanjih PISA običajno uspešnejši od povprečja EU. To je eden od rezultatov osredotočenosti Slovenije na zagotavljanje kakovosti in pravičnosti v njenem izobraževalnem sistemu (Evropska komisija, 2022b). Kljub temu se izobraževalni dosežki 15-letnikov razlikujejo glede na socialnoekonomsko ozadje ter značilnosti šole in programa, ki ga obiskujejo. Nacionalni učni načrt za osnovne šole (za otroke, stare od 6 do 15 let) in gimnazije je bil spremenjen, da bi podprl pridobivanje ključnih spretnosti. K splošnim dobrim rezultatom so prispevale tudi različne pobude, kot je pobuda 'Opening up Slovenia', ki se osredotoča na inovativne pristope odprtega učenja (Evropska komisija, 2022b). Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti (2019–2030) spodbuja razvoj bralne pismenosti in bralne kulture med posamezniki različnih starosti ter med družbenimi skupinami in posamezniki. V Sloveniji se izvaja tudi projekt, ki se osredotoča na matematično in naravoslovno pismenost, s podporo Evropskega socialnega sklada (Zavod RS za šolstvo, 2021). Slovenija se osredotoča na zeleni in digitalni prehod v izobraževanju, vendar bi izvajanje bilo mogoče okrepiti. Nacionalni načrt za okrevanje in odpornost podpira celovito reformo učnih načrtov, namenjeno razvoju digitalnih spretnosti, spretnosti za trajnostni razvoj ter

finančne pismenosti učiteljev in učencev. Trenutno so okoljske teme in teme, povezane s trajnostnim razvojem, vključene kot medpredmetne teme v številne obvezne predmete v osnovnošolskem izobraževanju.

Srednješolsko izobraževanje

Po podatkih [publikacije Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji 2021/2022](#) je ob zaključku šolskega leta 2020/21 srednješolsko izobrazbo pridobilo 17.888 mladih. Med mladimi je v šolskem letu 2020/21 bilo 35 % vpisanih v srednje splošno izobraževanje, med njimi je bilo 62 % deklet. V srednje strokovno izobraževanje je bilo vpisanih 42 % dijakov, v srednje poklicno izobraževanje 16 % dijakov, v nižjem poklicnem pa 1 %. V nadaljnje programe poklicno-tehniškega izobraževanja, ki omogočajo pridobitev srednje strokovne izobrazbe, je bilo vključenih 5 % dijakov, v poklicni tečaj 1 % in maturitetni tečaj 1 %; le-ta omogočata večjo prehodnost med splošnim in strokovnim izobraževanjem.

Graf 1: Vpis v srednješolske programe glede na vrsto programa 2021/2022

Vir: Publikacija Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji 2021/2022, Eurydice

Po podatkih Evropske komisije, navedenih v [Pregledu izobraževanja in usposabljanja 2022](#), je vpis mladih v poklicno in strokovno izobraževanje konstanten. Leta 2021 sta se približno dve tretjini slovenskih učencev (65,9 %) po zaključenem osnovnem izobraževanju odločili za programe poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja. Po podatkih Eurostata je bilo leta 2020 v programe poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja vključenih 70,8 % dijakov v višjem sekundarnem izobraževanju (to je bil najvišji delež v EU, kjer je povprečje 48,7 %). Udeležba dijakov srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja pri učenju skozi delo je leta 2021 znašala 73,9 %, kar je precej nad povprečjem EU, ki znaša 60,7 %. Tisti, ki so vpisani v triletno programe poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja, opravljajo praktično usposabljanje pri delodajalcih najmanj 24 tednov, tisti v štiriletnih programih pa v povprečju osem tednov. Shema vajeništva se je v Sloveniji začela izvajati leta 2017 s štirimi programi, nato pa se je leta 2021/2022 postopoma razširila na 12 programov.

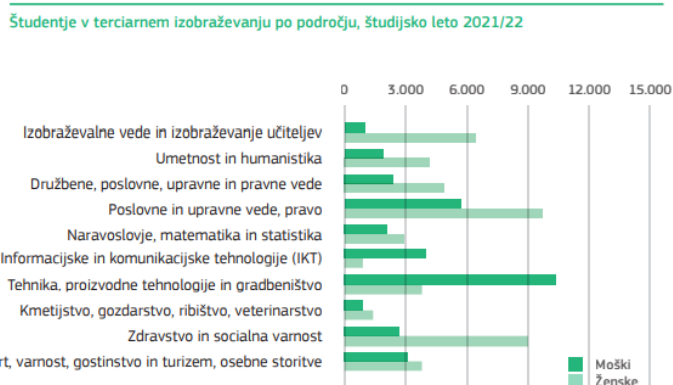
Terciarno izobraževanje

Slovenija je po podatkih Eurostata leta 2013 presegla specifični cilj Strategije Evropa 2020, v skladu s katerim naj bi 40 % generacije, stare od 30 do 34 let, doseglo terciarno izobrazbo. V Sloveniji je ta delež leta 2020 predstavljal 46,9 %. V letu 2021/2022 je 62 % 20-letnikov sodelovalo v terciarnem izobraževanju. Odstotni delež prebivalcev z doseženo terciarno izobrazbo nenehno narašča. Po podatkih SURS je delež prebivalcev Slovenije, starih od 25 do 64 let, s terciarno izobrazbo leta 2002 bil 15,3 %, leta 2010 23,7 %, leta 2021 pa 31,9 %.

Po programih višjega strokovnega izobraževanja je v letu 2021/2022 študiralo 9.361 študentov.

V študijskem letu 2021/2022 je na fakultetah, umetniških akademijah in visokih strokovnih šolah študiralo 70.840 študentov. Število visokošolskih zavodov se je v zadnjem desetletju zelo povečalo. Leta 2021/2022 so v Sloveniji delovali tri javne in tri zasebne univerze, en javni samostojni visokošolski zavod in 39 zasebnih samostojnih visokošolskih zavodov.

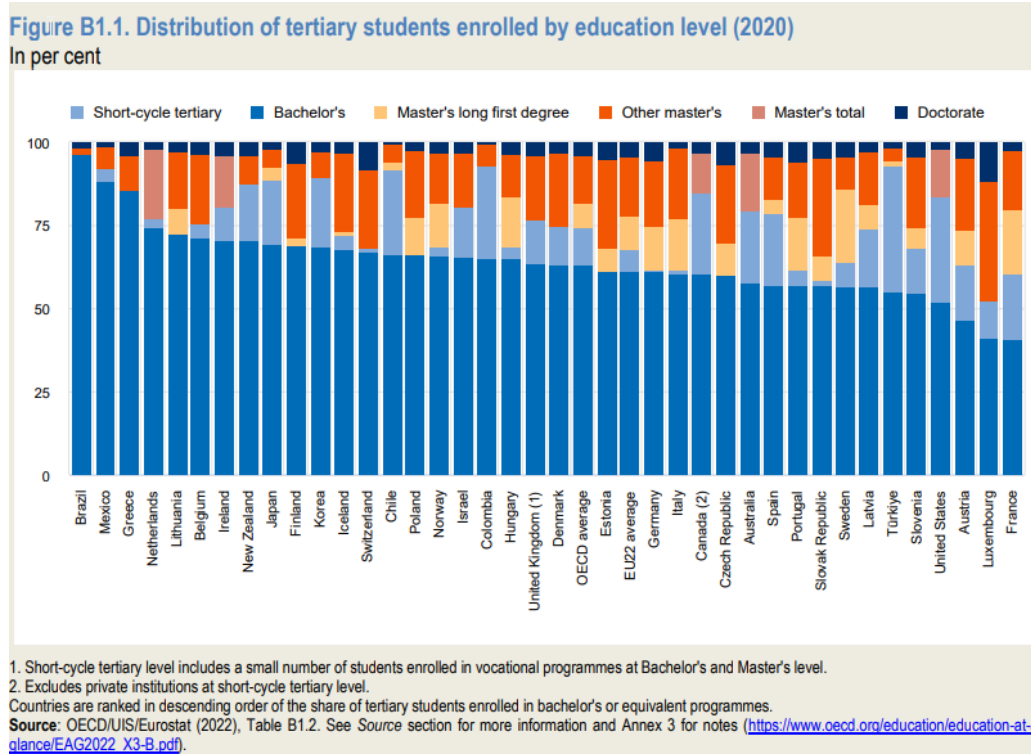
Graf 2: Študentje v terciarnem izobraževanju po področju, 2021/2022

Vir: SURS

Vir: Publikacija Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji 2021/2022, Eurydice

Graf 3: Porazdelitev študentov v terciarnem izobraževanju po ravneh izobrazbe, 2020

Vir: Education at a Glance 2022: OECD Indicators

Po podatkih OECD je v okviru terciarnega izobraževanja v letu 2020 bilo 54,7 % študentov vključenih v študij na 1. bolonjski stopnji (SOK 7), 27,2 % na 2. bolonjski stopnji (SOK 8), 4,5 % na doktorski študij (SOK 10) ter 13,9 % študentov v kratki cikel (SOK 6).

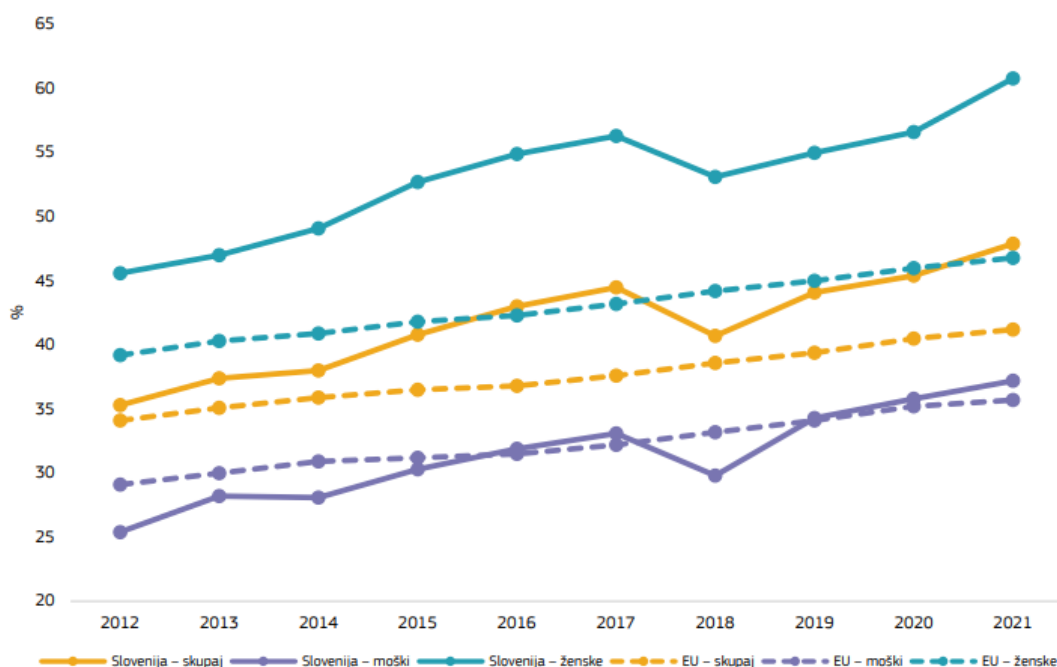
Po podatkih Evropske komisije (Pregled izobraževanja in usposabljanja, 2022) se je število diplomantov v Sloveniji v letu 2021 povečalo na vseh področjih visokega šolstva. Delež s terciarno izobrazbo med ljudmi, starimi od 25 do 34 let, je s skoraj 48 % precej nad 45-% ciljem na ravni EU, dogovorjenim v okviru evropskega izobraževalnega prostora, in se še zvišuje. Povprečje EU-ja je po podatkih za leto 2021 bilo pri 41 %. Stopnja doseganja terciarne izobrazbe med osebami, starimi od 25 do 34 let, je precej nad ciljem na ravni EU in se še zvišuje. V zadnjem desetletju se je zvišala za več kot 10 odstotnih točk in leta 2021 dosegla 47,9 % (v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 41,2 %). S tem Slovenija presega cilj na ravni EU, ki znaša 45 %. Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva do leta 2030 predvideva, da bo do leta 2030 vsaj 50 % slovenskih državljanov, starih od 30 do 34 let, zaključilo eno od stopenj visokošolskega izobraževanja.

Tabela: Prikaz deleža prebivalstva s terciarno izobrazbo v Sloveniji iz Prikaza ključnih kazalnikov izobraževanja in usposabljanja

	Slovenija	EU	
		2011	2021
Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo (starost 25–34 let)	33,8%	33,0%	41,2% ^b
	≥ 45 %	47,9% ^b	41,2% ^b

Vir: Evropska komisija: Pregled izobraževanja in usposabljanja, 2022

Slika 4: Stopnja doseganja terciarne izobrazbe po spolu v Sloveniji (v %), 2012–2021

Vir: Evropska komisija: Pregled izobraževanja in usposabljanja, 2022

V Sloveniji obstajajo v terciarnem izobraževanju največje razlike med spoloma v EU (ženske 60,8 %; moški 37,2 %) ter precejšnja razlika med osebami, starimi od 25 do 34 let, rojenimi v Sloveniji, in tistimi,

rojenimi v tujini (50,2 % med rojenimi v Sloveniji in 24,3 % med rojenimi v tujini). Nedavna raziskava Eurostudent je pokazala, da je Slovenija ena od držav z najmanj študentkami v primerjavi s študenti na področju IKT (Hauschildt, K. in drugi, 2021). Medtem pa v Sloveniji obstaja čezmerna zastopanost študentk na področju izobraževalnih ved: delež študentk na področju izobraževanja je za več kot 30 odstotnih točk večji od povprečnega deleža študentk v terciarnem sektorju (Hauschildt, K. in drugi, 2021). Število diplomantov v Sloveniji se je povečalo na vseh področjih visokega šolstva. Veliko slovenskih učencev se odloča za študij na področjih naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike (OECD, 2021). V primerjavi z letom 2015 se je število diplomantov na področjih naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike povečalo za 2,9 odstotne točke in je leta 2020 predstavljalo skoraj tretjino (28,6 %) vseh diplomantov. Tako kot v prejšnjih letih je največji delež diplomantov na področjih poslovnih in upravnih ved ter prava (19 %), sledijo pa inženirstvo, proizvodne tehnologije in gradbeništvo (17 %). Na slovenske visokošolske ustanove se vpisuje vse več tujih študentov, pri čemer jih več kot polovica prihaja iz držav nekdanje Jugoslavije (OECD, 2022a, SURS, 2022c). Leta 2020 je delež tujih študentov med vsemi študenti, vpisanimi v terciarno izobraževanje v Sloveniji, znašal 7,8 %, kar je skoraj dvakrat več kot leta 2018 (4,7 %). Delež tujih študentov in diplomantov je najvišji na ravni doktorskega študija. 20,4 % vseh študentov doktorskega študija in 11,4 % vseh diplomantov doktorskega študija predstavljajo tujci.

Izobraževanje odraslih

Po podatkih Evropske komisije se udeležba odraslih v vseživljenjskem učenju izboljšuje, vendar ranljive skupine potrebujejo podporo pri izpopolnjevanju in preusposabljanju. Leta 2021 je v Sloveniji bilo 18,9 % anketiranega delovno sposobnega prebivalstva (25–64 let) v štirih tednih pred anketiranjem (anketa o delovni sili) vključenega v vseživljenjsko učenje. To je precej nad povprečjem EU, ki znaša 10,8 %. Kljub pozitivnemu razvoju se stopnja udeležbe odraslih v učenju v Sloveniji od leta 2010 znižuje. Udeležba v učenju v zadnjih štirih tednih pred anketiranjem je še posebej nizka med nizko usposobljenimi (3,4 %, povprečje EU: 4,3 %), medtem ko se je v primerjavi z letom 2020 (ko je znašala 3,9 %, kar je bilo pod povprečjem EU, ki je znašalo 4,8 %) bistveno izboljšala pri starejših (10,3 %, povprečje EU: 5,7 %). Ključna razloga za nizke stopnje udeležbe v vseživljenjskem učenju sta pomanjkanje motivacije ciljne populacije in nepripravljenost delodajalcev, da bi svoje zaposlene napotili na usposabljanje. Slovenski cilj do leta 2030 je enak cilju EU, in sicer da se v posameznem letu v učenje vključi 60 % vseh odraslih.

2.1.2 Zakonodaja in strateški dokumenti

V zadnjih desetih letih je bila na področju vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji sprejeta naslednja zakonodaja in drugi strateški dokumenti:

[Zakon o Slovenskem ogrodju kvalifikacij](#), sprejet v letu 2015, je vzpostavil SOK, v katerega se po ravneh, glede na učne izide, umeščajo vse kvalifikacije, pridobljene z izobrazbo, poklicnimi in dodatnimi kvalifikacijami, v Republiki Sloveniji. Zakon povzema postopke in pristojnosti glede umeščanja kvalifikacij, pridobljenih z izobrazbo, poklicnimi in dodatnimi kvalifikacijami v SOK, ter opredeljuje glavne naloge NKT SOK-EOK in Strokovne komisije NKT SOK-EOK.

S sprejetjem [Zakona o vajeništvu](#) v letu 2017 je bila vzpostavljena pravna podlaga za izvajanje vajeništva v programih SPI. Vajeništvo se trenutno izvaja v 14 programih SPI.

V letu 2020 je bila sprejeta novela [Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju \(ZPSI-1\)](#), ki sicer ni prinesla pomembnih sistemskih sprememb z vidika umeščanja kvalifikacij v SOK.

V letu 2019 so bila sprejeta posodobljena [Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja](#). Ključni poudarki Izhodišč so osredotočeni na umeščanje aktivnega državljanstva v programe poklicnega in strokovnega izobraževanja. Zajemajo tudi programe usposabljanja in izpopolnjevanja, ki so se razvijali v obdobju 2017–2022, nadgrajujejo že uveljavljene oblike nadaljnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja in bogatijo ponudbo le-tega. V ospredju priprave novih programov je usmerjenost na potrebe konkretnih delovnih mest v podjetjih, predvsem v malih in srednje velikih podjetjih. Posamezniki, ki že imajo srednjo ali višješolsko strokovno izobrazbo, bodo lahko izpopolnjevali, dopolnjevali, posodabljali ali poglobljali svoje poklicne spretnosti in znanja na isti stopnji izobrazbe. V skladu z ZSOK se programi izpopolnjevanja in usposabljanja umeščajo v drugi steber SOK².

V letu 2022 so bila sprejeta [Izhodišča za prenavo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji](#), ki so na novo opredelila smernice, cilje in načela prenavo učnih načrtov, predlog strukture učnih načrtov in posamezne elemente učnih načrtov.

[Strategija višjega strokovnega izobraževanja v RS](#), sprejeta leta 2020, opredeljuje vizijo višjega strokovnega izobraževanja, ki vsebuje štiri strateške cilje – štiri strateške stebre. Višje strokovno izobraževanje ostaja prilagodljivi del terciarnega izobraževanja, saj je praktično usmerjeno in je sposobno v kratkem času odzvati se na potrebe gospodarstva in družbe. Zagotoviti je treba ustrezne razmere za finančno stabilno poslovanje višjih strokovnih šol, za kakovostno izvajanje izobraževalnih programov ter razviti mehanizme za prilagajanje potrebam gospodarstva in družbe z namenom ohraniti veliko zaposljivost diplomantov.

[Načrt za okrevanje in odpornost \(NOO\)](#) iz leta 2021 je nacionalni program reform in naložb, katerih cilj je ublažiti gospodarske in socialne posledice pandemije covid-19 v Sloveniji. Z načrtovanimi ukrepi bodo do leta 2026 podprli dolgoročno trajnostno rast in naslovili izzive zelenega ter digitalnega prehoda. NOO je podlaga za koriščenje sredstev Mehanizma za okrevanje in odpornost, ki je finančno najobsežnejši del evropskega svežnja za okrevanje in odpornost NextGenerationEU. Slovenski NOO z načrti drugih držav članic prispeva k spodbujanju ekonomske, socialne in teritorialne povezanosti Evropske unije. Slovenija namerava v okviru nacionalnega načrta za okrevanje in odpornost vlagati v pilotne projekte visokošolskih ustanov, ki se osredotočajo na zeleni prehod, digitalizacijo in vseživljenjsko učenje. Na podlagi teh pilotnih projektov želi pripraviti načrt za naložbe v zeleno, odporno, trajnostno in digitalno povezano visoko šolstvo, ki bo omogočil sistemske spremembe. Z reformami želi odpraviti tudi razlike v doseženi izobrazbi z uvedbo večje prožnosti študijskih programov, tudi z mikrodokazili.

Sprememba [Zakona o visokem šolstvu](#) (ZViS) v letu 2017, ki ureja statusna vprašanja visokošolskih zavodov, pogoje za opravljanje visokošolske dejavnosti, opredeljuje javno službo v visokem šolstvu in ureja način njenega financiranja.

[Zakon o strokovnih, znanstvenih in umetniških naslovih](#) (ZSZUN) (Uradni list RS, št. 100/22 z dne 25. 7. 2022) ureja strokovne in znanstvene naslove, ki se pridobijo na visokošolskih zavodih po zaključenih javno veljavnih študijskih programih prve, druge ali tretje stopnje. Ta zakon ureja tudi nazive strokovne izobrazbe, ki se pridobijo v višjih strokovnih šolah po zaključenih javno veljavnih višješolskih študijskih programih v skladu z zakonom, ki ureja višje strokovno izobraževanje.

² Slovensko ogrodje kvalifikacije vsebuje 3 stebre: 1. steber: Izobrazbe, 2. steber: Poklicne kvalifikacije in 3. steber: Dodatne kvalifikacije (za podrobnosti glej poglavje 2.2.2.).

[Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva do 2030](#) (ReNPVŠ30), sprejeta v letu 2022, temelji na strokovnih izhodiščih, ki jih je sprejel Svet RS za visoko šolstvo, in celovito naslavlja področje visokega šolstva, zlasti v smeri dviga ravni kakovosti visokošolske izobrazbe v Sloveniji, povečanja odzivnosti, prožnosti in privlačnosti visokošolskega sistema glede na potrebe gospodarstva, negospodarstva in celotne družbe, krepitve njegove vpetosti v mednarodno okolje, izboljšanja dostopnosti izobraževanja in možnosti za nenehno izobraževanje ter vseživljenjsko učenje v visokem šolstvu v vsej Sloveniji, povečanja intenzivnosti raziskav in inovacij ter izboljšane prenosa znanja v okolje. V dokumentu so določeni strateški cilji na naslednjih področjih: (i) povezovanje visokošolskega sistema z družbenim razvojem; (ii) izboljšanje zakonodaje in povečanje financiranja; (iii) izboljšanje kakovosti; (iv) povečanje internacionalizacije in (v) povečanje digitalizacije.

Vizija [Resolucije o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2022–2030](#) (ReNPIO22–30), sprejete v letu 2022, je, da bodo imeli odrasli prebivalci Slovenije v vseh življenjskih obdobjih enake možnosti in spodbude za kakovostno učenje in izobraževanje za svoj celostni razvoj in sonaravno bivanje. Z uresničevanjem ciljev in ukrepov ReNPIO 2022–2030 želijo do leta 2030 odpraviti razvojne zaostanke, zlasti na področju ravni pismenosti in temeljnih zmožnosti ter poklicnih zmožnosti odraslega prebivalstva, izobrazbene ravni in vključenosti v vseživljenjsko učenje. Resolucija zajema izobraževanje, izpopolnjevanje, usposabljanje in učenje odraslih prebivalcev, ki so izpolnili osnovnošolsko obveznost oziroma so stari vsaj 15 let. Pri pridobivanju javno veljavne izobrazbe se omejuje na izobraževanje odraslih po programih osnovnošolskega, poklicnega, srednjega strokovnega, gimnazijskega in višjega strokovnega izobraževanja. Cilji, ki jih zasleduje ReNPIO 2022–2030, so: povečati vključenost odraslih v vseživljenjsko učenje, zvišati raven temeljnih zmožnosti in izboljšati splošno izobraženost odraslih, zvišati izobrazbeno raven odraslih, povečati usposobljenost prebivalstva za uspešno odzivanje na potrebe trga dela, okrepiti razvoj in raziskave na področju izobraževanja odraslih ter izboljšati in okrepiti dejavnosti na področju izobraževanja odraslih.

Zakon o izobraževanju odraslih (ZIO-1), sprejet leta 2018, ureja javni interes na področju izobraževanja odraslih in način uresničevanja javnega interesa na področju izobraževalnih programov za odrasle in dejavnosti na področju izobraževanja odraslih. Izobraževanje odraslih se v skladu z novim zakonom lahko izvaja na tri načine:

- s programi osnovnih šol za odrasle, kjer se tudi pridobi stopnja izobrazbe;
- z javno veljavnimi izobraževalnimi programi za odrasle, kjer se stopnja izobrazbe ne pridobi³;
- z neformalnimi izobraževalnimi programi za odrasle.

Zakon natančneje opredeljuje tudi posamezne dejavnosti, denimo področje svetovanja kot pomemben del dejavnosti izobraževanja. Svetovanje v sistemu izobraževanja odraslih je namreč brezplačno v vseh elementih izobraževanja in tudi v pridobivanju NPK. Izobraževanje odraslih temelji na naslednjih načelih: vseživljenjskost izobraževanja, dostopnost izobraževanja pod enakimi pogoji, svoboda in avtonomnost pri izbiri poti, vsebine, oblik, sredstev in metod izobraževanja, laičnost izobraževanja odraslih, ki se opravlja kot javna služba, strokovna in etična odgovornost izobraževalcev, spoštovanje osebnosti in

³ Javno veljavni izobraževalni programi za odrasle so programi za pridobivanje in zviševanje ravni pismenosti in temeljnih zmožnosti ter izboljšanje splošne izobraženosti.

dostojanstva vsakega udeleženca in v izobraževanju odraslih, ki podaja javno veljavno izobrazbo, doseganje enakih standardov kot v izobraževanju mladine.

[Poročilo o vrednotenju neformalno in priložnostno pridobljenega znanja v Sloveniji iz leta 2020](#) je predstavilo trenutno stanje v Sloveniji na področju vrednotenja neformalno in priložnostno pridobljenega znanja.

2.2. Razvoj in implementacija Slovenskega ogrodja kvalifikacij

V tem poglavju so opisani ključni razvojni mejniki Slovenskega ogrodja kvalifikacij v obdobju od leta 2005 do 2020. Drugi sklop poglavja zajema predstavitev Slovenskega ogrodja kvalifikacij ter predstavitev različnih vrst kvalifikacij po ravneh.

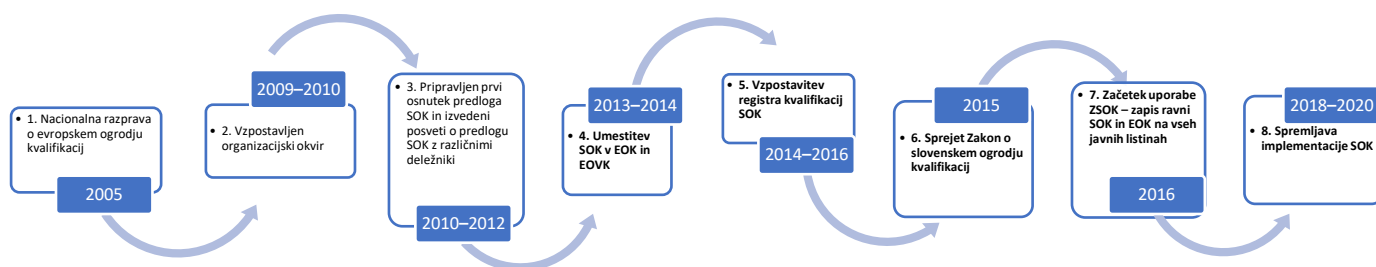
2.2.1 Razvojni mejniki Slovenskega ogrodja kvalifikacij

V zadnjem desetletju je bilo Slovensko ogrodje kvalifikacij razvito v skladu s Priporočili sveta EU o uvedbi EOK za vseživljenjsko učenje iz leta 2008 v sodelovanju s ključnimi nacionalnimi deležniki. Doseženi so bili ključni mejniki za razvoj ter uspešno izpeljana implementacija Slovenskega ogrodja kvalifikacij na nacionalni ravni z namenom doseganja večje transparentnosti in prepoznavnosti kvalifikacij v Sloveniji in EU. Strateški cilji, ki smo jim pri tem sledili, se nanašajo na: **podporo vseživljenjskemu učenju, povezovanje in uskladitev slovenskih podsistemov kvalifikacij ter izboljšanje preglednosti, dostopnosti in kakovosti kvalifikacij glede na trg dela in civilno družbo.**

SOK kot **celovito ogrodje**, ki vključuje različne vrste kvalifikacij, umeščenih na **deset ravni SOK**, v skladu z **opisniki SOK**, ter njegovo **umeščenost v EOK in EOVK**, danes prepoznavajo in uporabljajo raznolike ciljne skupine uporabnikov: posamezniki, izobraževalne institucije na vseh ravneh, socialni partnerji, delodajalci, sindikati, odločevalci in različni strokovnjaki na področju izobraževanja in usposabljanja.

V zadnjem desetletju je Slovensko ogrodje kvalifikacij kot **komunikacijsko ogrodje z manjšim reformnim dometom** ostalo nespremenjeno v smislu svojih glavnih tehničnih in vsebinskih značilnosti. Z vidika svojega (manjšega) reformnega dometa, povezanega s sistemom dodatnih kvalifikacij, pa je postalo bolj vključujoče in odprto tudi za kvalifikacije izven sistema formalnega izobraževanja.

Shema: Razvojni mejniki Slovenskega ogrodja kvalifikacij

December 2005 – Nacionalna razprava o Evropskem ogrodju kvalifikacij

Prve razprave o Evropskem ogrodju kvalifikacij za vseživljenjsko učenje (EOK) so se v Sloveniji začele leta 2005, ko je takratno Ministrstvo za šolstvo in šport v sodelovanju z Ministrstvom za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo ter Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve organiziralo nacionalno razpravo o Evropskem ogrodju kvalifikacij. Slednja je bila namenjena predvsem pridobivanju informacij o EOK in stanju na področju vzpostavitve nacionalnega ogrodja kvalifikacij. Na podlagi sklepa omenjene nacionalne razprave je bil v Sloveniji med ministrstvi dosežen konsenz o tem, da se vzpostavi slovensko ogrodje kvalifikacij (SOK). Nadaljnjemu razvoju slovenskega ogrodja kvalifikacij so botrovala Priporočila Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o uvedbi EOK za vseživljenjsko učenje.

2009–2010 – Vzpostavljen organizacijski okvir Slovenskega ogrodja kvalifikacij

→ *Oktober 2009 – Center RS za poklicno izobraževanje, imenovan kot NKT SOK-EOK*

(CPI) je bil oktobra 2009 imenovan kot nacionalna koordinacijska točka EOK. V skladu s svojimi pristojnostmi CPI od leta 2009 izvaja naloge nacionalne koordinacijske točke EOK, ki so zapisane v Priporočilih Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o uvedbi EOK za vseživljenjsko učenje ter revidiranih priporočilih sveta z dne 22. maja 2017 o Evropskem ogrodju kvalifikacij za vseživljenjsko učenje.

→ *Januar 2010 – Vlada imenuje Medresorsko delovno skupino za pripravo nacionalnega ogrodja kvalifikacij*

Januarja 2010 je Vlada RS imenovala Medresorsko delovno skupino za pripravo nacionalnega ogrodja kvalifikacij (MDS NOK), ki bo v skladu z Evropskim ogrodjem kvalifikacij. Skupina (MDS NOK) je bila sestavljena iz predstavnikov: (takratnega) Ministrstva RS za šolstvo in šport ter Ministrstva RS za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo; Ministrstva RS za delo, družino in socialne zadeve; Centra RS za poklicno izobraževanje; Gospodarske zbornice Slovenije; Obrtno-podjetniške zbornice Slovenije; Združenja delodajalcev obrtnih dejavnosti Slovenije; Zveze svobodnih sindikatov Slovenije; Statističnega urada RS; Študentske organizacije Slovenije in Dijaške organizacije Slovenije. Vlada je določila tudi njene naloge, iz česar sledi, da je MDS NOK najvišji organ odločanja pri vzpostavitvi SOK in njegovem umeščanju v EOK in EOVK. Le-te so bile naslednje: določitev NKT v skladu s Priporočili o uvedbi EOK; priprava strategije in postopkov za umeščanje slovenskih ravni kvalifikacij v EOK v skladu z merili; priprava stališč za posvetovalno skupino Evropske komisije; potrditev strokovnih podlag za izgradnjo SOK; priprava usmeritev implementacijskim skupinam in vsebinskih podlag za črpanje namenskih sredstev evropskega socialnega sklada (ESS); spremljanje procesa izgradnje SOK in umeščanja posamičnih kvalifikacijskih standardov vanj.

→ *Maj 2010 – MDS NOK imenuje ekspertno skupino SOK*

Maja 2010 je MDS NOK imenoval ekspertno skupino SOK (sestavljeno iz treh strokovnjakov s področja izobraževanja, visokega šolstva ter trga dela), ki je pripravila tako prvi osnutek predloga SOK (novembra 2010) kot osnutek predloga umeščanja kvalifikacij v SOK ter ravni SOK v EOK in EOVK (marec 2012).

November 2010 – marec 2012 – Pripravljen prvi osnutek predloga SOK in izvedeni posveti o predlogu SOK z različnimi deležniki

Predlog SOK, ki ga je novembra 2010 pripravila imenovana ekspertna skupina SOK, je obravnaval in medsebojno uskladil MDS NOK do konca januarja 2011. Po izvedenih posvetih o predlogu SOK z različnimi deležniki je tako predlog SOK svojo končno obliko prejel maja 2011. V marcu 2012 je imenovana ekspertna skupina SOK pripravila tudi osnutek predloga umeščanja kvalifikacij v SOK ter ravni SOK v EOK in EOVK. Pri procesu umeščanja SOK v EOK so sodelovali tudi ugledni tuji strokovnjaki EOK iz Irske (Edwin Mernagh), Avstrije (mag. Elizabeth Frank), Finske (dr. Sirkka-Liisa Kärki) in Hrvaške (dr. Mile Dželalija). V nadaljevanju je CPI Edwina Mernagha, mag. Elizabeth Frank ter dr. Sirkko-Liiso Kärki imenoval tudi za mednarodne strokovnjake EOK Republike Slovenije (v skladu z merilom 7 EOK).

Maj 2013 – oktober 2014 – Umestitev SOK v EOK in EOVK

→ Maj 2013 – zaključno poročilo je bilo predstavljeno svetovalni skupini za EOK

Maja 2013 je zaključno poročilo 'Umeščanje slovenskega ogrodja kvalifikacij v evropsko ogrodje kvalifikacij za vseživljenjsko učenje in evropsko ogrodje visokošolskih kvalifikacij' bilo predstavljeno pred svetovalno skupino EOK (angl. EQF Advisory group).

→ April 2014 – Evropska komisija, Svet Evrope in CEDEFOP podajo pisne predloge v zvezi z umeščanjem SOK v EOK in EOVK

Pisni predlogi Evropske komisije, Sveta Evrope in CEDEFOPA so bili upoštevani pri pripravi končne različice zaključnega poročila Umeščanje slovenskega ogrodja kvalifikacij v evropsko ogrodje kvalifikacij za vseživljenjsko učenje in evropsko ogrodje visokošolskih kvalifikacij.

→ Oktober 2014 – zaključno poročilo 'Umeščanje slovenskega ogrodja kvalifikacij v evropsko ogrodje kvalifikacij' potrdi MDS NOK

Zaključno poročilo Umeščanje slovenskega ogrodja kvalifikacij v evropsko ogrodje kvalifikacij za vseživljenjsko učenje in evropsko ogrodje visokošolskih kvalifikacij je oktobra 2014 potrdila Medresorska delovna skupina za pripravo nacionalnega ogrodja kvalifikacij. S tem poročilom so ravni SOK umeščene v EOK.

2014–2016 – Vzpostavitev registra kvalifikacij SOK

Register kvalifikacij SOK predstavlja javno dostopen informacijski sistem Slovenskega ogrodja kvalifikacij in omogoča vpogled v posamične kvalifikacije, ki jih je mogoče pridobiti v Sloveniji. Na ta način se povečuje transparentnost sistema kvalifikacij v državi, kar je v korist različnim uporabnikom: udeležencem izobraževanja na vseh ravneh sistema, zaposlenim, delodajalcem, izobraževalnim institucijam, strokovnim komisijam, poklicnim svetovalcem in drugim.

Kvalifikacije so v registru kvalifikacij SOK opisane v skladu z metodologijo SOK ter zakonskimi določili. Opisi so usklajeni tudi s predlaganimi parametri opisa kvalifikacij na platformi Europass, s katero je register kvalifikacij SOK povezan.

Razvoj registra kvalifikacij SOK

- 2009–2014: Priprava opisov posamičnih kvalifikacij v izbranih sektorjih
- 2012: Vzpostavljena spletna platforma Register kvalifikacij SOK
- 2013: Preizkusno obdobje portala EOK v izbranih državah (tudi v Sloveniji)

- 2014–2016: Kvalifikacije v slovenskem in angleškem jeziku objavljene v registru SOK
- 2016: Slovenske kvalifikacije objavljene na evropskem spletnem portalu Learning Opportunities and Qualifications in Europe
- 2020: Slovenske kvalifikacije objavljene na platformi Europass

December 2015 – Sprejet Zakon o slovenskem ogrodju kvalifikacij

18. decembra 2015 je bil sprejet Zakon o slovenskem ogrodju kvalifikacij (ZSOK). Novi Zakon o Slovenskem ogrodju kvalifikacij je vzpostavil SOK, v katerega se po ravneh, glede na učne izide, umeščajo kvalifikacije, pridobljene z izobrazbo, poklicnimi in dodatnimi kvalifikacijami, v Republiki Sloveniji. Zakon povzema postopke in pristojnosti glede umeščanja kvalifikacij, pridobljenih z izobrazbo, poklicnimi in dodatnimi kvalifikacijami, v SOK ter opredeljuje glavne naloge NKT SOK-EOK in Strokovne komisije NKT SOK-EOK.

Julij 2016 – Začetek uporabe ZSOK – zapis ravni SOK in EOK na vseh javnih listinah o zaključku izobraževanja

V Republiki Sloveniji se je 12. julija 2016 začel uporabljati Zakon o Slovenskem ogrodju kvalifikacij. Od tega dne se raven pridobljene kvalifikacije po SOK in EOK zapisuje v vseh javnih listinah o zaključku izobraževanja, njihovih prilogah, certifikatih o NPK, potrdilih o zaključenem programu za usposabljanje oziroma izpopolnjevanje in potrdilih o dodatnih kvalifikacijah, za višješolske in visokošolske kvalifikacije pa tudi po EOVK. Pristojna ministrstva so svoje podzakonske akte, ki se nanašajo na javne listine, uskladila z zakonom SOK. Informacije o ravneh SOK, EOK in EOVK so navedene tudi v registru kvalifikacij SOK. S sprejetjem Zakona o slovenskem ogrodju kvalifikacij je CPI kot nacionalna koordinacijska točka EOK prejel tudi formalno podlago za svoje delovanje.

2016–2022 – Implementacija Slovenskega ogrodja kvalifikacij

V letih 2016–2022 so potekale različne aktivnosti, povezane z implementacijo SOK:

- Izvedene so bile številne promocijske aktivnosti za splošno javnost (sodelovanje na kariernih in izobraževalnih sejmih, vsakodnevno svetovanje posameznikom (dijakom, študentom in drugim pri izbiri nadaljnje izobraževalne poklicne poti ter delodajalcem pri pripravi zaposlitvenih oglasov, pripravi sistemizacij ...), spletno oglaševanje, novičniki, promocijska gradiva, strokovni članki, spletni portal SOK, spletno orodje za določanje ravni SOK
- Pripravljene so bile smernice za implementacijo in uporabo SOK in učnih izidov v praksi.
- Izvedena so bila usposabljanja za uporabo učnih izidov v praksi za različne skupine strokovnjakov, ki pripravljajo izobraževalne programe oz. programe usposabljanja.
- Izvedeni so bili številni seminarji za karijerne svetovalce ZRSZ in svetovalce na šolah, s poudarkom na SOK kot orodju za načrtovanje izobraževalne poti.
- Vzpostavljeno tesno sodelovanje z mrežama Euroguidance in Europass Slovenija.
- Vzpostavljena mreža evropskih orodij transparentnosti, v katero so vključene nacionalne mreže: ENIC NARIC, EQAVET, Refernet, nacionalni predstavnik za QF EHEA, Europass, Euroguidance, nacionalni predstavnik za vrednotenje neformalno pridobljenih znanj, ECVET.
- Izvedene konference in strokovni posveti na temo kvalifikacij.

Maj 2018–2020 – Spremljava implementacije SOK

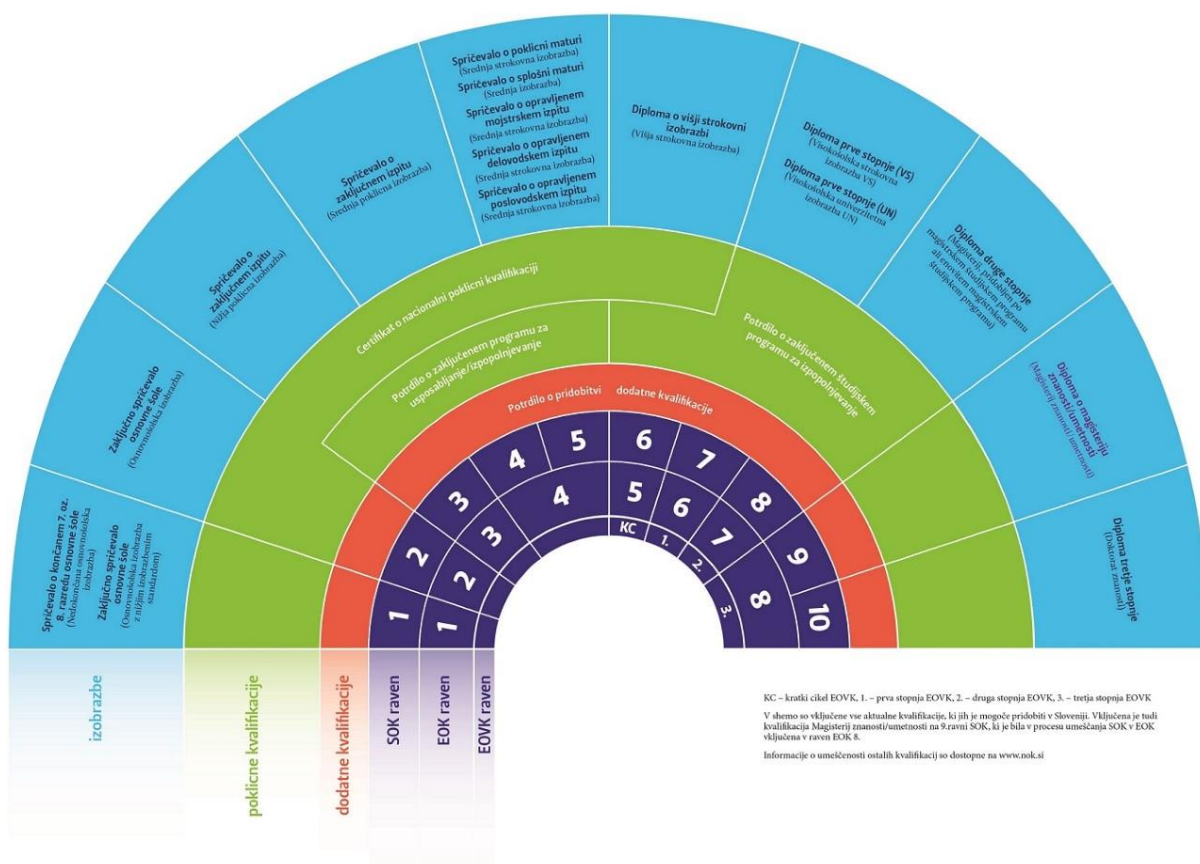
V obdobju od maja 2018 do decembra 2019 je nacionalna koordinacijska točka SOK-EOK, ki deluje na Centru RS za poklicno izobraževanje, v sodelovanju z Evropskim centrom za razvoj poklicnega usposabljanja (CEDEFOP) izvajala aktivnost Spremljave implementacije SOK, ki je analizirala prepoznavnost in uporabo SOK med ključnimi deležniki ter predstavlja podlago za načrtovanje nadaljnjih aktivnosti implementacije SOK. V okviru izvedene Spremljave so bili podani tudi predlogi za nadaljnje ukrepe, in sicer:

- spodbujanje strokovne razprave na nacionalni ravni o vlogi in namenu posameznih vrst kvalifikacij, vključenih v SOK, ter relacijah med njimi;
- spodbujanje strokovne razprave po gospodarskih panogah o njihovih potrebah po dodatnih kvalifikacijah;
- nadaljnji razvoj in dopolnjevanje metodoloških podlag za umeščanje dodatnih kvalifikacij v Slovensko ogrodje kvalifikacij;
- nadaljnje širjenje prepoznavnosti in spodbujanje praktične uporabe SOK med ključnimi deležniki, še posebej med deležniki v visokem šolstvu;
- nudenje nadaljnje strokovne podpore pripravljavcem kvalifikacij s strokovnimi usposabljanji in razvojem strokovnih gradiv na področju uporabe koncepta učnih izidov in opisnikov SOK v praksi;
- priprava vseslovenske promocije SOK med laično javnostjo, še posebej med učenci, dijaki in študenti ter med delodajalci;
- vzpostavitev sistema in metodologije za periodično spremljanje implementacije SOK na vsakih 3–5 let.

2.2.2 Opis sistema kvalifikacij v Sloveniji

Slovensko ogrodje kvalifikacij (SOK) predstavlja enotni sistem kvalifikacij v Republiki Sloveniji za razvrščanje kvalifikacij v ravni glede na učne izide. Namen SOK je doseči transparentnost in prepoznavnost kvalifikacij v Sloveniji in EU, njegovi temeljni cilji pa so: podpreti vseživljenjsko učenje; povezati in uskladiti slovenske podsisteme kvalifikacij ter izboljšati preglednost, dostopnost in kakovost kvalifikacij glede na trg dela in civilno družbo. Podlaga za Slovensko ogrodje kvalifikacij je Zakon o Slovenskem ogrodju kvalifikacij (ZSOK, Ur. l., št. 104/2015), ki je začel veljati leta 2016.

Slika 1: Slovensko ogrodje kvalifikacij

Slovensko ogrodje kvalifikacij v skladu z Zakonom SOK določa tri vrste kvalifikacij:

- izobrazbo, ki se izkazuje z javno listino o zaključenem izobraževanju;
- poklicno kvalifikacijo, ki se izkazuje s certifikatom o pridobljeni NPK, izdanem v skladu s predpisi, ki urejajo NPK, ali z drugo listino o zaključenem programu za usposabljanje oziroma izpolnjevanje, izdano v skladu s predpisi, ki urejajo poklicno, strokovno in visokošolsko izobraževanje;
- dodatno kvalifikacijo, ki se ureja na način in po postopku, določenem v Zakonu o SOK, ter se izkazuje s potrdilom, izdanim v skladu z omenjenim zakonom, in je namenjena za dopolnjevanje usposobljenosti posameznika na doseženi ravni in na določenem strokovnem področju.

Kvalifikacije so glede na učne izide v SOK razvrščene na deset referenčnih ravni. Deset ravni SOK se povezuje z osmimi ravni EOK s pomočjo opisnikov ravni obeh ogrodij. Visokošolske kvalifikacije so uvrščene tudi v ravni EOVK.

2.2.2.1 Izobrazbene kvalifikacije

V prvi steber SOK sodijo izobrazbene kvalifikacije (Izobrazbe), ki jih je mogoče pridobiti v okviru javno veljavnih vzgojno-izobraževalnih, izobraževalnih oziroma študijskih programov. Spodnja shema prikazuje izobrazbene kvalifikacije po ravneh SOK, EOK in EOVK.

Shema: Izobrazbe po ravneh SOK, EOK in EOVK

Izobrazbe	Raven SOK	Raven EOK	Raven EOVK
Spričevalo o zaključenem 7. oz. 8. razredu osnovne šole (nedokončana osnovnošolska izobrazba)			
Zaključno spričevalo osnovne šole (Osnovnošolska izobrazba z nižjim izobrazbenim standardom)	1	1	/
Zaključno spričevalo osnovne šole (Osnovnošolska izobrazba)	2	2	/
Spričevalo o zaključnem izpitu (Nižja poklicna izobrazba)	3	3	/
Spričevalo o zaključnem izpitu (Srednja poklicna izobrazba)	4	4	/
Spričevalo o poklicni maturi (Srednja strokovna izobrazba)			
Spričevalo o splošni maturi (Srednja izobrazba)			
Spričevalo o opravljenem mojstrskem izpitu (Srednja strokovna izobrazba)			
Spričevalo o opravljenem delovodskem izpitu (Srednja strokovna izobrazba)			
Spričevalo o opravljenem poslovodskem izpitu (Srednja strokovna izobrazba)	5	4	/
Diploma o višji strokovni izobrazbi (Višja strokovna izobrazba)			
Diploma o višji strokovni izobrazbi oz. višješolski izobrazbi (Višja strokovna izobrazba oziroma višješolska izobrazba)	6	5	KC
Diploma prve stopnje (VS) (Visokošolska strokovna izobrazba)			
Diploma prve stopnje (UN) (Visokošolska univerzitetna izobrazba)			
Diploma o visokem strokovnem izobraževanju (Visoka strokovna izobrazba)			
Diploma o specializaciji (Specializacija po višji strokovni izobrazbi oz. višješolski izobrazbi)	7	6	1.
Diploma druge stopnje (Magisterij, pridobljen po magistrskem študijskem programu ali enovitem magistrskem študijskem programu)	8	7	2.

Izobrazbe	Raven SOK	Raven EOK	Raven EOVK
Diploma o specializaciji (Specializacija po visokošolski strokovni izobrazbi)			
Diploma o univerzitetnem izobraževanju (Univerzitetna izobrazba)			
Diploma o visokošolskem izobraževanju (Visoka strokovna izobrazba – ZUI)			
Diploma o magisteriju znanosti/umetnosti (Magisterij znanosti/umetnosti)			
Diploma o specializaciji (Specializacija po visoki univerzitetni izobrazbi)			
Diploma o specializaciji (Specializacija po visoki strokovni izobrazbi – ZUI)	9	8	3.
Diploma tretje stopnje (Doktorat znanosti)	10	8	3.

* Z zeleno so označene kvalifikacije, ki so jih kandidati pridobili v preteklih izobraževalnih programih (od šeste do desete ravni SOK).

Izobraževalni sistem v Republiki Sloveniji temelji na načelu vseživljenjskega učenja. Delimo ga na:

- predšolsko vzgojo,
- osnovnošolsko izobraževanje,
- srednješolsko izobraževanje,
- višješolsko izobraževanje,
- visokošolsko izobraževanje,
- izobraževanje odraslih.

Osnovnošolsko izobraževanje

Obvezno osnovnošolsko izobraževanje je v Sloveniji organizirano v okviru enotne devetletne osnovne šole, v katero so vključeni učenci od šestega do petnajstega leta starosti. V prvi razred se vpisujejo učenci, ki v letu vstopa v šolo dopolnijo šest let. Po uspešno zaključeni osnovni šoli učenci pridobijo zaključno spričevalo osnovne šole (**Osnovnošolska izobrazba, raven SOK 2/EOK 2**) in lahko nadaljujejo s srednješolskim izobraževanjem. Če učenci ne zaključijo celotnega programa osnovne šole, uspešno pa zaključijo najmanj sedmi razred, pridobijo potrdilo o izpolnjeni osnovnošolski obveznosti (**Nedokončana osnovnošolska izobrazba, raven SOK 1/EOK 1**) in lahko nadaljujejo z nižjim poklicnim izobraževanjem.

Srednješolsko izobraževanje

Po obveznem devetletnem osnovnošolskem izobraževanju sledi neobvezno srednješolsko izobraževanje. To izobraževanje traja dve do pet let, vanj pa vstopajo generacije otrok, stare praviloma

petnajst let. Po podatkih SURS je v šolskem letu 2021/2022 delež prebivalcev v starosti 15–18 let, ki so vključeni v srednješolsko izobraževanje (mladina), znašal 91,1 %.

Srednješolsko izobraževanje se deli na:

- splošno izobraževanje, kamor spadajo različni štiriletni programi splošne in strokovne gimnazije (gimnazija in klasična gimnazija; tehniška, ekonomska in umetniška gimnazija različnih smeri) in enoletni maturitetni tečaj, ki se zaključi s splošno maturo, ter
- poklicno in strokovno izobraževanje, kamor spadajo izobraževalni programi različnih vrst zahtevnosti, in sicer: programi nižjega (dve leti) ter srednjega poklicnega izobraževanja (tri leta), ki se zaključijo z zaključnim izpitom, ter srednjega strokovnega izobraževanja (štiri leta), poklicno-tehniškega izobraževanja (dve leti po zaključenem programu srednjega poklicnega izobraževanja) in poklicnega tečaja (eno leto), ki se prav tako zaključijo s poklicno maturo.

Srednje splošno izobraževanje

Srednje splošno (gimnazijsko) izobraževanje traja štiri leta in se zaključi s splošno maturo kot obliko zunanega preverjanja znanja. Uspešno zaključena gimnazija, ki se zaključi z maturo in pridobitvijo spričevala o splošni maturi, omogoča dijakom vpis v programe višjega in visokošolskega strokovnega ter univerzitetnega izobraževanja. Po uspešno zaključeni maturi dijaki pridobijo **srednjo izobrazbo, raven SOK 5/EOK 4**. Dijaki v gimnazijah opravljajo maturo iz petih predmetov, od tega iz treh predmetov skupnega dela (materinščina, tuji jezik in matematika) in dveh predmetov izbirnega dela.

Srednje tehniško in strokovno izobraževanje

Srednje tehniško in strokovno izobraževanje praviloma traja štiri leta (lahko tudi pet). Namenjeno je učencem, ki so zaključili osnovno šolo. To so široko zasnovani programi z dvojno kvalifikacijo: kandidati si pridobijo poklicno kvalifikacijo in se pripravijo za nadaljnji študij v programih višjega in visokega strokovnega izobraževanja (pod dodatnimi pogoji tudi univerzitetnega). Izobraževanje se zaključi s poklicno maturo, ki je sestavljena iz obveznih predmetov (materinščine in strokovnoteoretičnega predmeta) in izbirnih predmetov (tuji jezik ali matematika ter izdelek oziroma storitev z zagovorom). Po uspešno opravljeni poklicni maturi dijak pridobi spričevalo o poklicni maturi in s tem **srednjo strokovno izobrazbo (raven SOK 5/EOK 4)**.

Srednje poklicno izobraževanje

V srednjem poklicnem izobraževanju se dijaki izobražujejo za širša poklicna področja. Programi so pretežno praktično naravnani, saj vključujejo minimalno 24 tednov praktičnega usposabljanja z delom. Praviloma trajajo tri leta (lahko tudi štiri leta). Vanje se lahko vpiše, kdor je zaključil osnovno šolo ali izobraževalni program nižjega poklicnega izobraževanja. Izobraževanje se zaključi z zaključnim izpitom, ki obsega pisni in ustni izpit iz materinščine in izdelek oziroma storitev z zagovorom. Po uspešno opravljenem zaključnem izpitu dijak pridobi spričevalo o zaključnem izpitu (**Srednja poklicna izobrazba, raven SOK 4/EOK 4**) in lahko nadaljuje izobraževanje po dveletnem izobraževalnem programu v poklicno-tehniškem izobraževanju ali se zaposli.

Nižje poklicno izobraževanje

Nižje poklicno izobraževanje, ki tipično traja dve leti, je namenjeno učencem, ki so izpolnili osnovnošolsko obveznost in končali najmanj sedem razredov devetletne osnovne šole oziroma so končali osnovno šolo po prilagojenem izobraževalnem programu. V strokovnih modulih je poudarek na praktičnem pouku, ki je podkrepjen s strokovnoteoretičnimi vsebinami. Ob zaključku izobraževanja mora dijak opraviti zaključni izpit. Po uspešno opravljenem zaključnem izpitu dijak pridobi spričevalo o

zaključnem izpitu in s tem **nižjo poklicno izobrazbo (raven SOK 3/EOK 3)**. S tem je usposobljen za opravljanje manj zahtevnih poklicev, hkrati pa lahko nadaljuje izobraževanje v programih srednjega poklicnega izobraževanja.

Poklicni tečaj

Poklicni tečaj traja eno leto in je namenjen dijakom, ki so uspešno končali štiri letnike gimnazije ali strokovne šole (brez mature). Zato so dijakom priznani splošnoizobraževalni predmeti iz predhodnega izobraževanja in imajo v programu le strokovne module s praktičnim usposabljanjem z delom. Poklicni tečaj je druga pot do naziva **srednje strokovne izobrazbe (raven SOK 5/EOK 4)**, za katerega obstaja tudi štiriletni program srednjega strokovnega ali tehniškega izobraževanja.

Maturitetni tečaj

Maturitetni tečaj traja eno leto in je namenjen pripravi na maturo za tiste dijake, ki niso obiskovali gimnazije, in osebe, starejše od 21 let, ki želijo opravljati maturo. Po maturitetnem tečaju kandidati opravljajo enako maturo kot dijaki v gimnazijah. Po uspešno zaključeni maturi kandidati pridobijo **srednjo izobrazbo, raven SOK 5/EOK 4**.

Mojstrski, delovodski ali poslovodski izpit

Mojstrski, delovodski ali poslovodski izpiti so namenjeni kandidatom s srednjo poklicno šolo in z najmanj tremi leti ustreznih delovnih izkušenj. Izpit je sestavljen iz štirih delov: praktičnega dela, strokovnoteoretičnega dela, poslovodno-ekonomskega dela ter pedagoško-andragoškega dela. Z opravljenim mojstrskim, delovodskim ali poslovodskim izpitom, s katerim se preverja usposobljenost kandidata za samostojno vodenje obratovalnice, za mojstrsko opravljanje poklica in za praktično usposabljanje dijakov, si kandidat pridobi spričevalo o opravljenem mojstrskem, delovodskem ali poslovodskem izpitu ter **srednjo strokovno izobrazbo (raven SOK 5/EOK 4)**. Na podlagi opravljenih izpitov iz splošnoizobraževalnih predmetov poklicne mature lahko kandidat nadaljuje izobraževanje na višjih in visokih strokovnih šolah.

Visokošolsko in višje strokovno izobraževanje

Med pomembnejšimi temeljnimi cilji visokošolskega in višjega strokovnega izobraževanja so predvsem kakovost, zaposljivost in mobilnost v Evropi in svetu, pravičen dostop, raznovrstnost institucij in študijskih programov.

Višje strokovno izobraževanje

Višje strokovno izobraževanje v Sloveniji je namenjeno študentom, ki so končali poklicno ali splošno maturo, pa tudi kandidatom z opravljenim mojstrskim, delovodskim ali poslovodskim izpitom, ki imajo tri leta delovnih izkušenj ter opravljen preizkus znanja iz splošnoizobraževalnih predmetov v obsegu, ki je določen za poklicno maturo v srednjem strokovnem izobraževanju. Praktično naravnani programi trajajo dve leti in obsegajo 20-tedensko praktično usposabljanje v podjetjih. Študentom omogočajo pridobitev poklicnih kompetenc v skladu s poklicnimi standardi. Po uspešno zaključenem višješolskem programu študenti pridobijo Diplom o višji strokovni izobrazbi in s tem **višjo strokovno izobrazbo (raven SOK 6/EOK 5, EOVK Kratki cikel)**.

Visokošolsko izobraževanje

Visokošolsko izobraževanje je organizirano na treh 'bolonjskih' stopnjah. V okviru prve stopnje se izvajata visokošolski strokovni in univerzitetni študij oziroma dodiplomski študij, na drugi stopnji

magistrski (stopenjski ali enovit) in na tretji doktorski študij. Študijski programi se izvajajo kot redni ali izredni študij ali študij na daljavo. Študijski programi za pridobitev izobrazbe trajajo dve do šest let. Študijske obveznosti po programih so ovrednotene s kreditnimi točkami. V letniku študija si je mogoče pridobiti 60 KT, pri čemer 1 KT pomeni 25–30 ur študentovega dela oziroma 1.500–1.800 ur na leto. Kreditni sistem študija (ECTS) je obvezen od leta 2002.

Študijski programi za pridobitev izobrazbe pred uvedbo bolonjskih študijskih programov:

a) dodiplomski:

- za pridobitev **visoke strokovne izobrazbe (raven SOK 7/EOK 6)** (diploma o visokem strokovnem izobraževanju),
- za pridobitev **univerzitetne izobrazbe (raven SOK 8/EOK 7)** (diploma o univerzitetnem izobraževanju);

b) podiplomski:

- za pridobitev **specializacije znanosti (raven SOK 8/EOK 7)** (diploma o specializaciji),
- za pridobitev **magisterija znanosti (raven SOK 9/EOK 8)** (diploma o magisteriju znanosti),
- za pridobitev **doktorata znanosti (raven SOK 10/EOK 8)** (diploma o doktoratu znanosti).

Študijski programi za pridobitev izobrazbe po uvedbi bolonjskih študijskih programov:

a) prva stopnja

- visokošolski strokovni študijski programi za pridobitev **visokošolske strokovne izobrazbe (raven SOK 7/EOK 6/EOVK 1. stopnja)** (diploma o izobraževanju prve stopnje VS),
- univerzitetni študijski programi za pridobitev **visokošolske univerzitetne izobrazbe (raven SOK 7/EOK 6/EOVK 1. stopnja)** (diploma o izobraževanju prve stopnje UN);

b) druga stopnja

- magistrski študijski programi za pridobitev **magisterija (raven SOK 8/EOK 7, EOVK 2. stopnja)** (diploma o strokovnem magisteriju),
- enoviti magistrski študijski programi za pridobitev **magisterija (raven SOK 8/EOK 7, EOVK 2. stopnja)** (diploma o strokovnem magisteriju);

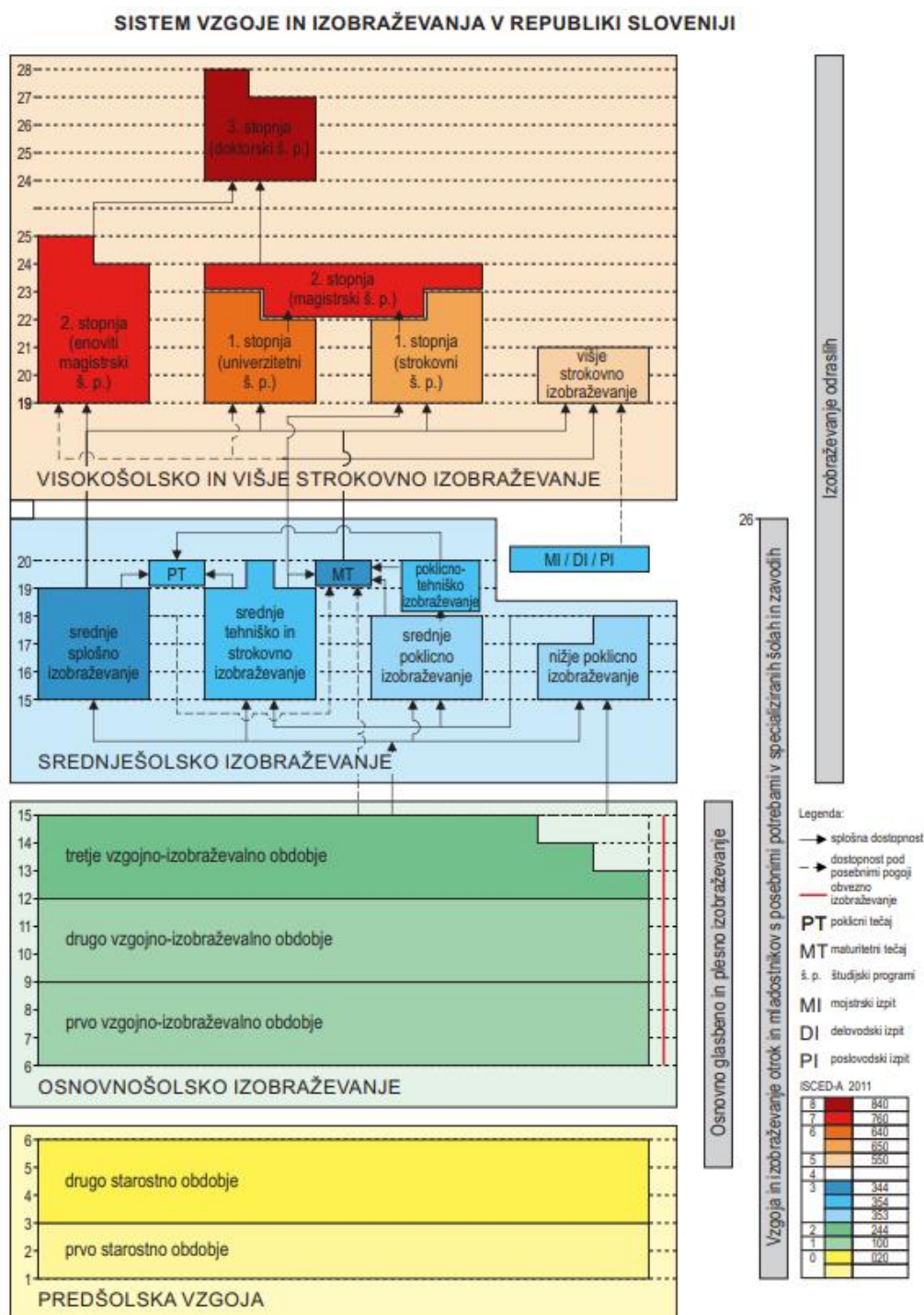
c) tretja stopnja

- doktorski študijski programi (**raven SOK 10/EOK 8, EOVK 3. stopnja**) (diploma o doktoratu znanosti).

Izobraževanje odraslih

Izobraževanje odraslih obsega izobraževanje, izpopolnjevanje, usposabljanje in učenje oseb, ki so izpolnile osnovnošolsko obveznost in si želijo pridobiti, posodobiti, razširiti in poglobiti znanje, vendar pri tem izobraževanju nimajo statusa rednega učenca, dijaka ali študenta.

Slika 2: Sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji ter prehodnost med programi

Vir: MIZŠ, <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/ENIC-NARIC-center/solske-scheme/SISTEM-VZGOJE-IN-IZOBRAZEVANJA-V-REPUBLIKI-SLOVENIJI.pdf>

2.2.2.2 Poklicne kvalifikacije

V drugi steber SOK se uvrščajo poklicne kvalifikacije. Med poklicne kvalifikacije spadajo nacionalne poklicne kvalifikacije, izdane v skladu s predpisi, ki urejajo NPK, ter kvalifikacije, pridobljene v programih za usposabljanje oziroma izpopolnjevanje, izdanih v skladu s predpisi, ki urejajo poklicno, strokovno in visokošolsko izobraževanje.

Sistem nacionalnih poklicnih kvalifikacij

Sistem nacionalnih poklicnih kvalifikacij (NPK), katerega temeljni namen je omogočati formalno priznavanje poklicnih kvalifikacij ne glede na načine oziroma učna okolja, kjer so bile pridobljene, je uvedel Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah, ki je bil sprejet leta 2000 (Drofenik, 2017). Sistem NPK je odprl novo pot do javno veljavnih listin (certifikata v skladu z evropskimi priporočili o vrednotenju neformalnega in priložnostnega učenja). Omogoča ugotavljanje in potrjevanje neformalno in priložnostno pridobljenih znanj in spretnosti, ne glede na to, kako so bili posameznikova znanja in spretnosti pridobljeni (Logaj, 2014). Nacionalna poklicna kvalifikacija je formalno priznana strokovna usposobljenost za opravljanje poklica na določeni ravni zahtevnosti, ki temelji na nacionalno sprejetem poklicnem standardu in katalogu standarda strokovnih znanj in spretnosti. S sistemom NPK potrjujemo znanja in spretnosti, ki jih je posameznik pridobil z delovnimi izkušnjami, prostovoljnim delom, prostočasnimi aktivnostmi, udeležbo na neformalnih programih izobraževanja oziroma usposabljanja, s samoučenjem ipd. Sistem je namenjen le odraslim osebam, starim nad 18 let. Prednost sistema NPK je v njegovi prilagodljivosti, saj omogoča hitro odzivnost na potrebe trga dela. Možnost potrjevanja predhodno pridobljenih znanj pozitivno vpliva na odpravljanje razlik med povpraševanjem in ponudbo na trgu dela. Nacionalne poklicne kvalifikacije se lahko pridobivajo na ravneh SOK 2–6/ EOK 2–5.

Kvalifikacije, pridobljene po programih izpopolnjevanja in usposabljanja

Ena od vrst poklicnih kvalifikacij so kvalifikacije, pridobljene po programih izpopolnjevanja in usposabljanja, ki jih opredeljuje Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (ZPSI-1A, Ur. l. RS, št. 68/17) ter Zakon o višjem strokovnem izobraževanju (ZVSI, Ur. l. RS, št. 86/04 in 100/13).

Študijski programi za izpopolnjevanje in usposabljanje so namenjeni predvsem izpopolnjevanju, dopolnjevanju, posodabljanju in poglobljanju znanja na ravni srednjega in višjega strokovnega izobraževanja v skladu z zahtevami delovnih mest. To je nadaljevanje in nadgradnja že uveljavljenih oblik nadaljnega usposabljanja delavcev za potrebe podjetij in konkretnih delovnih mest, zapolnjujejo pa tudi vrzel v ponudbi usposabljanja, predvsem za delavce, ki so zaposleni v manjših podjetjih. Kvalifikacije, pridobljene po programih izpopolnjevanja in usposabljanja, se lahko pridobivajo na ravneh SOK 4–6/EOK 4–5.

Študijski programi za izpopolnjevanje

Študijski programi za izpopolnjevanje so oblika vseživljenjskega učenja in so namenjeni predvsem izpopolnjevanju, dopolnjevanju, poglobljanju in posodabljanju znanja na visokošolski ravni. Kvalifikacije, pridobljene po študijskih programih izpopolnjevanja, se lahko pridobivajo na ravneh SOK 7–10 /EOK 6–8.

2.2.2.2 Dodatne kvalifikacije

Tretji steber SOK zajemajo dodatne kvalifikacije. Dodatna kvalifikacija je v skladu z Zakonom SOK (ZSOK, Ur. l., št. 104/2015) kvalifikacija, ki dopolnjuje usposobljenost posameznika na doseženi ravni in na določenem strokovnem področju ter je povezana s potrebami trga dela. Dodatne kvalifikacije so ena od vrst kvalifikacij, ki omogoča pridobitev javne listine – Potrdilo o pridobitvi dodatne kvalifikacije. Vlogo za umestitev dodatne kvalifikacije v SOK lahko vloži delodajalec, skupina delodajalcev ali Zavod RS za zaposlovanje na posebnem obrazcu, ki vključuje: osnovne podatke o kvalifikaciji, standard dodatne kvalifikacije, program usposabljanja, opis zagotavljanja kakovosti, potrebe na trgu dela, reference predlagatelja. Dodatne kvalifikacije se lahko pridobivajo na ravneh SOK 1–10/EOK 1–8.

2.3. Ključni mednarodni strateški dokumenti v zadnjem desetletju

V zadnjem desetletju so bili razviti številni ključni mednarodni in evropski strateški dokumenti, ki so ustvarili pomemben kontekst za politike in prakso izobraževanja, usposabljanja in kvalifikacij na nacionalni ravni. Tabela prikazuje izbor strateških dokumentov, ki določajo evropski kontekst za kvalifikacije in politike zagotavljanja kakovosti.

Tabela 1: Ključni mednarodni strateški dokumenti na področju izobraževanja v zadnjih desetih letih

Strateški dokument	Leto sprejema
Predlog priporočil sveta o evropskem pristopu k mikrodokazilom za vseživljenjsko učenje in zaposljivost (Proposal for a Council Recommendation on a European approach to micro-credentials for lifelong learning and employability)	2022
Mehanizem za okrevanje in odpornost (The recovery and resilience facility)	2021
Resolucija sveta o strateškem okviru za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju pri uresničevanju evropskega izobraževalnega prostora in širše (2021–2030) (Council Resolution on a strategic framework for European cooperation in education and training towards the European Education Area and beyond (2021-2030))	2021
Poklicno izobraževanje in usposabljanje v Evropi 1995–2035 (Vocational education and training in Europe, 1995-2035)	2020
Program znanj in spretnosti za Evropo za trajnostno konkurenčnost, socialno pravičnost in odpornost (European Skills Agenda for sustainable competitiveness, social fairness and resilience)	2020
SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ o uresničitvi evropskega izobraževalnega prostora do leta 2025 (COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS on the realisation of the European Education Area by 2025)	2020
Priporočilo sveta o poklicnem izobraževanju in usposabljanju za trajnostno konkurenčnost, socialno pravičnost in odpornost (Council Recommendation of 24 November 2020 on vocational education and training (VET) for sustainable competitiveness, social fairness and resilience)	2020

Osnabrůška deklaracija o poklicnem izobraževanju in usposabljanju kot omogočevalec okrevanja in pravičnih prehodov na digitalne in zelene ekonomije (Osnabrück Declaration on vocational education and training as an enabler of recovery and just transitions to digital and green economies)	2020
Sklep o skupnem okviru za zagotavljanje boljših storitev za znanja in spretnosti ter kvalifikacije (Europass) (Decision of the European Parliament and of the Council on a common framework for the provision of better services for skills and qualifications (Europass))	2018
Priporočilo sveta o spodbujanju samodejnega vzajemnega priznavanja visokošolskih diplom in spričeval višjega sekundarnega izobraževanja ter izidov iz učnih obdobj v tujini (Council Recommendation on promoting automatic mutual recognition of qualifications and learning periods abroad)	2018
Pariška komunika (Paris Communiqué on QF-EHEA)	2018
Priporočilo sveta o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje (Council Recommendation on key competences for lifelong learning)	2018
Priporočilo sveta o evropskem ogrodju kvalifikacij (EU Council Recommendation on EQF)	2017
Evropski steber socialnih pravic (EU Pillar of Social Rights)	2017
Sklepi sveta o prizadevanjih za uresničitev vizije evropskega izobraževalnega prostora (Vision for European Education Area)	2017
Priporočila sveta z naslovom Poti izpopolnjevanja (EU Council Recommendation on Upskilling Pathways)	2016
Standardi in smernice za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru (European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the EHEA)	2015
European Credit Transfer and Accumulation System User Guide	2015
Riga Conclusions	2015
Council of Europe/UNESCO Recommendation on the use of Qualifications Frameworks in the Recognition of Foreign Qualifications	2013
Priporočila sveta o potrjevanju neformalnega in priložnostnega znanja (Recommendation on the validation of non-formal and informal learning)	2012

3. Doseganje 10 meril za umeščanje v EOK

V tem poglavju prikazujemo, kako Slovensko ogrodje kvalifikacij uresničuje merila in postopke za umeščanje nacionalnih ogrodij ali sistemov kvalifikacij v evropsko ogrodje, kot jih opredeljujejo Priporočila sveta EU o evropskem ogrodju kvalifikacij za vseživljenjsko učenje, sprejeta v letu 2017.

3.1. Merilo 1: Pristojni organi določijo in objavijo odgovornosti in/ali zakonsko pristojnost vseh zadevnih nacionalnih organov, vključenih v postopek umeščanja.

Cilj:

V okviru tega merila se preverja, ali so odgovornosti in pristojnosti nacionalnih organov, vključenih v postopek umeščanja, določene in objavljene.

Povzetek:

Odgovornosti in pristojnosti nacionalnih organov, vključenih v postopek umeščanja kvalifikacij v Slovensko ogrodje kvalifikacij, so določene in objavljene.

Zakon o Slovenskem ogrodju kvalifikacij, ki se je začel uporabljati 12. 7. 2016, povzema postopke in pristojnosti glede umeščanja kvalifikacij, pridobljenih z izobrazbenimi kvalifikacijami, poklicnimi kvalifikacijami in dodatnimi kvalifikacijami v SOK, in sicer:

- o umestitev izobrazbe v raven SOK, EOK in EOVK se določi z vzgojno-izobraževalnim, izobraževalnim oziroma študijskim programom;
- o umestitev poklicnih kvalifikacij v raven SOK, EOK in EOVK se določi s katalogom standardov strokovnih znanj in spretnosti, s programom poklicnega in strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja ali s študijskim programom za izpopolnjevanje;
- o umestitev dodatnih kvalifikacij v raven SOK in EOK se določi s sklepom ministra, pristojnega za delo, na podlagi predhodno izpeljanega postopka umeščanja dodatnih kvalifikacij v SOK, določenega z Zakonom SOK.

V primeru izobrazb in poklicnih kvalifikacij Zakon SOK napotuje na postopke in metode umeščanja izobrazbenih in poklicnih kvalifikacij ter s tem povezane odgovornosti in pristojnosti nacionalnih organov, ki jih opredeljuje predhodno obstoječa področna zakonodaja. Na novo pa določa postopek umeščanja dodatnih kvalifikacij, ki se podeljujejo zunaj nacionalno reguliranega sistema kvalifikacij.

Zakon SOK posebej poudarja vlogo in pristojnosti Nacionalne koordinacijske točke SOK-EOK, Strokovne komisije NKT SOK-EOK, vlogo Nacionalne agencije za kakovost v visokem šolstvu ter resornih ministrstev v povezavi s Slovenskim ogrodjem kvalifikacij. Določena nacionalni organi, kot sta Nacionalna koordinacijska točka SOK-EOK in Medresorska delovna skupina za SOK, so bila imenovana še pred sprejetjem zakonodaje.

Analiza in ozadje:

18. decembra 2015 je bil sprejet Zakon o slovenskem ogrodju kvalifikacij (ZSOK), ki se je začel uporabljati 12. julija 2016. Novi Zakon o Slovenskem ogrodju kvalifikacij je vzpostavil SOK kot nacionalno ogrodje kvalifikacij v Republiki Sloveniji.

ZSOK povzema postopke in pristojnosti glede umeščanja kvalifikacij, pridobljenih z izobrazbenimi, poklicnimi in dodatnimi kvalifikacijami, v SOK. V primeru izobrazb in poklicnih kvalifikacij ZSOK napotuje na postopke in metode umeščanja izobrazbenih in poklicnih kvalifikacij ter s tem povezane odgovornosti in pristojnosti nacionalnih organov, ki jih opredeljuje predhodno obstoječa področna zakonodaja. Na novo pa določa postopek umeščanja dodatnih kvalifikacij, ki se podeljujejo zunaj nacionalno reguliranega sistema kvalifikacij.

1. Nacionalna koordinacijska točka SOK-EOK

Center RS za poklicno izobraževanje (CPI) je bil oktobra 2009 imenovan za nacionalno koordinacijsko točko EOK. V skladu s svojimi pristojnostmi CPI izvaja naloge, zapisane v Priporočilih sveta EU o evropskem ogrodju kvalifikacij za vseživljenjsko učenje z dne 22. maja 2017. S sprejetjem Zakona o slovenskem ogrodju kvalifikacij je CPI kot nacionalna koordinacijska točka SOK-EOK prejel tudi formalno podlago za svoje delovanje.

Naloge nacionalne koordinacijske točke opredeljuje Zakon o Slovenskem ogrodju kvalifikacij (ZSOK, Ur. l., št. 104/15):

- skrb za razvoj SOK in povezanost z EOK,
- zagotavljanje dostopa do informacij o SOK, EOK in EOVK na spletni strani,
- informiranje javnosti in promoviranje SOK in EOK,
- vodenje postopka umeščanja SOK v EOK,
- vodenje postopka umeščanja dodatnih kvalifikacij v SOK,
- priprava strokovnih gradiv in koordiniranje dela ključnih deležnikov pri umeščanju nacionalnih kvalifikacij v EOK s pomočjo SOK,
- sodelovanje s pristojnimi mednarodnimi organi (Evropska komisija, Evropski center za razvoj poklicnega usposabljanja ipd.) in v mreži nacionalnih kontaktnih točk EOK,
- objava in vodenje registra kvalifikacij SOK na svoji spletni strani ter povezave s portalom EOK,
- izdaja potrdil o ravni SOK in EOK za NPK,
- strokovna ter administrativna podpora delovanju Strokovne komisije NKT SOK-EOK,
- opravljanje drugih nalog v skladu z zakonom.

2. Strokovna komisija NKT SOK-EOK

NKT SOK-EOK ima strokovno komisijo, ki jo v skladu z ZSOK sestavlja sedem članov, in jo imenuje minister, pristojen za delo, in sicer:

- tri člane na predlog ministrstva, pristojnega za delo,
- enega člana na predlog ministrstva, pristojnega za izobraževanje,
- enega člana na predlog ministrstva, pristojnega za gospodarstvo,
- dva člana na predlog Ekonomsko-socialnega sveta (od tega en predstavnik delodajalcev in en predstavnik delojemalcev).

Strokovna komisija NKT SOK-EOK ima v skladu z ZSOK naslednje naloge:

- določa merila za umeščanje dodatnih kvalifikacij v SOK,
- pripravi predlog za umestitev dodatne kvalifikacije v SOK,
- spremlja proces razvoja SOK, EOK in EOVK in
- opravlja druge naloge za umeščanje kvalifikacij.

3. Medresorska delovna skupina Slovenskega ogrodja kvalifikacij

Januarja 2010 je Vlada RS imenovala Medresorsko delovno skupino za pripravo nacionalnega ogrodja kvalifikacij v skladu z evropskim ogrodjem kvalifikacij (MDS). Sestavljali so jo predstavniki: (takratnega) Ministrstva za šolstvo in šport ter Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo; Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve; Centra RS za poklicno izobraževanje; Gospodarske zbornice Slovenije; Obrtno-podjetniške zbornice Slovenije; Združenja delodajalcev obrtnih dejavnosti Slovenije; Zveze svobodnih sindikatov Slovenije; Statističnega urada RS; Študentske organizacije Slovenije in Dijaške organizacije Slovenije. Mandat imenovane medresorske delovne skupine je zajemal pripravo/razvoj slovenskega ogrodja kvalifikacij, ki bo v skladu z evropskim ogrodjem kvalifikacij za vseživljenjsko učenje in z evropskim ogrodjem kvalifikacij za visoko šolstvo.

V skladu s Poročili sveta EU o evropskem ogrodju kvalifikacij za vseživljenjsko učenje in zaposljivost iz leta 2017, ki med drugim državam članicam priporočajo, da po potrebi pregledujejo in posodablajo umeščanje ravni nacionalnih ogrodij ali sistemov kvalifikacij v ravni EOK, pri tem pa ustrezno upoštevajo nacionalne okoliščine, bo v prihodnje treba ponovno vzpostaviti delujočo medresorsko delovno skupino ter ji podeliti mandat za pregled in odločitev glede posodobitve Poročila o umeščanju SOK v EOK in EOVK ob podpori Nacionalne koordinacijske točke SOK. Njena prihodnja vloga bo najprej sprejetje odločitve o potrebi po reviziji Poročila o umeščanju ter v nadaljevanju priprava Revidiranega poročila o umeščanju SOK v EOK in EOVK.

4. Nacionalna agencija za kakovost v visokem šolstvu (NAKVIS)

Nacionalna agencija Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu (NAKVIS) skrbi za razvoj in delovanje sistema zagotavljanja kakovosti v slovenskem visokem šolstvu. Deluje vsebinsko in formalno odgovorno ter svetovalno do deležnikov in udeležencev v terciarnem izobraževanju v skladu z evropskimi in svetovnimi smermi razvoja. S sistemom razvoja zagotavljanja kakovosti prispeva k

izobraževalno in raziskovalno kakovostnemu, mednarodno prepoznavnemu, konkurenčnemu in v svetovni visokošolski prostor enakovredno vključenemu visokemu šolstvu v Sloveniji.

NAKVIS je v skladu z zakonodajo odgovoren za akreditacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov. Poglavitna naloga agencije je ugotavljanje, ali visokošolski zavodi poleg zakonskih določb izpolnjujejo Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov oziroma dosegajo standarde kakovosti, določene v njih, ter druge predpise agencije. V povezavi z namenom zagotavljanja kakovosti v visokem šolstvu in implementacijo Slovenskega ogrodja kvalifikacij sta CPI in NAKVIS sklenila tudi pisni dogovor o medsebojnem sodelovanju pri vprašanih umeščanja visokošolskih kvalifikacij v SOK in register kvalifikacij SOK.

NAKVIS je pristojen za zunanje zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu. Je samostojna in neodvisna institucija. Zavezujejo jo načela strokovnosti, nepristranskosti, zakonitosti in politične nevtralnosti. Najpomembnejša naloga agencije je vodenje akreditacij in zunanjih evalvacij. Odločitve javno objavlja, pripravlja letna poročila in analize. Vodi tudi evidence in ima naloge svetovalnega organa. Sodeluje z visokošolskimi zavodi in višjimi strokovnimi šolami ter mednarodnimi institucijami ali organi za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu. Je članica evropskega združenja agencij za kakovost v visokem šolstvu (ENQA) ter srednje in vzhodnoevropskega združenja agencij za kakovost v visokem šolstvu (CEENQA) in Evropskega konzorcija za akreditacije (ECA), 19. oktobra 2013 pa je Odbor registra sprejel odločitev o vpisu NAKVIS v EQAR.

NAKVIS opravlja evalvacijske naloge za višje in visoko šolstvo. Vsakih pet let opravlja redne zunanje evalvacije višjih strokovnih šol. Izredne evalvacije lahko opravi kadar koli po razmestitvi akreditiranega programa, in sicer na pobudo šole ali ministrstva, pristojnega za visoko šolstvo. Izredne evalvacije svet agencije uvaja tudi na podlagi prijav drugih relevantnih deležnikov – npr. študentov študijskega programa. Z zunanjo evalvacijo ugotavlja doseganje z zakonom predpisanih standardov, napredek pri delu šole in izvajanju študijskih programov.

Zakon o SOK v svojem 16. členu navaja, da Nacionalna agencija Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu zagotavlja podatke NKT SOK-EOK za vpis kvalifikacije v register kvalifikacij SOK.

5. Ministrstvo, pristojno za izobraževanje

Ministrstvo, pristojno za izobraževanje, ima pomembno vlogo pri umeščanju kvalifikacij v SOK, pri vzpostavljanju pravnih podlag in zagotavljanju sredstev za implementacijo SOK ter pri nadzoru nad izvajanjem Zakona SOK.

Zakon SOK določa postopke za vključevanje kvalifikacij v SOK. Umestitev izobrazbe v raven SOK, EOK in EOVK se določi z vzgojno-izobraževalnim, izobraževalnim oziroma študijskim programom. Postopke sprejemanja vzgojno-izobraževalnih, izobraževalnih oziroma študijskih programov določa resorna zakonodaja, ki podeljuje ministrstvu, pristojnemu za izobraževanje, določene pristojnosti in odgovornosti pri sprejemanju izobraževalnih programov.

Minister, pristojen za šolstvo, na predlog pristojnega strokovnega sveta sprejema izobraževalne programe osnovnošolskega izobraževanja, srednjega splošnega, poklicnega in strokovnega ter višjega izobraževanja, kakor tudi predloge programov poklicnega in strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja. Minister izobraževalni program sprejme in objavi v Uradnem listu RS.

V terciarno izobraževanje v Republiki Sloveniji sodita višje strokovno in visokošolsko izobraževanje. Podsystem višjega strokovnega izobraževanja sodi pod pristojnost Ministrstva za vzgojo in izobraževanje, visokošolsko izobraževanje pa pod pristojnost Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in inovacije.

Zakon SOK določa, da ministrstvo, pristojno za izobraževanje, z ministrstvom, pristojnim za delo, zagotavlja sredstva za delovanje NKT SOK-EOK.

V skladu z Zakonom SOK Ministrstvo, pristojno za izobraževanje, imenuje enega člana Strokovne komisije NKT SOK-EOK.

Zakon SOK določa, da nadzor nad izvajanjem Zakona SOK opravlja Inšpektorat, pristojen za šolstvo, ki deluje kot organ v sestavi ministrstva, pristojnega za izobraževanje. Inšpektorat za šolstvo in šport opravlja inšpekcijske nadzore nad izvajanjem zakonov, drugih predpisov in aktov, ki urejajo vzgojo in izobraževanje.

V skladu z Zakonom SOK minister, pristojen za izobraževanje, uskladi določbe Pravilnika o prilogi k diplomi (Uradni list RS, št. 56/07 in 39/12), Pravilnika o obrazcih javnih listin v osnovni šoli (Uradni list RS, št. 44/08, 32/09, 88/13), Pravilnika o javnih listinah v višjem strokovnem izobraževanju (Uradni list RS, št. 83/08, 30/10) in Pravilnika o obrazcih javnih listin v srednješolskem izobraževanju (Uradni list RS, št. 44/08, 37/09, 71/09, 34/10 in 44/12) z določbami zakona ZSOK.

6. Strokovni sveti za splošno izobraževanje, poklicno in strokovno izobraževanje ter za izobraževanje odraslih

Za odločanje o strokovnih zadevah na področjih vzgoje in izobraževanja ter za strokovno pomoč pri sprejemanju odločitev in pri pripravi predpisov je Vlada Republike Slovenije na podlagi Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja ustanovila strokovne svete: za splošno izobraževanje, poklicno in strokovno izobraževanje ter za izobraževanje odraslih.

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje potrdi predlog programov osnovnošolskega ter srednjega splošnega izobraževanja, ki jih pripravlja Zavod RS za šolstvo, in predlaga ministru, pristojnemu za šolstvo, izobraževalni program v sprejem.

Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje potrdi predlog programov poklicnega, strokovnega in višjega strokovnega izobraževanja ter predlog programa poklicnega in strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja in jih predlaga ministru, pristojnemu za šolstvo. Strokovni svet RS za poklicno izobraževanje prav tako potrdi predloge novih in revidiranih poklicnih standardov, ki so podlaga za pripravo izobraževalnih programov poklicnega, strokovnega ter višjega izobraževanja, programov izpopolnjevanja in usposabljanja ter nacionalnih poklicnih kvalifikacij, in jih predlaga ministru, pristojnemu za delo, v sprejem. Enako velja za kataloge standardov strokovnih znanj in spretnosti, ki so podlaga za nacionalne poklicne kvalifikacije.

V skladu z opisanimi postopki, ki so zapisani v resorni zakonodaji, imajo pristojni strokovni sveti pomembno vlogo pri določanju ravni kvalifikacij SOK in EOK ter umeščanju kvalifikacij v SOK.

7. Ministrstvo, pristojno za delo

Ministrstvo, pristojno za delo, je predlagatelj Zakona SOK in ima pomembno vlogo pri umeščanju kvalifikacij v SOK, zlasti z vidika potrjevanja poklicnih standardov, ki so osnova za pripravo izobraževalnih programov poklicnega, strokovnega ter višjega izobraževanja, programov izpopolnjevanja in usposabljanja ter katalogov standardov strokovnih znanj in spretnosti za nacionalne poklicne kvalifikacije. Minister, pristojen za delo, katalog sprejme in objavi v Uradnem listu RS.

V skladu z Zakonom SOK ministrstvo, pristojno za delo, imenuje tri člane Strokovne komisije NKT SOK-EOK. Hkrati je v njegovi pristojnosti tudi, da s sklepom potrdi sestavo Strokovne komisije NKT SOK-EOK.

Ministrstvo, pristojno za delo, ima tudi ključno vlogo pri postopku umeščanja dodatnih kvalifikacij v SOK, saj po zaključenem postopku umeščanja, na podlagi predloga Strokovne komisije NKT SOK-EOK, s sklepom umesti dodatno kvalifikacijo v SOK. Kot drugostopenjski organ pa je pristojno tudi za razreševanje pritožb v postopku umeščanja dodatnih kvalifikacij v SOK.

Pomembno vlogo ima tudi pri zagotavljanju sredstev za delovanje NKT SOK-EOK v sodelovanju z ministrstvom, pristojnim za šolstvo, ter pri vzpostavljanju pravnih podlag za implementacijo SOK. V skladu z Zakonom SOK minister, pristojen za delo, uskladi določbe Pravilnika o obrazcu javne listine o nacionalni poklicni kvalifikaciji – certifikatu in nadomestnem certifikatu (Uradni list RS, št. 79/10 in 1/12) z določbami tega zakona, ter določi obrazec potrdila o pridobitvi dodatne kvalifikacije.

8. Državni izpitni center

Dejavnosti Državnega izpitnega centra (RIC) so tesno povezane z njegovo vlogo osrednje ustanove za zunanje preverjanje znanja v Sloveniji.

– RIC pripravlja in skrbi za izvedbo mature in poklicne mature (splošno izobraževalni predmeti) in izpitov iz posameznih predmetov splošne mature, ki se upoštevajo pri izbiri kandidatov za vpis v visokošolske študijske programe;

– RIC pripravlja in v sodelovanju z ZRSŠ skrbi za izvedbo nacionalnega preverjanja znanja v osnovni šoli;

– RIC skrbi za razvoj metodologij in postopkov preverjanj in potrjevanja strokovnih znanj in spretnosti; podeljuje licence, vodi evidence in spremlja delo komisij za preverjanje in potrjevanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij;

– RIC pripravlja in izvaja izpite iz tujih jezikov za odrasle.

Priporočilo:

- A. Ponovna vzpostavitev Medresorske delovne skupine in podelitev mandata za pregled in odločitev glede posodobitve Poročila o umeščanju SOK v EOK in EOVK. Vključitev ekonomskosocialnega sveta, predstavnikov NAKVIS in rektorske konference v MDS.
- B. Razmislek o odgovornostih in pristojnostih nacionalnih organov v primeru sistemskih sprememb SOK.

3.2. Merilo 2: Povezava med nacionalnimi ogrodji ali sistemi kvalifikacij ter opisniki za posamezne ravni EOK je razumljiva in dokazljiva.

Cilj:

V okviru tega merila se preverja, ali obstaja razumljiva in dokazljiva povezava med nacionalnimi ogrodji ali sistemi kvalifikacij ter opisniki posameznih ravni EOK.

Povzetek:

Slovensko ogrodje kvalifikacij v skladu z Zakonom SOK obsega deset ravni, opredeljenih na podlagi učnih izidov. Opisniki za posamezno raven so določeni v prilogi, ki je sestavni del zakona. Vsaka raven SOK je opisana na podlagi treh pojmov – znanja, spretnosti in kompetence. Prvo poročilo o umeščanju Slovenskega ogrodja kvalifikacij v EOK in EOVK iz leta 2014 je predstavilo metodološko analizo v treh korakih: strukturno primerjavo obeh ogrodij, pojmovno primerjavo obeh ogrodij ter primerjavo opisnikov ravni SOK in EOK, na podlagi katerih je bilo ugotovljeno izpolnjevanje Kriterija 2 iz Priporočil.

V letu 2017 sprejeta revidirana Priporočila sveta EU o evropskem ogrodju kvalifikacij za vseživljenjsko učenje pa so kompetenco v EOK zamenjala s samostojnostjo in odgovornostjo. Po vsebini v opisu posameznih kategorij po ravneh EOK ni sprememb. Glede na dejstvo, da pri opisnikih EOK z revidiranimi priporočili ni bilo sprememb, ostaja relevantna primerjava med opisniki SOK in EOK, ki je bila izvedena za potrebe priprave poročila o umeščanju SOK v EOK in EOVK v letu 2014, na podlagi katere je bilo ugotovljeno izpolnjevanje Kriterija 2 iz Priporočil.

Ugotovitve analize opisnikov SOK so bile opravljene na podlagi zaključkov Spremljave slovenskega ogrodja kvalifikacij in registra kvalifikacij SOK (Ermenc, Mikulec, Biloslavo, 2020) in Priporočil sveta EU o evropskem ogrodju kvalifikacij za vseživljenjsko učenje, objavljenih leta 2017, upoštevajoč celoten proces razvoja SOK in njegovega umeščanja v EOK (Mikulec, Ermenc, 2013) kažejo, da so opisniki ravni z učnimi izidi med uporabniki dobro sprejeti in ne podajajo predlogov za njihovo spreminjanje. Ugotovljeno je bilo tudi, da so še vedno primerljivi z opisniki ravni EOK. Bolj kot sprememba samih učnih izidov v smislu vsebine, obsežnosti in razločevanja med ravnmi se kaže potreba po nadaljnem informiranju skupin uporabnikov, razvoju praktičnih smernic in opisov primerov dobrih praks. Spreminjanje zapisov bi na tej zgodnji razvojni stopnji uporabnike lahko dezorientiralo. Zato predlagamo, da se zapisi ohranijo v obstoječi obliki.

V okviru analize opisnikov SOK je bilo ugotovljeno tudi, da ožje pojmovanje kompetence, kot je opredeljeno v tretjem stolpcu opisnikov ravni SOK, ne ustreza niti evropskemu niti slovenskemu izobraževalnemu oz. kvalifikacijskemu sistemu. To kaže tako konceptualna presoja kot empirični podatki, pridobljeni v Spremljavi slovenskega ogrodja kvalifikacij in registra kvalifikacij SOK (Ermenc, Mikulec, Biloslavo, 2020). Evropski parlament in Svet sta prepoznala težavo in jo odpravila. Zato predlagamo, da tudi v SOK poimenovanje tretjega stolpca opisnikov SOK spremenimo in kompetence nadomestimo s samostojnostjo in odgovornostjo.

Analiza in ozadje:

V novembru 2022 je bila s strani skupine ekspertov SOK v povezavi z Merilom 2 opravljena posebna analiza, katere namen je bil odgovoriti na dve vprašanji:

– Ali so opisniki SOK še ustrezni glede na stališča njegovih uporabnikov v Sloveniji in glede na opisnike EOK?

– Ali je glede na stališča uporabnikov SOK in glede na opisnike EOK smiselno zamenjati zapis 'kompetenca' v tretjem stolpcu opisnikov z zapisom 'odgovornost in samostojnost'?

Analiza opisnikov SOK je na vseh ravneh bila opravljena na podlagi ugotovitev iz Spremljave slovenskega ogrodja kvalifikacij in registra kvalifikacij SOK (Ermenc, Mikulec, Biloslavo, 2020⁴) in Priporočil sveta EU o evropskem ogrodju kvalifikacij za vseživljenjsko učenje, objavljenih leta 2017⁵, upoštevajoč celoten proces razvoja SOK in njegovega umeščanja v EOK (Mikulec, Ermenc, 2013).

Ustreznost opisnikov SOK

Opisniki SOK so nastali na osnovi analize EOK in primerjave z nacionalnimi ogrodji kvalifikacij, ki so v Evropi nastajali pred več kot desetletjem, ter analize nacionalnega sistema kvalifikacij. Sam proces razvoja SOK in njegovega umeščanja v EOK je od začetka umeščen med iskanje ravnovesja med evropskimi standardi in nacionalnimi specifikami. Od sprejetja Zakona o slovenskem ogrodju kvalifikacij (2015) in postopnega razvoja registra kvalifikacij SOK lahko sledimo razvoju nacionalnega ogrodja kvalifikacij in njegove večje prepoznavnosti.

Tabela: Umeščanje ravni SOK v EOK in EOVK

Raven SOK	Raven EOK	Stopnja EOVK
SOK 1	EOK 1	
SOK 2	EOK 2	
SOK 3	EOK 3	
SOK 4	EOK 4	
SOK 5		
SOK 6	EOK 5	Kratki cikel
SOK 7	EOK 6	1. stopnja
SOK 8	EOK 7	2. stopnja
SOK 9	EOK 8	3. stopnja
SOK 10		

⁴ Spremljava je dostopna na:

https://www.nok.si/sites/www.nok.si/files/dokumenti/spremljava_slo_interaktivno.pdf.

⁵ Priporočila so dostopna na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615(01)&from=EN).

V pripravah na umeščanje SOK v EOK je bila opravljena pojmovna primerjava ogrodij (Mikulec, Ermenc, 2013, str. 42–43) in natančna primerjava opisnikov ravni SOK in EOK (prav tam, str. 43–46; Priloga 3, str. 79–89). Pri pojmovni primerjavi je bilo ugotovljeno, da so pojmi definirani sorodno, pri čemer jih EOK opisuje bolj generično, SOK pa upošteva značilnosti nacionalnega sistema izobraževanja in trga delovne sile, zaradi česar so opisniki na vseh ravneh zastavljeni praviloma nekoliko podrobneje. Primerjava opisnikov ravni SOK in EOK pa je predvsem potrdila ustreznost umeščenosti posameznih ravni SOK v ravni EOK, kar je bilo pomembno zlasti z vidika neenakega števila ravni obeh ogrodij.

Takratna analiza je izhajala iz EOK, kot je bil zasnovan v Priporočilih Evropskega parlamenta in sveta z dne 24. aprila 2008 o uvedbi EOK za vseživljenjsko učenje (2008). Z vidika opisnikov ravni (vsebine učnih izidov) ta še vedno ostajajo aktualna, saj se njihova vsebina v revidiranem Priporočilu sveta (2017) ni spremenila.

Določen vpogled v trenutno stanje na tem področju v Sloveniji – kako so ogrodje, register in učni izidi bili na terenu zares sprejeti in kako spreminjajo prakse na področju kvalifikacij v državi, pa je podala Spremljava Slovenskega ogrodja kvalifikacij in registra kvalifikacij SOK (Ermenc, Mikulec, Biloslavo, 2020), katere temeljni namen je bil ugotoviti, kako različne skupine deležnikov ocenjujejo uporabnost, prepoznavnost in vidnost SOK. Ta študija je pokazala, da so bili tako opisniki kot ravni SOK med uporabniki dobro sprejeti. Tako so zlasti odgovarjali tisti, ki opisnike SOK uporabljajo pri svojem delu, kar je zagotovo pozitiven učinek. To pa so strokovnjaki, ki pripravljajo ali posodablajo programe izobraževanja v formalnem izobraževanju (zlasti v poklicnem, strokovnem in visokošolskem izobraževanju), vključno s tistimi, ki pripravljajo kataloge za praktično usposabljanje v vajeniški obliki poklicnega izobraževanja, ter strokovnjaki, ki pripravljajo NPK in dodatne kvalifikacije.

Tisti, ki ogrodja pri svojem delu še ne uporabljajo, navajajo, da so opisniki SOK presplošni, da bi jih uporabljali pri svojem delu. Predstavniki visokošolskega izobraževanja pa kot razlog za neuporabo ogrodja navajajo uporabo KLASIUS-a, ker opisnikov ravni SOK še ne poznajo ali zaradi drugačne terminologije, ki jo uvaja SOK.

Na ravni poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja se opisniki ravni SOK pri določanju zahtevnostne ravni kvalifikacije uporabljajo v večji meri, a uporaba ni poenotena. Prav tako raven kvalifikacije določajo tudi drugi razlogi, ki niso neposredno povezani z opisniki SOK – mesto izobraževalnega programa v izobraževalni strukturi (prav tam, str. 26).

Kvalitativna raziskava, izvedena v fokusnih skupinah, je pokazala različne poglede na opisnike ravni SOK. Vsi sogovorniki v fokusnih skupinah so s SOK in opisniki učnih izidov seznanjeni, ne podajajo pa predlog za spremembe. Prednosti ogrodja in učnih izidov zaznajo v transparentnosti nacionalnega sistema kvalifikacij, medsebojni primerljivosti različnih kvalifikacij in njihovi mednarodni primerljivosti.

Postopoma se krepi tudi zavedanje o pomenu transparentnega opisa učnih izidov in kompetenc v samih kvalifikacijah (prav tam, str. 40).

Pri vprašanju, kako deležniki gledajo na opise ravni SOK, je analiza pokazala, da je razumevanje opisov raznoliko, jih pa sogovorniki ocenjujejo z vidika svojih izkušenj in delovnih zadolžitev (prav tam, str. 42). Odgovori kažejo, da so učni izidi prepoznani zlasti kot instrument, ki pripomore k večji premišljenosti umeščanja kvalifikacij na ustrezne ravni, zato je ustreznosti stopnjevanosti učnih izidov treba posvetiti posebno pozornost. V tem smislu so zelo relevantni tudi za visokošolske kvalifikacije.

'Kompetenca' ali 'odgovornost in samostojnost'?

Koncept učnih izidov je v kontekstu (nacionalnih) ogrodij kvalifikacij tesno povezan s konceptom kompetenc, saj v večini držav učne izide oblikujejo skozi kompetence, ki jih pogosto delijo na podkategorije, kot so kognitivne, funkcionalne, socialne kompetence (Mikulec, Ermenc, 2016). Razvoj kompetenčnih pristopov po Evropi ima že nekaj desetletno tradicijo, zato ne preseneča, da so se nanjo oprli tudi avtorji EOK. Prvi predlogi strokovnjakov za opisnike ravni so potekali v smeri opredeljevanja na osnovi celoviteje razumljenega koncepta kompetenc (Winterton, Delamare-Le Deist, Stringfellow, 2006). Zato je odločitev Evropskega parlamenta in Sveta, da učne izide koncipira skozi kategorije znanja, spretnosti in kompetenc, bila pravzaprav presenečenje, ki so ga številni ostro kritizirali (Brockmann, Clarke, Winch, 2008; Winterton, 2009). Vprašanje 'tretjega stolpca' opisnikov ravni je torej že od samega nastanka EOK vznemirjalo celotno Evropsko unijo. Z revidiranimi priporočili sta se Evropski parlament in Svet na kritike odzvala in poimenovanje tretjega stolpca ('kompetence') nadomestila s poimenovanjem 'samostojnost in odgovornost'. Tako je bilo najprej tudi zamišljeno, ko so različne ekspertne skupine, ki so pripravljale EOK, kot izhodišče izbrale različne taksonomije s področij psihologije in menedžmenta – Bloomovo taksonomijo učnih ciljev, Jaquesovo taksonomijo delovne kompleksnosti, Dreyfusovo taksonomijo ekspertnosti in kompetentnosti idr. (Coles, Oates 2004; Winterton, Delamare-Le Deist, 2004). Prva stolpca sta nekoliko bližje izobraževalni sferi, zadnji pa sferi dela, pri čemer slednja meri učne izide ravno na obeh imenovanih področjih: zmožnosti za samostojno in avtonomno delovanje ter zmožnosti sprejemanja različnih obsegov in kompleksnosti odgovornosti za opravljanje dela in vodenja ljudi, procesov ipd. Zato je poimenovanje 'samostojnost in odgovornost' natančnejši odraz vsebine tega tretjega stolpca.

Tudi v Sloveniji je delitev opisnikov ravni na 'znanje, spretnosti in kompetence' poželo nekaj kritik, saj smo v Sloveniji po letu 2000 okrepili prisotnost kompetenčnega pristopa (zlasti) v poklicnem in visokoškolskem izobraževanju, pri čemer smo kompetence opredelili kot nadpomenko, ki združuje znanje, spretnosti in odnosni vidik. Iz tega razloga zasledimo tudi zadrege pri pojasnjevanju razlik med

definicijo kompetence v okviru EOK in SOK ter siceršnjim razumevanjem tega koncepta (Ermenc, Biloslavo, Mikulec, 2015, Pevec Grm et al., 2006).

Te zadrege so se odrazile tudi v omenjeni študiji o učinkih SOK (Ermenc, Mikulec, Biloslavo, 2020). Da je delitev učnih izidov v kategorije znanja, spretnosti in kompetenc, kot jih opredeljuje SOK, ustrezna, ocenjuje namreč le dobra tretjina vprašanih. Nekaj jih obstoječo delitev učnih izidov ocenjuje kot delno ustrezno, pri čemer poudarjajo, da se težave pojavljajo pri razumevanju ene od kategorij (spretnosti, kompetence) oz. pri ločevanju med dvema kategorijama, npr. pri razumevanju kategorije spretnosti, pri razmejevanju med spretnostmi in kompetencami ter pri razumevanju kompetence. Kot poudari eden od sogovornikov, bi veljalo kategorijo 'kompetenca' v opisnikih SOK nadomestiti s preimenovanjem te kategorije v kategorijo 'odnosi'.

Slaba četrtnina sogovornikov ocenjuje, da delitev učnih izidov v navedene tri kategorije ni ustrezna, pri čemer poudarjajo: (1) da je navedene kategorije (znanje, spretnosti, kompetence) medsebojno težko ločiti in da je razumevanje slednjih odvisno od področja študija; (2) da je kompetenca v kurikularnem načrtovanju opredeljena in razumljena širše kot v SOK, kot nadpomenka, ki vsebuje informativne, formativne in socializacijske cilje (prav tam, str. 55). Zaradi slabšega poznavanja SOK pa na to vprašanje niso odgovorili vsi sogovorniki.

Na podlagi opravljene analize so bili podani naslednji zaključki in predlogi:

- (1) Opisniki ravni SOK so med uporabniki dobro sprejeti in ne podajajo predlogov za njihovo spreminjanje. Opisniki so primerljivi z opisniki ravni EOK. Zapisi učnih izidov v SOK naj se ohranijo v obstoječi obliki.
- (2) Kaže se potreba po nadaljnjem informiranju skupin uporabnikov, razvoju praktičnih smernic in opisov primerov dobrih praks.
- (3) Ožje pojmovanje kompetence, kot je opredeljeno v tretjem stolpcu opisnikov ravni SOK, ne ustreza niti evropskemu niti slovenskemu izobraževalnemu oz. kvalifikacijskemu sistemu, zato je bil podan predlog za spremembo poimenovanja tretjega stolpca opisnikov SOK in nadomestitev kompetence s samostojnostjo in odgovornostjo. Na ta način se utrdi tudi povezava SOK z EOK.

Priporočilo:

- A. Ohranitev opisnikov SOK v obstoječi obliki.
- B. Aktivnosti nadaljnega informiranja skupin uporabnikov o uporabi koncepta učnih izidov, razvoj praktičnih smernic in opisov primerov dobrih praks.
- C. Sprememba poimenovanja tretjega stolpca opisnikov SOK – nadomestitev 'kompetence' s 'samostojnostjo in odgovornostjo'.

3.3. Merilo 3: Nacionalna ogrodja ali sistemi kvalifikacij in njihove kvalifikacije temeljijo na načelu in cilju učnih izidov ter so povezani z ureditvami vrednotenja neformalnega in priložnostnega učenja ter po potrebi s kreditnimi sistemi.

Cilji:

V okviru tega merila se preverja:

Sklop 1) Ali nacionalna ogrodja in njihove kvalifikacije temeljijo na načelu in cilju učnih izidov;

Sklop 2) Ali so nacionalna ogrodja in njihove kvalifikacije povezani z ureditvami vrednotenja neformalnega in priložnostnega učenja;

Sklop 3) Ali so nacionalna ogrodja in njihove kvalifikacije povezani s kreditnimi sistemi.

Analiza in ozadje za sklop 1:

Zakon SOK določa obvezne parametre opisa kvalifikacije, med katerimi je navedeno, da mora opis kvalifikacije vsebovati učne izide. Učni izid v skladu z Zakonom SOK predstavlja znanje, spretnosti in kompetence, standardizirano na določeni ravni kvalifikacije. Vse kvalifikacije v registru kvalifikacij SOK so opisane s standardom učnih izidov.

Pristop, ki temelji na učnih izidih, je bil v slovenski izobraževalni sistem vključen že pred vzpostavitvijo Slovenskega ogrodja kvalifikacij in dobro sprejet na podlagi reform izobraževalnega sistema po letu 1990. Izobraževalni programi so z reformami prešli z vsebinsko-usmerjenega na ciljno-usmerjen pristop. Reforme so podprle in razširile ocenjevanje z uporabo učnih izidov, pri tem pa je pri opredeljevanju učnih izidov poudarek temeljil na iskanju ravnotežja med splošnim znanjem, ključnimi kompetencami in dovolj širokim strokovnim znanjem.

Pristop k učnim izidom v poklicnem in strokovnem izobraževanju predstavlja rešitev za približevanje programov poklicnega in strokovnega izobraževanja realnim potrebam trga dela in priznavanje neformalno pridobljenega znanja in kompetenc. Osnova za kvalifikacije poklicnega in strokovnega izobraževanja je sistem poklicnih standardov (Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju). Poklicni standard je dokument, ki opredeli vsebino poklicne kvalifikacije na določeni ravni zahtevnosti del in opredeli znanja, spretnosti in poklicne kompetence. Razvoj kompetenc vključuje: pridobivanje vednosti, tj. teoretičnega, konceptualnega, abstraktnega znanja (uporaba teorij, konceptov, znanja strok) – kognitivni vidik; razvoj spretnosti in proceduralnega znanja (zmožnost reševanja težav v različnih življenjskih in delovnih okoliščinah) – funkcionalni vidik; razvoj avtonomne in etične države

odnosu do sočloveka, skupnosti in okolja, razvoj odgovornosti, avtonomnosti – vzgojno-socializacijski vidik (Pevac Grm et al., 2006, str. 13).

Nacionalni kurikuli v poklicnem in strokovnem izobraževanju opredeljujejo pričakovano znanje, spretnosti in odnos (attitude), ki naj bi jih učeči se pridobil s pridobitvijo kvalifikacije. Poklicni standardi so osnova tudi za sistem nacionalnih poklicnih kvalifikacij (Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah) ter nekaterih programov usposabljanja in izpopolnjevanja. Javno veljavni programi izpopolnjevanja in usposabljanja na področju srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja se pripravijo na podlagi poklicnega standarda (ZPSI-1, 9. člen). Program izpopolnjevanja se pripravi na podlagi obstoječega poklicnega standarda, na katerem temelji izobraževalni program, in utemeljitve, ki ima soglasje socialnih partnerjev in izraženo podporo podjetij po poklicno-specifičnih kompetencah. Program usposabljanja se pripravi na podlagi (novega) poklicnega standarda, ki je pripravljen v ta namen ali pa je že obstoječ⁶.

Prenovljeni programi v splošnem izobraževanju (osnovno in srednje gimnazijsko) vključujejo učne izide, ki morajo biti doseženi ob zaključku vsake triade v obveznem osnovnošolskem izobraževanju oziroma ob zaključku srednjega splošnega izobraževanja in se preverjajo z zunanjim preverjanjem znanja, tj. je splošno maturo.

Prenova in vpeljava študijskih programov v skladu s smernicami Bolonjske deklaracije, ki je bila postopno vpeljana v slovenskem visokem šolstvu, je predvidela opis kvalifikacij z učnimi izidi v smislu splošnih in strokovnih/predmetno-specifičnih kompetenc (Zakon o visokem šolstvu).

V letu 2018–2019 je izvedena Spremljava Slovenskega ogrodja kvalifikacij ob analizi kurikularnih dokumentov pokazala, da je SOK s svojim pristopom k vlogi in formiranju učnih izidov imel na sistem poklicnega in strokovnega izobraževanja v naši državi že kar občuten vpliv, ki se odraža predvsem v logiki stopnjevanosti kvalifikacij (in s tem učnih izidov) ter pri upoštevanju temeljnih principov oblikovanja učnih izidov (Ermenc, Mikulec in Biloslavo, 2020, str. 74). Kot je že bilo ugotovljeno (Ermenc, Biloslavo, Mikulec, 2016), je učinkiljni pristop z rabo operativnih glagolov v našem izobraževalnem sistemu prisoten že od reforme v sredini devetdesetih let. Razlike obstajajo med segmenti sistema, v rabi je različna terminologija, ki se je v zadnjem četrto stoletju tudi spreminjala, pa vendar se je razmišljanje o ciljih oziroma rezultatih izobraževanja že temeljito zasedrilo, kar so ugodne razmere za uveljavitev SOK. SOK je v opisano situacijo prinesel dvoje novih dimenzij, ki sta do neke mere – za zdaj na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja – sistem poenotila, natančneje, postopoma vodita v večje poenotenje:

- v sistem je prinesel formulirano logiko stopnjevanosti kvalifikacij in s tem stopnjevanosti učnih izidov;
- v sistem je prinesel tudi uvid, da zgolj z rabo operativnih glagolov še ne dosežemo razumljivih in enoznačnih učnih izidov ter da moramo pozornost posvetiti tako kvalifikaciji oziroma programu kot celoti in tudi drugim sestavinam, zajetih v temeljnih principih oblikovanja učnih izidov, in sicer da so izraženi iz perspektive učečega se in z aktivnimi glagoli, ki so

⁶ [metodologija-za-pripravo-programov-usposabljanja-in-izpopolnjevanja-na-podrocju-srednjega-poklicnega-in-strokovnega-izobrazevanja-oktober2021.pdf \(pinpiu.si\)](#).

kontekstualizirani, specificirani ter se izogibajo nerazumljivim zapisom, jih je mogoče preverjati. Tako zapisani učni izidi tudi olajšajo vrednotenje in priznavanje predhodno pridobljenega znanja.

Predstavniki deležnikov s področja visokega šolstva kot najpomembnejši prispevek usmerjenosti SOK k učnim izidom prepoznava izboljšanje prakse ocenjevanja učnih izidov, kot orodje za definiranje kompetenc ter razlikovanje med ravnmi kvalifikacij.

Manjša pozornost z vidika uporabe učnih izidov je bila do zdaj namenjena analizi kurikularnih dokumentov (1) 'poklicnih kvalifikacij', to je tistih, ki so umeščene v SOK in podajajo potrdilo o zaključenem programu za usposabljanje/izpopolnjevanje (SOK raven 3–6) oz. potrdilo o zaključenem študijskem programu za izpopolnjevanje (SOK raven 7–8), kakor tudi potencialnim (2) 'dodatnim kvalifikacijam', ki jih poleg delodajalcev lahko predlaga tudi ZRSZ, ki v okviru aktivne politike zaposlovanja nudi različne programe neformalnega izobraževanja, usposabljanja in izpopolnjevanja (gl. Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja, 2022).

V letu 2022 je bila izvedena analiza opisnikov SOK in analiza uporabe učnih izidov pri izbranih poklicnih in dodatnih kvalifikacijah, ki proučuje izbrane 'poklicne', dodatne ter potencialne dodatne kvalifikacije z vidika učinkov SOK na njihovo oblikovanje, ki jo prikazujemo v nadaljevanju. Osrednji namen analize je bil ugotoviti, če in kako je SOK usklajen z merilom 3 Priporočila sveta EU o EOK (2017). Ugotovljeno je bilo, da je merilo upoštevano. SOK in njegove kvalifikacije temeljijo na načelu in cilju učnih izidov (Ermenc, Mikulec, Biloslavo, 2022).

V analizo kvalifikacij sta bili zajeti dve poklicni kvalifikaciji na ravni SOK 5 in 6, sedem poklicnih kvalifikacij na ravneh 7 in 8 (študijski programi za izpopolnjevanje), pet dodatnih kvalifikacij (dveh na ravni SOK 5 in treh na ravni SOK 6) ter šest 'potencialnih' dodatnih kvalifikacij ZRSZ. Cilj analize je bil ugotoviti, kako dobro zapisi njihovih učnih izidov sledijo smernicam, ki so bile podane v [Smernicah za implementacijo in uporabo slovenskega ogrodja kvalifikacij in učnih izidov v praksi](#) (Ermenc, Biloslavo, Mikulec, 2016). Te so:

1. Dosledna raba operativnih glagolov (npr. upošteva pravila, riše, opravlja nadzor, izbere, preveri, izmeri, struži, zamesi, očisti ...).
2. Aktivni glagoli so specificirani in kontekstualizirani (npr. na podlagi tehniške dokumentacije izdelava izdelke z različnimi obdelovalnimi postopki ročne obdelave, kot so žaganje, piljenje, vrtanje, grezenje, povrtavanje, vrezovanje navojev, brušenje, poliranje ipd., ter jih preverja).
3. Formulacije so nedvoumne.
4. Število učnih izidov je primerno, saj ne ovira razumevanja.

Zaključki in predlogi analize so bili naslednji:

- (1) Analiza primerov izbranih poklicnih kvalifikacij, ki podajajo potrdilo o zaključenem programu usposabljanja/izpopolnjevanja (SOK raven 3–6), kaže, da so v teh programih, ki so vključeni v SOK, učni izidi razumljivo formulirani in stopnjevani. Ta ugotovitev je pomembna, saj kaže, da se koncept učnih izidov, ki je že uveljavljen v začetnem poklicnem izobraževanju, vse bolj uveljavlja tudi v nadaljevalnem poklicnem usposabljanju. Pregled izbranih študijskih programov izpopolnjevanja, ki so namenjeni diplomantom visokošolskega izobraževanja, je pokazala, da zapisi učnih izidov sledijo zapisom v visokem šolstvu – zapisani so kot splošne in predmetno-specifične kompetence. Analiza je tudi pokazala, da so učni izidi slabše operacionalizirani in merjeni. Med njimi prevladujeta kategoriji spretnosti in znanje, medtem ko je kategorija kompetenc veliko manj prisotna ali sploh ne. V zapisih se tudi pogosto uporabljajo neaktivni glagoli, še posebej glagola 'poznavanje' in 'razumevanje'.
- (2) Analiza izbranih dodatnih kvalifikacij je pokazala, da so te opisane z učnimi izidi, ki so operacionalizirani in kontekstualizirani, kar še posebej velja za dodatne kvalifikacije na ravni SOK 6. Glede na kategorije učnih izidov pa je ta ponekod manj uravnotežena med tremi kategorijami – znanje, spretnosti in kompetence, raven zahtevnosti pa je v osnovi skladna s tisto, v katero je kvalifikacija umeščena.
- (3) Podani primeri programov neformalnega izobraževanja in usposabljanja, ki predstavljajo potencialni vir dodatnih kvalifikacij in se izvajajo v sklopu aktivne politike zaposlovanja ZRSZ, kažejo, da SOK (še) nima učinkov na oblikovanje učnih izidov tovrstnih kvalifikacij, ki usposablajo za izvajanje 'del in nalog, po katerih povprašujejo delodajalci'(ZRSZ, 2022). Tovrstne kvalifikacije po večini še nimajo opredeljenih učnih izidov, nimajo opredeljene ravni SOK ter posledično ne temeljijo na stopnjevanosti kvalifikacij in s tem učnih izidov. V tej obliki še niso primerni za vključitev v SOK. Pred tem je treba rešiti vprašanje kakovosti tovrstnih programov, ki za zdaj še niso socialno partnersko zasnovani in akreditirani.

Nacionalna koordinacijska točka SOK-EOK je v letu 2015 pripravila in v letu 2016 posodobila [Smernice za implementacijo in uporabo Slovenskega ogrodja kvalifikacij in učnih izidov v praksi](#), ki so namenjene strokovnjakom pri opisovanju in posodabljanju kvalifikacij ter njihovemu umeščanju v SOK. Izvajala je tudi strokovne delavnice za različne ciljne skupine strokovnjakov, ki pripravljajo opise kvalifikacij.

Nacionalna koordinacijska točka SOK-EOK sodeluje tudi v projektni skupini Evropske komisije in CEDEFOPA, ki pripravlja Smernice za pripravo kratkih opisov učnih izidov kvalifikacij. Glede na

usmeritve Evropske komisije k skrajšanju opisov učnih izidov bi bilo smiselno tudi v slovenskem prostoru spodbuditi razpravo o uporabi krajšega načina opisovanja učnih izidov z namenom zagotavljanja večje transparentnosti in preglednosti opisa kvalifikacij v registru kvalifikacij SOK ter v prilogi k spričevalu.

Priporočilo za sklop 1:

Iz opisanega je razvidno, da SOK in njegove kvalifikacije temeljijo na načelu in cilju učnih izidov. V manjši meri to velja za neformalne kvalifikacije, ki niso vključene v SOK.

Nudenje nadaljnje strokovne podpore pripravljavcem kvalifikacij s strokovnimi usposabljanji in razvojem strokovnih gradiv na področju uporabe koncepta učnih izidov in opisnikov SOK v praksi.

Promocija koncepta učnih izidov med izvajalci neformalnih izobraževanj in delodajalci.

Spodbujanje razprave o uporabi krajšega opisa učnih izidov kvalifikacij.

Analiza in ozadje za sklop 2:

Svet Evropske unije je decembra 2012 sprejel [Priporočila o vrednotenju in priznavanju neformalnega in priložnostnega znanja](#) (2012), ki poziva države članice, da do leta 2018 omogočijo svojim državljanom potrjevanje in ovrednotenje znanj, spretnosti in kompetenc, pridobljenih zunaj formalnega izobraževalnega sistema, tako da vzpostavijo ureditev/sistem za potrjevanje neformalnega in priložnostnega znanja, ki bo povezan z nacionalnim kvalifikacijskim ogrodjem. Na tej osnovi je Slovenija v letu 2020 objavila in na svetovalni skupini za EOK predstavila [Poročilo o vrednotenju neformalno in priložnostno pridobljenega znanja v Sloveniji](#).

Po podatkih CEDEFOPA (Pavkov, 2019) ima Slovenija več kot 15 let izkušenj na področju vrednotenja in priznavanja neformalnega in priložnostnega znanja. Ureditev vrednotenja je urejena z zakonodajo.

V Sloveniji sta se uveljavili predvsem dve zakonsko urejeni poti oziroma dva temeljna namena priznavanja neformalno pridobljenega znanja, in sicer za:

- nadaljnje vključevanje v formalno izobraževanje (nadaljevanje prekinjenega izobraževanja ali nadaljevanje na višji stopnji, sprememba smeri izobraževanja idr.) in
- priznavanje poklicne usposobljenosti (sistem nacionalnih poklicnih kvalifikacij) na trgu dela.

Najbolj prepoznan in celovit sistem na nacionalni ravni je po podatkih CEDEFOPA sistem nacionalnih poklicnih kvalifikacij, ki so zakonsko urejene v Zakonu o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah, sprejet leta 2000 (z več spremembami, zadnjimi leta 2009). V skladu s tem zakonom nacionalne poklicne kvalifikacije lahko v celoti pridobijo na podlagi potrjevanja neformalnega in priložnostnega učenja. Hrbtenica tega sistema je nacionalni register nacionalnih poklicnih kvalifikacij. Sistem nacionalnih poklicnih kvalifikacij je v celoti vključen v slovensko ogrodje kvalifikacij, in sicer na ravneh 2–6 (EOK 2–5).

Na sistemski ravni se je ob vpisu v izobraževanje v srednjih poklicnih in strokovnih, višjih strokovnih in visokih šolah uvedla možnost priznavanja formalno in neformalno pridobljenega znanja, usvojenega na različne načine, bodisi z izkušnjami iz vsakodnevne prakse bodisi na tečajih, delavnicah, seminarjih ter podobnem. Z zornega kota sistemskih možnosti za izvajanje priznavanja imamo dve vrsti javno veljavnih standardov, ki so podlaga za izvedbo priznavanja: poklicne standarde, ki sledijo logiki zaposlovanja (kaj in kako mora nekdo znati narediti), in izobraževalni (študijski) standardi, ki temeljijo na logiki izobraževalnega sistema (kaj se mora posameznik naučiti, kako se bo naučil in kako bosta vsebina in kakovost učenja ovrednoteni).

Pri priznavanju poklicnih in strokovnih znanj ima poklicni standard povezovalno vlogo med formalnim in neformalnim sistemom. Pripravljeni so na podlagi pobud, ki jih pripravijo zainteresirane pravne osebe (zbornice, združenja delodajalcev, poklicna združenja, nevladne organizacije, sindikati in pristojna ministrstva). V pripravo poklicnega standarda so vključene organizacije delodajalcev in delojemalcev, pristojna ministrstva in šole.

Vrednotenje neformalnega znanja v formalnem izobraževanju se razlikuje glede na ravni in oblike formalnega izobraževanja, od osnovne šole do visokošolske ravni, in je zajeto v različnih zakonskih podlagah.

V izobraževalnem sistemu je priznavanje predhodno neformalno in priložnostno pridobljenega znanja namenjeno priznavanju posameznih delov javno veljavnega izobraževalnega ali študijskega programa in s tem hitrejšemu napredovanju v okviru izobraževalnega sistema in zmanjševanju učnih obveznosti.

Priznavanje lahko poteka na dva načina: s priznavanjem rezultatov neformalnega učenja pred vstopom v določen izobraževalni/študijski program in v času izvajanja izobraževalnega procesa.

Po podatkih CEDEFOPA (Pavkov, 2019) je Slovenija od leta 2016 v okviru evropskih projektov razvijala različne metode in orodja za vrednotenje, spletne portale, svetovalne storitve za odrasle itd., ki vsaka na svoj način prispevajo k izvajanju nacionalnih pristopov k potrjevanju in priznavanju predhodno pridobljenih znanj. Do leta 2017 ni bilo pomembnejših sprememb, povezanih s sistemom vrednotenja in potrjevanja neformalno pridobljenih znanj, ki bi urejale nove pristope in smernice za potrjevanje. Posodobljeni Zakon o izobraževanju odraslih (ZIO-1) sicer omenja, da je ena od dejavnosti na področju izobraževanja odraslih identifikacija in dokumentacija znanja, spretnosti in kompetenc, pridobljenih z neformalnim in priložnostnim učenjem. Revizija Zakona o poklicnem usposabljanju iz leta 2017 je vključevala sklicevanje na potrjevanje neformalnega učenja študentov poklicnega izobraževanja in usposabljanja.

Povezave sistemov priznavanja in vrednotenja neformalno in priložnostno pridobljenega znanja s Slovenskim ogrodjem kvalifikacij postajajo vedno bolj vidne in razumljive širši javnosti zaradi številnih promocijskih aktivnosti, izvedenih v okviru projektov ESS. Povezava sistemov priznavanja in vrednotenja neformalno in priložnostno pridobljenega znanja s Slovenskim ogrodjem kvalifikacij odraža visoko raven prožnosti v izobraževalnem sistemu v smislu možnosti za nadaljevanje izobraževanja na različnih ravneh, pa tudi pri spodbujanju brezposelnih in nizko usposobljenih odraslih za potrjevanje neformalno in priložnostno pridobljenih znanj, kar lahko prispeva k boljši zaposljivosti in tudi bolj ciljni pripravi izobraževalnih programov glede na predhodno ugotovljeno in potrjeno znanje.

Pri iskanju odgovora, kako se obstoječi sistem priznavanja neformalno in priložnostno pridobljenih znanj povezuje s SOK, je treba poudariti, da je najmanjša enota SOK kvalifikacija, kar pomeni, da v ogrodje umeščamo kvalifikacije in ne posameznih znanj, spretnosti oziroma kompetenc. Iz tega razloga smo iz sistema priznavanja neformalno in priložnostno pridobljenih znanj v Sloveniji v ogrodje za zdaj umestili zgolj nacionalne poklicne kvalifikacije, ki jih je mogoče v celoti pridobivati po poti priznavanja neformalno pridobljenega znanja. Hkrati pa je pomembno poudariti tudi dejstvo, da je izobrazbene kvalifikacije, vključene v SOK, mogoče vsaj delno pridobiti po poti priznavanja neformalno pridobljenega znanja, in sicer na različne načine, opredeljene v zakonodaji in podzakonskih aktih, in so predstavljeni v Poročilu o vrednotenju neformalno in priložnostno pridobljenega znanja v Sloveniji iz leta 2020.

Priporočilo za sklop 2:

Nacionalno ogrodje kvalifikacij in kvalifikacije, ki so opisani z učnimi izidi, olajšajo priznavanje neformalno in priložnostno pridobljenega znanja in odpirajo nove poti do kvalifikacij.

V prihodnje bi lahko odprli razpravo o tem, kako lahko nacionalno ogrodje podpre nadaljnjo krepitev priznavanja neformalno in priložnostno pridobljenega znanja.

Priporočamo izvedbo razumljive interaktivne predstavitve ureditve vrednotenja neformalnega in priložnostnega učenja na portalu SOK.

Analiza in ozadje za sklop 3:

V Sloveniji so kreditno ovrednoteni izobraževalni programi poklicnega in strokovnega izobraževanja, višjega strokovnega ter visokošolskega izobraževanja.

Kreditni sistem v poklicnem in strokovnem izobraževanju

Sistem kreditnih točk v poklicnem in strokovnem izobraževanju se opira na priporočila Evropskega sistema prenašanja kreditnih točk v poklicnem izobraževanju in usposabljanju (European Credit System for Vocational Education and Training – ECVET) in podpira kompetenčno zasnovanost izobraževalnih programov. Kreditne točke so numerična prezentacija 'teže' opredeljenih učnih izidov izobraževalnega programa in posameznih enot.

Evropski sistem prenašanja kreditnih točk v poklicnem izobraževanju in usposabljanju (ECVET) podpira načrtovanje in ocenjevanje enot učnih izidov poklicnih kvalifikacij po načelih transparentnosti in prilagodljivosti. Kreditni sistem v poklicnem in strokovnem izobraževanju v Sloveniji, ki je zasnovan na načelih ECVET, s Slovenskim ogrodjem kvalifikacij podpira:

- preglednost in primerljivost izobraževalnih programov,
- večjo prilagodljivost izvajanja izobraževalnih programov,
- izbirnost v skladu s programsko ponudbo,
- prenosljivost pridobljenih kreditov med različnimi izobraževalnimi programi in šolami,
- mobilnost udeležencev v Evropski uniji,
- priznavanje učnih izidov, pridobljenih z neformalnim in priložnostnim učenjem.

Z izobraževalnim programom opredelimo učne izide celotnega programa in posameznih enot ter obseg učnih aktivnosti s kreditnimi točkami. Celotno šolsko leto obsega 60 kreditnih točk.

Na podlagi opredeljenih učnih izidov in obsega izobraževanja določimo število kreditnih točk za posamezen splošnoizobraževalni predmet in strokovni modul. Pri kreditnem vrednotenju predmetov in strokovnih modulov se upoštevajo kompleksnost in zahtevnost opredeljenih učnih izidov ter z njimi povezan obseg dela udeleženca (vključujoč ure stika). Priporočljivo število kreditnih točk za strokovni modul je najmanj 5. V skladu z Izhodišči za pripravo izobraževalnih programov (2019) se en teden praktičnega usposabljanja ovrednoti z vsaj 1 kreditno točko.

Z učnimi izidi in kreditnimi točkami opredeljen izobraževalni program nudi udeležencem večjo možnost pridobivanja znanja po različnih poteh ter omogoča preglednejše priznavanje predhodno pridobljenega znanja. S tem je zagotovljena prilagodljivejša organizacija izobraževanja in ocenjevanja ter več možnosti za samostojno učenje.

Kadar se izobraževanje oziroma del izobraževanja izvaja v drugem okolju (drugi šoli, podjetju, drugi državi ...), priporočamo uporabo instrumentov ECVET za mobilnost, kot so učni dogovor, memorandum o sodelovanju, učna enota, potrdilo o usposabljanju.

Izobraževalni programi poklicnega in strokovnega izobraževanja so ovrednoteni s kreditnimi točkami v skladu z Zakonom o poklicnem in strokovnem izobraževanju (ZPSI-1).

Kreditna točka je merska enota za vrednotenje vseh oblik dela, ki ga mora opraviti povprečen dijak za doseganje ciljev izobraževalnega programa.

Ovrednotijo se vse oblike izobraževalnega dela: pouk, individualno delo (sprotno učenje, samostojno delo z literaturo, seminarske naloge, projektno delo ipd.), organizirana priprava na izpite in delo za izdelek, storitev ali nastop, ki je sestavni del zaključka izobraževanja.

Z eno kreditno točko se ovrednoti 25 ur izobraževalnega dela.

Izobraževalni program s kreditnimi točkami ovrednoti pristojni strokovni svet, pri čemer izobraževalni program:

- nižje poklicne izobrazbe omogoča pridobiti 120 kreditnih točk,
- srednje poklicne izobrazbe od 180 do 240 kreditnih točk,
- srednje strokovne izobrazbe od 240 do 300 kreditnih točk,
- poklicno-tehniškega izobraževanja 120 kreditnih točk,
- program poklicnega tečaja od 60 do 90 kreditnih točk.

Z mojstrskim, delovodskim oziroma poslovodskim izpitom se pridobi 60 kreditnih točk.

Programi usposabljanja in izpopolnjevanja so kompetenčno zasnovani. Ti programi praviloma ne presegajo 30 kreditnih točk. Upošteva se, da leto izobraževanja obsega 60 kreditnih točk.

Kadar je smiselno, se v programih oblikujejo strokovni moduli. Pričakovana raven in obseg kompetenc se določita z učnimi izidi. Pri pripravi programov usposabljanja in izpopolnjevanja se zaradi večje preglednosti, primerljivosti z drugimi oblikami izobraževanja in prenosljivosti doseženih učnih izidov upoštevajo načela ECVET. Pri tem se poleg učnih izidov določi tudi obseg celotnega programa ali posameznih enot (strokovnih modulov) v kreditnih točkah.

V višješolskih študijskih programih so študijske obveznosti ovrednotene s kreditnimi točkami po ECTS. Posamezni letnik višješolskega študijskega programa je ovrednoten s 60 kreditnimi točkami. Višješolski študijski programi so ovrednoteni s 120 kreditnimi točkami in trajajo dve leti.

Študijski programi za izpopolnjevanje so ovrednoteni z najmanj 10 in največ 35 kreditnimi točkami.

Ovrednotenje s kreditnimi točkami potrdi Komisija za akreditacijo višješolskih študijskih programov.

Kreditni sistem v visokošolskem izobraževanju

Študijske obveznosti se v skladu z Zakonom o visokem šolstvu (ZVIS) v študijskih programih ovrednotijo s kreditnimi točkami po ECTS. Posamezni letnik študijskega programa obsega 60 kreditnih točk.

Visokošolski strokovni študijski programi in univerzitetni študijski programi obsegajo od 180 do 240 kreditnih točk in trajajo tri do štiri leta.

Magistrski študijski programi obsegajo 60 do 120 kreditnih točk in trajajo eno do dve leti, vendar tako, da na istem strokovnem področju s študijskim programom prve stopnje trajajo pet let. Magistrski študijski programi, ki obsegajo 60 kreditnih točk, omogočajo študentom, ki so na prvi stopnji končali študij, ovrednoten s 180 kreditnimi točkami, dodatni letnik, tako da si pridobijo 120 kreditnih točk za zaključek magistrskega študijskega programa.

Trajanje študija po študijskih programih, ki izobražujejo za poklice, urejene s smernicami Evropske unije, mora biti usklajeno s temi smernicami. Enoviti magistrski študijski programi obsegajo 300 kreditnih točk in trajajo pet let.

Doktorski študijski programi obsegajo od 180 do 240 kreditnih točk in trajajo tri do štiri leta.

Študijski programi za izpopolnjevanje obsegajo najmanj 10 in največ 60 kreditnih točk.

Tabela: Kreditne točke v terciarnem izobraževanju po sistemu ECTS v SOK in EOVK

EOVK	SOK	ECTS v SOK	ECTS v EOVK
Kratki cikel	6	120 kreditnih točk in traja dve leti	90–120 ECTS
1. stopnja	7	180–240 kreditnih točk in traja tri do štiri leta	180–240 ECTS
2. stopnja	8	60–120 kreditnih točk in traja eno do dve leti	90–120 ECTS credits, with a minimum of 60 credits at the level of the 2nd cycle
3. stopnja	10	180–240 kreditnih točk in traja tri do štiri leta	Ni opredeljeno

Vir: Pariška komunika, 2018

Kreditno ovrednotenje celotnega študijskega programa in posameznih učnih enot je določeno v skladu z Zakonom o visokem šolstvu (36. in 37. člen) in Zakonom o višjem strokovnem izobraževanju ter Merili za kreditno vrednotenje študijskih programov po ECTS.

Zakon SOK določa število kreditnih točk za posamezno kvalifikacijo kot enega od parametrov opisa kvalifikacije. Število kreditnih točk je prikazano v opisu posameznih kvalifikacij v registru kvalifikacij SOK.

Pri iskanju odgovora, kako se obstoječi kreditni sistem povezuje s SOK, je pomembno poudariti, da se kreditni sistem v Sloveniji uporablja za izobrazbene kvalifikacije na področju srednjega splošnega, poklicnega in strokovnega izobraževanja ter izobrazbene kvalifikacije višjega in visokošolskega izobraževanja. Prav tako so kreditno ovrednoteni programi izpopolnjevanja in usposabljanja na ravneh srednjega poklicnega, strokovnega, višješolskega in visokošolskega izobraževanja, ki se umeščajo v drugi steber SOK. Nacionalne poklicne kvalifikacije, ki spadajo v drugi steber SOK, niso kreditno ovrednotene, enako velja za celotni tretji steber SOK (dodatne kvalifikacije).

Priporočilo za sklop 3:

Iz opisanega je razvidno, da so kreditni sistemi povezani z nacionalnim ogrodjem kvalifikacij.

Nujen je razmislek o vključevanju kreditnih sistemov v mikrodokazila NPK in dodatne kvalifikacije.

3.4. Merilo 4: Postopki za vključevanje kvalifikacij v nacionalno ogrodje kvalifikacij ali za opis mesta kvalifikacij v nacionalnem sistemu kvalifikacij so pregledni

Cilji:

V okviru tega merila se preverja, ali so postopki za vključevanje kvalifikacij v nacionalno ogrodje kvalifikacij ter postopki za opis mesta kvalifikacij v ogrodju pregledni. Pri tem je, poleg analize kvalifikacij, ki so že vključene v NOK, treba upoštevati tudi tiste, ki v nacionalno ogrodje kvalifikacij niso vključene, so pa del širšega sistema kvalifikacij. Ključnega pomena je tudi iskanje odgovora na vprašanje, kakšne so relacije med posameznimi vrstami kvalifikacij, vključenimi v NOK.

Povzetek:

Vključevanje kvalifikacij v nacionalno ogrodje kvalifikacij določa Zakon o Slovenskem ogrodju kvalifikacij ter področna zakonodaja, ki podrobneje ureja postopke vključevanja. Na ta način je zagotovljena preglednost postopkov vključevanja ter mesta kvalifikacij v ogrodju.

Kvalifikacije, vključene v SOK, zajemajo podsisteme formalnega izobraževanja in usposabljanja, sistem nacionalnih poklicnih kvalifikacij, hkrati pa vključuje tudi kvalifikacije, pridobljene izven sistema formalnega izobraževanja. Kvalifikacije, vključene v SOK, temeljijo na zakonskih ureditvah, zanje pa veljajo postopki zagotavljanja kakovosti po stopnjah priprave in oblikovanja, izvajanja, ocenjevanja in podeljevanja javnih listin. Vključenost v ogrodje pomeni garancijo, da je nosilec kvalifikacije osvojil standarde znanja, spretnosti in kompetenc v skladu z ravno SOK, na katero je umeščena posamezna kvalifikacija.

V primeru izobrazb in poklicnih kvalifikacij Zakon SOK napotuje na postopke in metode umeščanja izobrazbenih in poklicnih kvalifikacij, ki jih opredeljuje predhodno obstoječa področna zakonodaja. Postopki umeščanja tovrstnih kvalifikacij so razumljivi in pregledni. Na novo pa je določen postopek umeščanja dodatnih kvalifikacij, ki se podeljujejo zunaj nacionalno reguliranega sistema kvalifikacij.

Spremljava Slovenskega ogrodja kvalifikacij (2020) je pokazala, da se reformska vloga SOK z vidika vključevanja novih kvalifikacij v SOK ni dobro obnesla. Deležniki opozarjajo na izzive pri kvalifikacijah, ki jih je mogoče pridobiti zunaj sistema formalnega izobraževanja in certifikatnega sistema in pred uvedbo ogrodja še niso obstajale ali niso bile sistematično in formalno umeščene v sistem kvalifikacij.

Poleg kvalifikacij, vključenih v SOK, v slovenskem sistemu kvalifikacij obstajajo tudi izobraževanja in usposabljanja, ki niso vključena v SOK, imajo pa pomembno vlogo v slovenskem sistemu izobraževanja in usposabljanja ter vseživljenjskega učenja. To so kvalifikacije zunaj sistema formalnega izobraževanja, regulirane s področno zakonodajo, neformalna izobraževanja in usposabljanja, namenjena odraslim, mednarodne kvalifikacije, mikrodokazila ... **V smislu spodbujanja razvoja čim bolj celovitega nacionalnega ogrodja kvalifikacij ter njegove prilagodljivosti in odprtosti za kvalifikacije zunaj sistemov formalnega izobraževanja ter podpiranja vseživljenjskega učenja je smiseln nadaljnji razmislek o vključevanju tovrstnih kvalifikacij v Slovensko ogrodje kvalifikacij.**

Analiza in ozadje:

Vključevanje kvalifikacij v nacionalno ogrodje kvalifikacij določa Zakon o Slovenskem ogrodju kvalifikacij ter področna zakonodaja, ki podrobneje ureja postopke vključevanja. Na ta način je zagotovljena preglednost postopkov in meril vključevanja ter mesta kvalifikacij v ogrodju. Zakon SOK določa postopke za vključevanje naslednjih kvalifikacij v SOK: izobrazbe, poklicne kvalifikacije in dodatne kvalifikacije, ki so podrobneje obrazložene v naslednjih podpoglavjih.

3.4.1 Postopki za vključevanje izobrazb v SOK

Umestitev formalnih izobrazb v raven SOK, EOK in EOVK se določi z vzgojno-izobraževalnim, izobraževalnim oziroma študijskim programom. NKT SOK-EOK po sprejetju vzgojno-izobraževalnega, izobraževalnega in študijskega programa vpiše kvalifikacijo v register kvalifikacij SOK. Postopke sprejemanja določa resorna zakonodaja.

Javno veljavne izobraževalne programe, ki jih izobraževalne organizacije izvajajo kot javno službo, sprejme minister, pristojen za izobraževanje, v sodelovanju s pristojnimi strokovnimi sveti za splošno izobraževanje, poklicno in strokovno izobraževanje ter za izobraževanje odraslih. Sestavne dele izobraževalnih in vzgojnih programov ter pristojnosti v zvezi z njihovim sprejemanjem in objavo določajo Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja ter področni zakoni za predšolsko vzgojo, osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje, višješolsko izobraževanje in izobraževanje odraslih. Natančnejša pravila o vodenju postopkov priprave, posredovanje v sprejem in objave programov so določeni v Navodilu o vodenju postopkov priprave, posredovanje v sprejem in objave javno veljavnih izobraževalnih in vzgojnih programov.

Eno od odprtih vprašanj po objavi Poročila o umeščanju SOK v EOK in EOVK se nanaša na odločitev o umestitvi kvalifikacije Mojster na raven SOK 5/EOK 4. V večini drugih evropskih držav je ta kvalifikacija postavljena na višjo raven (raven 5 ali 6 EOK). Svetovalna skupina za EOK je postavila vprašanje, ali Slovenija razmišlja o nadgradnji te kvalifikacije, da bi bila bolj usklajena s podobnimi kvalifikacijami v Evropi. V obdobju po objavi Poročila o umeščanju so bile izvedene aktivnosti v zvezi s tem vprašanjem, končni sklep pa je bil, da se kvalifikacija Mojster ohrani na obstoječi ravni SOK 5/EOK 4.

Na področju visokega šolstva Nacionalna agencija Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu (v nadaljevanju: NAKVIS) presoja izpolnjevanje pogojev za akreditacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov. V njih so upoštevani dogovorjeni standardi in smernice za zagotavljanje kakovosti, ki veljajo v evropskem visokošolskem prostoru. Poglavitna naloga agencije je ugotavljanje, ali visokošolski zavodi poleg zakonskih določb iz Zakona o visokem šolstvu (ZVIS) izpolnjujejo Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov oziroma dosegajo standarde kakovosti, določene v njih, ter druge predpise agencije. Po opravljenem postopku NAKVIS izda odločbo o akreditaciji visokošolskega zavoda oz. študijskega programa.

1.4.2 Postopki za vključevanje poklicnih kvalifikacij v SOK

Umestitev poklicnih kvalifikacij v raven SOK, EOK in EOVK se določi s katalogom standardov strokovnih znanj in spretnosti za pridobitev nacionalne poklicne kvalifikacije (v nadaljevanju: katalog), s programom

poklicnega in strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja ali s študijskim programom za izpopolnjevanje. Postopke sprejemanja določa resorna zakonodaja.

Kataloge standardov strokovnih znanj in spretnosti sprejme minister, pristojen za delo, na predlog pristojnega strokovnega sveta (za poklicno in strokovno izobraževanje). Postopek in organi, pristojna za pripravo in sprejemanje katalogov standardov strokovnih znanj in spretnosti, določa Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah (ZNPk).

Programi poklicnega in strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja na ravneh SOK 4–6 se sprejemajo po postopku, določenem za sprejem izobraževalnih programov, v skladu z Zakonom o poklicnem in strokovnem izobraževanju (ZPSI-1).

Študijski programi za izpopolnjevanje se akreditirajo pri NAKVIS. Postopek akreditacije je določen v Merilih za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov. Po opravljenem postopku NAKVIS izda odločbo o akreditaciji študijskega programa za izpopolnjevanje. Eden od izzivov, ki se nanaša na umeščanje študijskih programov za izpopolnjevanje v SOK, je, da te kvalifikacije nimajo opredeljenega naziva, zato jih v registru kvalifikacij SOK ni, čeprav so v skladu z Zakonom SOK vključene v nacionalno ogrodje.

NKT SOK-EOK po sprejetju kataloga, programa poklicnega in strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja oziroma akreditaciji študijskega programa za izpopolnjevanje vpiše kvalifikacijo v register kvalifikacij SOK.

3.4.3 Postopki za vključevanje dodatnih kvalifikacij v SOK

Umestitev dodatnih kvalifikacij v raven SOK in EOK se določi s sklepom ministra, pristojnega za delo, na podlagi predhodno izpeljanega postopka umeščanja dodatnih kvalifikacij v SOK, določenega z Zakonom SOK.

Vlogo za umestitev dodatne kvalifikacije v SOK pri CPI kot predlagatelj lahko vloži delodajalec, skupina delodajalcev ali Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (v nadaljevanju: ZRSZ), in sicer na obrazcu, ki ga določi NKT SOK-EOK in se objavi na njeni spletni strani. CPI strokovno oceni popolno vlogo za umestitev dodatne kvalifikacije v SOK in pripravi mnenje o ustreznosti vloge in programa usposabljanja. Strokovna komisija iz drugega odstavka 13. člena zakona na podlagi pozitivnega mnenja iz prejšnjega odstavka v roku enega meseca od prejema tega mnenja sprejme odločitev glede vloge iz prvega odstavka tega člena in pripravi predlog za umestitev dodatne kvalifikacije v SOK. NKT EOK-SOK posreduje predlog za umestitev dodatne kvalifikacije v SOK ministru, pristojnemu za delo, ki s sklepom umesti dodatno kvalifikacijo v SOK. Dodatna kvalifikacija se umesti v SOK za obdobje petih let. Tri mesece pred potekom veljavnosti umestitve dodatne kvalifikacije predlagatelj lahko poda vlogo za podaljšanje veljavnosti umestitve. Postopek podaljšanja veljavnosti umestitve je enak postopku za umestitev dodatne kvalifikacije.

Spremljava Slovenskega ogrodja kvalifikacij (2020) je pokazala, da se reformna vloga SOK z vidika vključevanja novih vrst kvalifikacij v SOK ni dobro obnesla. Deležniki opozarjajo na izzive pri kvalifikacijah, ki jih je mogoče pridobiti zunaj sistema formalnega izobraževanja in certifikatnega sistema in pred uvedbo ogrodja še niso obstajali ali niso bili sistematično in formalno umeščeni v sistem kvalifikacij, kot so neznane relacije do drugih kvalifikacij, njihova vloga in namen, vprašanje ustreznosti predlagateljev. Pri tem je posebej poudarjen sistem dodatnih kvalifikacij.

Zaključena Evalvacija sistema dodatnih kvalifikacij v letu 2020 je pokazala, da sistem dodatnih kvalifikacij, ki je bil uveden s sprejetjem ZSOK v letu 2016, ni zaživel. Po mnenju nekaterih sodelujočih v evalvaciji je ZSOK v členih, ki so povezani z dodatnimi kvalifikacijami (predlagatelji, definicija, postopek umeščanja), na več mestih precej ohlapen, ni razumljiv in je notranje nekonsistenten zakon, zaradi česar je iz njega težko razbrati namen in cilje sistema dodatnih kvalifikacij. Prav tako so bila izražena mnenja, da trenutno vzpostavljeni sistem z Merili za umeščanje dodatnih kvalifikacij v SOK omejuje prilagodljivost in odpiranje ogrodja za kvalifikacije zunaj sistemov formalnega izobraževanja ter ne spodbuja dovolj vseživljenjskega učenja. Tudi samo Poročilo o umeščanju SOK v EOK iz leta 2014 ni podalo nedvoumnih odgovorov o namenu in ciljih sistema dodatnih kvalifikacij, kot tudi relacij med posameznimi vrstami kvalifikacij.

Nacionalna koordinacijska točka SOK-EOK je na podlagi opravljene Evalvacije sistema dodatnih kvalifikacij v letu 2020 ter v letu 2021 pripravljenih Strokovnih podlag za nadaljnji razvoj sistema dodatnih kvalifikacij pripravila dopolnjen osnutek Predloga sistemskih sprememb na področju dodatnih kvalifikacij. Predlog naslavlja ključna odprta vprašanja v sistemu dodatnih kvalifikacij ter prikazuje ozadja in dosedanjo implementacijo sistema v štirih sklopih:

1. Opredelitev predlagatelja in definicija dodatne kvalifikacije
2. Postopek umeščanja dodatne kvalifikacije v SOK
3. Postopek podaljšanja veljavnosti umestitve dodatne kvalifikacije v SOK
4. Postopek spremembe dodatne kvalifikacije v času njene veljavnosti

Navedena odprta vprašanja so namenjena spodbujanju razprave o nadaljnjem razvoju sistema dodatnih kvalifikacij v Sloveniji s ključnimi nacionalnimi deležniki.

Predlogi rešitev potekajo v smeri večjega poudarka na strokovni ustreznosti in kakovosti predlagatelja (ne glede na njegov pravni status) ter kakovosti vsebine kvalifikacije na eni strani in hkrati sprostitev pogojev za udeležence (ne samo za zaposlene pri predlagatelju), kar bi omogočilo spodbujanje kakovostnega vseživljenjskega učenja širše, ne samo za interne potrebe predlagateljev. Nadalje se predlogi osredotočajo na natančnejšo opredelitev postopkov umeščanja, podaljšanja veljavnosti umestitve dodatnih kvalifikacij v SOK, uveljavljanja sprememb v času veljavnosti dodatne kvalifikacije za zmanjšanje birokratskih ovir, zavrženja vlog za umeščanje/podaljšanje veljavnosti umestitve/spremembe dodatne kvalifikacije in možnosti pritožb predlagatelja. Pri pripravi predlogov so bili med drugim upoštevani tudi aktualni evropski strateški dokumenti ter primeri umeščanja neformalnih kvalifikacij v NOK Avstrije, Švedske in Nizozemske, ki so podrobneje obrazloženi v strokovnih podlagah za nadaljnji razvoj sistema dodatnih kvalifikacij. Pred izdelavo končnega predloga sistemskih sprememb je treba opraviti poglobljeno vsebinsko razpravo s ključnimi deležniki na nacionalni ravni o samem namenu sistema dodatnih kvalifikacij ter implikacij za obravnavane postopke v povezavi z razmislekom o širšem umeščanju neformalnih kvalifikacij v NOK.

3.4.4 Vključevanje mednarodnih kvalifikacij v NOK

Revidirana priporočila o EOK (2017) med drugim naslavlja izziv umeščanja mednarodnih kvalifikacij in države članice pozivajo k izmenjavi informacij in posvetovanju, da se zagotovi dosledno in usklajeno umeščanje iste mednarodne kvalifikacije v EOK s strani različnih držav.

V Svetovalni skupini za EOK so najprej potekale razprave o tem, ali se lahko te kvalifikacije v EOK umeščajo neposredno ali posredno (po NOK). Odločeno je bilo, da neposredno formalno umeščanje mednarodnih sektorskih kvalifikacij v EOK ni možno, tovrstne kvalifikacije naj se na ravni EOK umeščajo

posredno, in sicer po NOK. Pri tem se upoštevajo samo polne mednarodne kvalifikacije. V letu 2022 je Svetovalna skupina za EOK predstavila predlog postopka za izmenjavo informacij in obveščanje o umeščanju mednarodnih kvalifikacij na ravni EOK v NOK. Predlog temelji na naslednjih načelih: soglasje, subsidiarnost, zaupanje, trajnost, usmerjenost na prihodnost, deljena odgovornost, transparentnost. Predlagani koraki v postopku so naslednji:

1. Predlagatelj kvalifikacije zaprosi za vključitev kvalifikacije v NOK.
2. NOK preveri, ali je v ospredju mednarodna kvalifikacija, ali zadevna kvalifikacija že obstaja v drugih NOK, v koliko državah je že bila vložena vloga za umestitev zadevne kvalifikacije v NOK.
3. NOK obravnava kvalifikacijo v skladu z nacionalnimi merili in obvesti o tem druge NOK.
4. Če kvalifikacija izpolnjuje nacionalna merila, se začne sodelovanje na ravni EU.

Nekatere evropske države, ki imajo svoja nacionalna ogrodja umeščena v EOK in vanje po podatkih CEDEFOP vključujejo tudi kvalifikacije zunaj sistemov formalnega izobraževanja, poročajo, da bi lahko bil postopek umeščanja mednarodnih kvalifikacij v NOK enak/podoben postopku za umeščanje neformalnih (ali zasebnih) kvalifikacij v NOK. V tem pogledu je Svetovalna skupina za EOK (EQF AG) predlagala, da se težava umeščanja mednarodnih kvalifikacij obravnava s širšo temo umeščanja neformalnih kvalifikacij.

Slovenija trenutno nima opredeljenega postopka za umeščanje mednarodnih kvalifikacij v Slovensko ogrodje kvalifikacij. Dosedanja praksa pri umeščanju dodatnih kvalifikacij v SOK pa je nakazala možnost umeščanja kvalifikacij, pridobljenih zunaj sistema formalnega izobraževanja, ki so po svoji naravi mednarodne, v okviru zakonsko opredeljenih postopkov in meril za umeščanje dodatnih kvalifikacij v SOK.

23. marca 2021 je v organizaciji Nacionalne koordinacijske točke SOK-EOK potekal tudi Mednarodni posvet o umeščanju mednarodnih in neformalnih kvalifikacij v nacionalna ogrodja kvalifikacij. On-line posveta se je udeležilo več kot 60 domačih in tujih deležnikov in strokovnjakov. Izvedeni Mednarodni posvet je pomenil začetni korak k razmisleku o vlogi in položaju mednarodnih kvalifikacij v slovenskem prostoru. Njegov namen je bil predstaviti izhodišča ter poglede na mednarodne in neformalne kvalifikacije z vidika Evropske unije ter nekaterih držav članic. Naslednji korak pa bi morala biti razprava o možnih postopkih vključevanja mednarodnih kvalifikacij v SOK v povezavi z razpravami o mednarodnih kvalifikacijah v okviru Svetovalne skupine za EOK.

3.4.5 Vključevanje kvalifikacij zunaj sistema formalnega izobraževanja v NOK, ki so regulirane z resorno zakonodajo

Pomembno vprašanje, ki ga bo v prihodnosti treba nasloviti na nacionalni ravni, je tudi vključevanje kvalifikacij zunaj sistema formalnega izobraževanja v nacionalno ogrodje kvalifikacij, ki so regulirane z resorno zakonodajo.

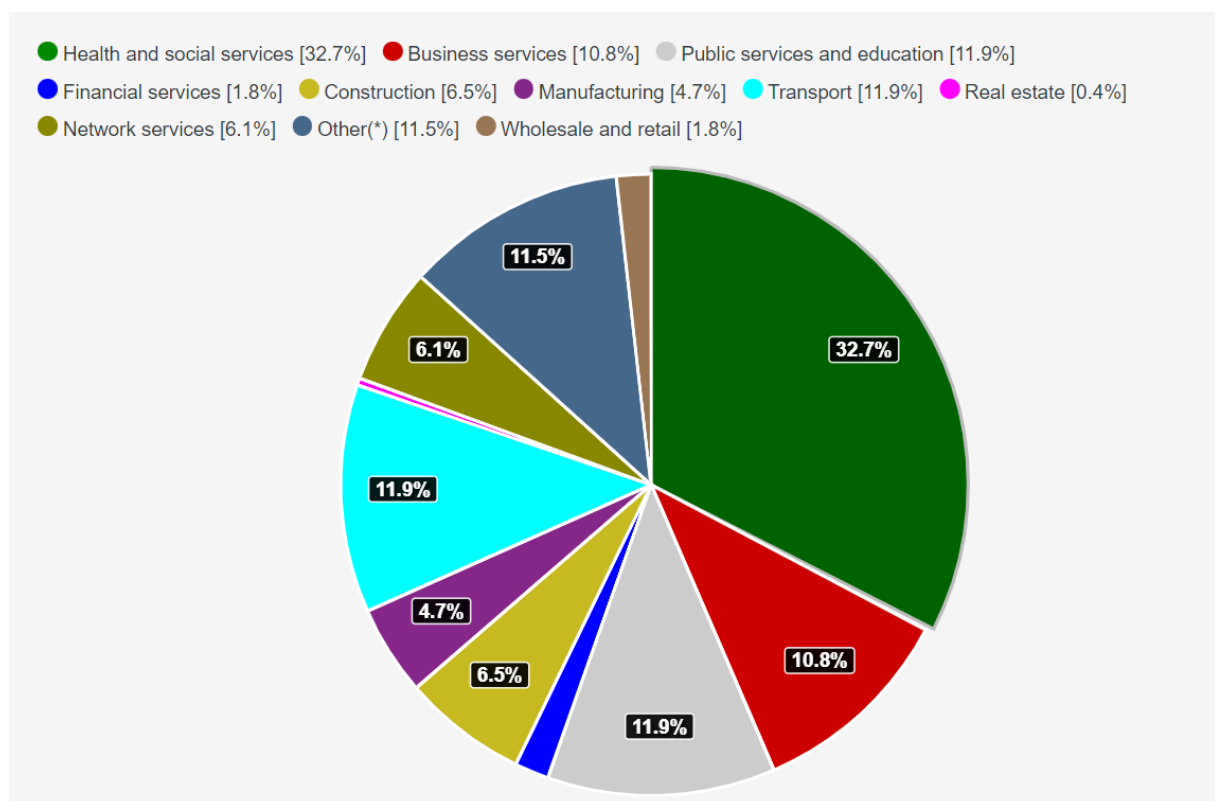
To so državno regulirane kvalifikacije, ki se podeljujejo (so pridobljene) zunaj formalnega izobraževalnega sistema. Področje njihovega delovanja ureja zakonodaja (pravni akti) oziroma zanje pristojna ministrstva. Kvalifikacije, ki sodijo v omenjeno kategorijo kvalifikacij, se razlikujejo od države do države. Če postopek podeljevanja specifične kvalifikacije urejajo pravni akti, običajno organ, zadolžen za njeno podeljevanje, kvalifikacija ni samodejno umeščena v NOK. Treba je poudariti, da pojem 'državno

regulirana kvalifikacija' ni enak pojmu 'reguliran poklic' (v skladu z Direktivo EU 2005/36/C), čeprav sta konceptualno ta pojma povezana. Regulirana kvalifikacija namreč pove, da država opredeli in regulira kvalifikacijo, ki hkrati lahko predstavlja pogoj za opravljanje reguliranega poklica oz. dostop do takšnega poklica. Iz naslova te povezanosti v nadaljevanju predstavljamo podatke iz evropske zbirke reguliranih poklicev.

Glede na podatke evropske zbirke reguliranih poklicev je trenutno v Evropi več kot 6.700 (6.712) reguliranih poklicev. Med državami obstajajo velike razlike v številu reguliranih poklicev, pri čemer je v nekaterih državah članicah reguliranih poklicev manj kot 100, ponekod pa več kot 400 (na primer: Litva je sporočila le 87, Madžarska pa kar 414 reguliranih poklicev).

Slovenija je v evropsko zbirko podatkov reguliranih poklicev (Regulated professions database) posredovala/predložila 286 reguliranih poklicev. Največ reguliranih poklicev v Sloveniji spada v področje zdravstvenih in socialnih storitev (32,7), sledi skupina Drugo, na tretjem mestu pa so Poslovne storitve (10,8 %).

Graf: Regulirani poklici v Sloveniji po področjih

Vir: Regulated professions database, 2022

<https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/statistics/map>

Vsaka država članica ima nacionalni seznam reguliranih poklicev, ki je javno dostopen. Informacije o reguliranih poklicih v Sloveniji so dostopne v Seznamu reguliranih poklicev po Direktivi Evropskega parlamenta in sveta 2005/36/ES z dne 7. septembra 2005 o priznavanju poklicnih kvalifikacij na spletni strani s spremembami v letu 2013: <https://spot.gov.si/sl/teme/seznam-reguliranih-poklicev/>. Regulirani poklici so razvrščeni po pristojnih ministrstvih. Seznam se nenehno spreminja glede na spremembe zahtev o opravljanju reguliranega poklica, ki so zapisane v zakonodaji ali drugih podzakonskih aktih. V

Sloveniji in v drugih državah članicah so regulirani tudi drugi poklici, ki jih obravnavajo posebne področne smernice (kot so dejavnosti na področju strupenih snovi, zavarovalni posredniki, prometni sektor, odvetniki, revizorji itd.).

Odločitve glede regulacije in načina regulacije poklica so v pristojnosti držav članic. Posamezne države so sčasoma uvedle različne regulacije, ki upoštevajo uveljavljene tradicije, in sicer v obliki državne regulacije ali samoregulacije, za katero so odgovorna poklicna združenja.

V slovenskem sistemu izobraževanja in usposabljanja obstaja skupina kvalifikacij, ki jih ni mogoče pridobiti v okviru formalnega izobraževanja niti v okviru sistema nacionalnih poklicnih kvalifikacij. Med drugim so to državno regulirane kvalifikacije, ki so povezane z reguliranim poklicem in se lahko pridobijo tudi zunaj formalnega izobraževalnega sistema ter niso umeščene v ogrodje. Obseg in vsebina programov, javna objava, njihovo izvajanje in zagotavljanje kakovosti so predpisani s strani pristojnih ministrstev oz. drugih organov v zakonodaji. Postopka umeščanja tovrstnih kvalifikacij v ogrodje Zakon o SOK ne opredeljuje.

Glede na to, da Slovensko ogrodje kvalifikacij v skladu z Zakonom SOK predstavlja enoten in celovit sistem kvalifikacij v Republiki Sloveniji, bo treba vprašanje umeščanja reguliranih kvalifikacij v SOK nasloviti s širšo nacionalno razpravo, ki bo podala odgovore o postopkih in pristojnostih njihovega umeščanja v SOK ter relacijah do drugih vrst kvalifikacij v SOK. Predhodno pa je treba opraviti podrobnejšo analizo, koliko in katere kvalifikacije, ki se potrebujejo za dostop do določenega poklica, se pridobijo izven sistema formalnega izobraževanja in sistema nacionalnih poklicnih kvalifikacij.

3.4.5 Vključevanje mikrodokazil v NOK

Pomemben vidik prihodnjega razvoja nacionalnih ogrodij kvalifikacij predstavlja tudi Evropski pristop k mikrodokazilom, kot ga opredeljujejo Priporočila o evropskem pristopu k mikrodokazilom za vseživljenjsko učenje in zaposljivost. Priporočila opredeljujejo definicijo mikrodokazil, postavljajo okvir za razvoj ekosistema za mikrodokazila, navajajo obvezne elemente mikrodokazil ter evropska načela za oblikovanje in izdajanje mikrodokazil. Posebej poudarjajo tudi potrebo po razmisleku o načinu vključevanja mikrodokazil v nacionalna ogrodja kvalifikacij. Države članice morajo do decembra 2023 Evropsko komisijo obvestiti o ustreznih ukrepih, ki jih je treba sprejeti na ustrezni ravni v podporo ciljem tega priporočila.

V organizaciji Nacionalne koordinacijske točke SOK-EOK je maja 2022 v Ljubljani potekal Strokovni posvet o mikrodokazilih. Namen posveta je bil spodbuditi razpravo o vlogi in namenu mikrodokazil v slovenskem prostoru ter na ta način prispevati k oblikovanju učinkovitih in dolgoročnih strategij izobraževanja in usposabljanja na nacionalni ravni, ki bodo odgovarjale na spreminjajoče se tehnološke, gospodarske, okoljske in družbene izzive.

Udeleženci posveta so kot primere mikrodokazil navajali nekatere vrste kvalifikacij, ki so že vključene v SOK, kot so dodatne kvalifikacije, študijski programi za izpopolnjevanje ... Hkrati pa so opozarjali, da obstaja širok nabor krajših usposabljanj na trgu dela, ki niso vključena v SOK. Mnenja glede smiselnosti umeščanja mikrodokazil v SOK so bila deljena. Nekateri udeleženci so menili, da bi bila umestitev mikrodokazil v SOK smiselna z vidika transparentnosti, kakovosti, zaupanja, vendar bi bilo treba ob tem vzpostaviti relacije do drugih kvalifikacij ter poskrbeti, da postopki umeščanja ne bodo preveč birokratski. Glede načina umeščanja v SOK so se predlogi prav tako razlikovali, od umeščanja v obstoječe stebre do vzpostavitve četrtega stebra.

Uporabo mikro dokazil naslavlja tudi Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva do leta 2030, in sicer v okviru strateškega cilja za vzpostavitev sistema vseživljenjskega učenja na visokošolski ravni ter v okviru ukrepa priprave strategije umeščanja vseživljenjskega učenja v visokošolski prostor. Na področju visokega šolstva že potekajo pilotni projekti, ki naslavlajo mikro dokazila na institucionalni ravni.

Nacionalni posvet o razvoju višjega strokovnega izobraževanja, ki je potekal v novembru 2022, je poudaril sistem mikro dokazil kot priložnost za prihodnji razvoj višjega šolstva v Sloveniji, ki bo sledil strateškemu cilju Strategije višjega strokovnega izobraževanja v RS iz leta 2020, v smislu hitrega odzivanja na potrebe gospodarstva in družbe ter zagotavljanja visoke zaposljivosti diplomantov.

V skladu z navedenimi razvojnimi trendi, pobudami in strateškimi usmeritvami na evropski in nacionalni ravni bo treba vprašanje umeščanja mikro dokazil v SOK nasloviti s širšo nacionalno razpravo, ki bo podala odgovore o postopkih in pristojnostih njihovega umeščanja v SOK ter sistemih zagotavljanja kakovosti.

Priporočilo:

- Razprava o umeščanju neformalnih, mednarodnih, reguliranih kvalifikacij in mikro dokazil v Slovensko ogrodje kvalifikacij.
- Natančnejša opredelitev postopka umeščanja, podaljšanja veljavnosti in spremembe dodatne kvalifikacije v zakonodaji.
- Opredelitev postopkov umeščanja mednarodnih, reguliranih, neformalnih kvalifikacij in mikro dokazil v zakonodaji.
- Opredelitev relacij med posameznimi kvalifikacijami v SOK.

3.5. Merilo 5: Nacionalni sistemi za zagotavljanje kakovosti izobraževanja in usposabljanja so povezani z nacionalnimi ogrodji ali sistemi kvalifikacij ter so skladni z načeli za zagotavljanje kakovosti iz Priloge IV k temu priporočilu

Cilji:

V okviru tega merila se preverja:

- ali in kako so sistemi za zagotavljanje kakovosti izobraževanja in usposabljanja povezani z nacionalnimi ogrodji kvalifikacij (Sklop 1);
- ali so sistemi za zagotavljanje kakovosti izobraževanja in usposabljanja ter kvalifikacij skladni z načeli za zagotavljanje kakovosti, opredeljenimi v EOK (Sklop 2).

Povzetek:

Kvalifikacije, ki so umeščene v Slovensko ogrodje kvalifikacij in so vključene v register kvalifikacij SOK, so podprte s sistemi zagotavljanja kakovosti in morajo izpolnjevati številne zahteve: biti morajo akreditirane v skladu s postopki, opredeljenimi v nacionalni zakonodaji, biti morajo opisane z zakonsko določenimi parametri in predstavljene s standardi učnih izidov, učni izidi pa morajo odražati opisnike SOK na ustrezni ravni. Na ta način Slovensko ogrodje kvalifikacij ustvarja splošno okolje za zagotavljanje kakovosti pri načrtovanju, izvajanju in podeljevanju kvalifikacij.

Analiza in ozadje za Sklop 1:

Kvalifikacije, ki so umeščene v Slovensko ogrodje kvalifikacij in so vključene v register kvalifikacij SOK, so podprte s sistemi zagotavljanja kakovosti (predstavljenimi v nadaljevanju tega poglavja) in morajo izpolnjevati številne zahteve: biti morajo akreditirane v skladu s postopki, opredeljenimi v nacionalni zakonodaji, biti morajo opisane z zakonsko določenimi parametri in predstavljene s standardi učnih izidov, učni izidi pa morajo odražati opisnike SOK na ustrezni ravni. Na ta način Slovensko ogrodje kvalifikacij ustvarja splošno okolje za zagotavljanje kakovosti pri načrtovanju, izvajanju in podeljevanju kvalifikacij. Zagotavljanje kakovosti kvalifikacij, vključenih v SOK, se izvaja na treh ravneh: vstopni, procesni in izstopni.

Vstopna raven

1. Na nacionalni ravni so določeni in regulirani akreditacijski postopki.

V sistemu izobraževanja do visokošolske ravni akreditacija vzgojno-izobraževalnih ustanov poteka v procesu vpisa ustanove v razvid. Vpis v razvid pomeni, da morajo biti vsi izvajalci javno veljavnih programov vzgoje in izobraževanja pred začetkom opravljanja dejavnosti vpisani v razvid izvajalcev javno veljavnih programov vzgoje in izobraževanja.

Akreditacija programov izobraževanja, programov usposabljanja in izpopolnjevanja ter nacionalnih poklicnih kvalifikacij poteka na naslednji način: Predlog za nov izobraževalni program ali novo poklicno kvalifikacijo oblikujejo strokovne službe na nacionalni ravni (ZRSŠ, CPI). Program ali nacionalna poklicna kvalifikacija se sprejme na ustreznem Strokovnem svetu. Vzpostavljena je tudi akreditacija izvajalcev in ocenjevalcev v certifikatnem sistemu, ki jo izvaja Državni izpitni center.

V sistemu izobraževanja na visokošolski ravni akreditacijo visokošolskih zavodov določajo Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov. Ta merila določajo postopke in merila v najmanjši meri, po katerih se presoja izpolnjevanje pogojev za akreditacijo visokošolskih zavodov. V merilih so upoštevani dogovorjeni standardi in smernice za zagotavljanje kakovosti, ki veljajo v evropskem visokošolskem prostoru.

Akreditacijo študijskih programov prav tako določajo Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov. Ta merila določajo postopke in merila v najmanjši meri, po katerih se presoja izpolnjevanje pogojev za akreditacijo študijskih programov. V merilih so upoštevani dogovorjeni standardi in smernice za zagotavljanje kakovosti, ki veljajo v evropskem visokošolskem prostoru.

Zakon SOK predpisuje postopek umeščanja dodatne kvalifikacije v SOK. Strokovna komisija NKT SOK-EOK predpisuje Merila za umeščanje dodatnih kvalifikacij v SOK.

2. Na nacionalni ravni so določeni in regulirani sistemi ocenjevanja znanja, spretnosti in kompetenc.

3. Kurikularni dokumenti so v izobraževanju do visokošolske ravni predpisani na nacionalni ravni: temeljijo na konceptu učnih izidov in kompetenc, v srednjem in višjem poklicnem in strokovnem izobraževanju temeljijo na nacionalno določenih in reguliranih poklicnih standardih. Na nacionalni ravni je predpisana tudi vsebina kataloga za NPK ter opredeljene obvezne sestavine vloge za umestitev dodatne kvalifikacije v SOK.

Procesna raven

1. Uvajanje novih programov izobraževanja v pedagoško prakso je na ravni osnovnega in srednjega izobraževanja podprto s strokovno podporo, ki jo nudijo ustrezni javni razvojno-raziskovalni zavodi (ZRSŠ, CPI, ACS). Učitelji so deležni usposabljanj, zavodi skrbijo za njihovo mreženje, hkrati pa so v zadnjih letih uvajanja programov podprta z različnimi projekti.

2. Omenjeni javni razvojno-raziskovalni zavodi izvajajo tudi sprotni monitoring, ki spremlja ustreznost izvajanja programov izobraževanja. Zavodi in raziskovalne ustanove (znanstveni inštituti in univerze) izvajajo evalvacijske študije.

3. Vzgojno-izobraževalne ustanove skladno z zakonodajo izvajajo samoevalvacijske postopke.

4. Podaljšano akreditacijo v visokem šolstvu določajo Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov. Pogoj za podaljšanje akreditacije je zunanja evalvacija visokošolskega zavoda oziroma študijskega programa, ki se opravi pred iztekom veljavne akreditacije. V terciarnem izobraževanju so za notranjo evalvacijo pristojni višje šole in visokošolski zavodi sami, pri zunanji evalvaciji pa ima osrednjo vlogo Nacionalna agencija za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu.

5. Nad kakovostjo vrtcev in šol na nacionalni ravni skrbi Svet za kakovost in evalvacije. Svet za kakovost in evalvacije je organ, ki ga imenuje minister, in skrbi za koordiniranje evalvacije programov predšolske vzgoje, osnovnega in srednješolskega izobraževanja in poroča ministru. Izdeluje tudi merila in postopke za ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti v vrtcih in šolah na nacionalni ravni. Opredeljuje strategije in potek evalvacije. Identificira temeljna evalvacijska vprašanja, predlaga naročila evalvacijskih študij, predloge razpisov in izbora evalvacijskih študij. Končne odločitve sprejme minister, pristojen za izobraževanje. Svet spremlja tudi potek evalvacijskih študij in poroča strokovnim svetom in ministru ter strokovni javnosti.

6. V sistemu nacionalnih poklicnih kvalifikacij se na vsakih 5 let revidira NPK ter ob reviziji prav tako preveri izvajalca. Ocenjevalci podaljšujejo licenco vsakih 4 leta, RIC skrbi za sprotno spremljavo dela članov komisij na preverjanjih NPK, CPI pa izvaja spremljanje certifikatnega sistema.

7. NKT SOK-EOK izvaja spremljave sistema dodatnih kvalifikacij. Dodatne kvalifikacije se v SOK umeščajo za 5 let. Po preteku tega obdobja lahko predlagatelj vloži vlogo za podaljšanje, na podlagi katere se v okviru postopka ponovno preverja izpolnjevanje Meril za umeščanje.

Izstopna raven

Celovita skrb za kakovost se zaključi pri spremljanju in odzivanju na učne izide in druge dosežke sistema vzgoje in izobraževanja.

1. V osnovni šoli se izvaja letno in sistematično zunanje preverjanje znanja, katerega temeljni namen je ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti obveznega izobraževanja.

2. V srednjem izobraževanju se končni učni rezultati ocenjujejo z zaključnim preverjanjem: z nacionalno in eksterno splošno maturo v gimnazijskem izobraževanju ter z nacionalno in deloma eksterno poklicno maturo v strokovnem izobraževanju; z internim zaključnim izpitom v poklicnem izobraževanju, ki se izvaja pred petčlansko komisijo, katere član je lahko tudi predstavnik delodajalcev, potrjenih s strani Državnega izpitnega centra.

3. Slovenija zaradi skrbi za kakovost sodeluje v številnih mednarodnih merjenjih učnih dosežkov udeležencev izobraževanja: PISA, TIMMS, PIRLS, TALIS, SITES, CIVICS.

4. Na iniciativo Sveta za kakovost in evalvacije in drugih deležnikov (šol in univerz) in s finančno podporo ministrstva, pristojnega za šolstvo, ter na osnovi sekundarnih študij dosežkov se kot odziv na dosežene rezultate pripravljajo ukrepi za njihovo izboljšanje (npr. ukrepi na področju zviševanja bralne pismenosti mladine).

5. V izobraževanju odraslih, v programih formalnega izobraževanja za pridobitev javno veljavne izobrazbe, veljajo enaki mehanizmi zagotavljanja kakovosti na izstopni ravni kot v sistemu izobraževanja mladine. V javno veljavnih programih, namenjenih izključno odraslim, se kakovost meri s kvantitativnimi kazalci, kot so nacionalni izpiti in mape učnih dosežkov. V programih neformalnega izobraževanja, ki NIMAJO JAVNE VELJAVE, se kakovost praviloma zagotavlja v skladu s sistemi kakovosti za druge dejavnosti in z uveljavljanjem različnih nacionalnih ali mednarodno uveljavljenih standardov kakovosti. V sistemu IO ACS izvaja nacionalne evalvacije sistema IO.

6. V sistemu nacionalnih poklicnih kvalifikacij CPI izvaja evalvacijo sistema NPK.

7. V sistemu dodatnih kvalifikacij NKT SOK-EOK izvaja evalvacijo sistema dodatnih kvalifikacij.

V nadaljevanju predstavljamo sisteme zagotavljanja kakovosti vseh vrst kvalifikacij, vključenih v SOK.

3.5.1 Zagotavljanje kakovosti v formalnem izobraževanju

V Sloveniji akreditacijski postopki in sistemi zagotavljanja kakovosti tvorijo celovito skrb za kakovost izobraževalnega sistema ter kakovost njegovih učinkov. Kakovostno izobraževanje je pomembna strateška usmeritev in trajnostni cilj tudi nacionalne [Strategije razvoja Slovenije 2030](#); Ministrstvo za

izobraževanje, znanost in šport pa je poleg [Bele knjige o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji \(2011\)](#) s ciljem zviševanja in ohranjanja kakovosti vzgoje in izobraževanja pripravilo tudi razvojni delovni dokument [Nacionalni okvir za ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti na področju vzgoje in izobraževanja \(2017\)](#). Z nacionalnim okvirjem ministrstvo usmerja nadaljnje razvojne procese za vzpostavitev skupnega (enotnega) koncepta ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti na ravni vzgojno-izobraževalnih organizacij in vzgojno-izobraževalnega sistema.

V Sloveniji poznamo zunanje in notranje zagotavljanje kakovosti na vseh ravneh izobraževanja. Odgovornost za zagotavljanje kakovosti vzgoje in izobraževanja v Sloveniji si delijo vzgojni in izobraževalni zavodi, javni razvojno-raziskovalni zavodi, organi in agencije za evalvacijo, ministrstvo, pristojno za izobraževanje, ter vlada.

Proces ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti izobraževanja na posamezni instituciji na douniverzitetni ravni temelji na samoevalvaciji. Vzgojni in izobraževalni zavodi morajo vsako leto izpeljati samoevalvacijo in o njej poročati svojim organom upravljanja. Zakonodaja podrobneje ne predpisuje samega načina izvedbe samoevalvacije. Pri izvedbi postopkov samoevalvacije se upoštevajo specifike posameznih ravni izobraževanja.

Na douniverzitetni ravni šole tradicionalno uporabljajo vire, kot so letne analize učnega uspeha, poročila šolskega inšpektorata, analize rezultatov zunanjega preverjanja znanja ter domačih in mednarodnih raziskovanj. V procesu samoevalvacije lahko vzgojno-izobraževalni zavodi pridobivajo podatke, ki so pridobljeni s strani zunanjih institucij (kot npr. Državni izpitni center, Pedagoški inštitut, Statistični urad RS).

Po Zakonu o poklicnem in strokovnem izobraževanju morajo poklicne in strokovne šole zagotavljati kakovost ob upoštevanju evropskega okvira kakovosti poklicnega izobraževanja (EQAVET). Na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja so na nacionalni ravni sprejeti [nacionalni kazalniki kakovosti poklicnega in strokovnega izobraževanja](#). Prvih deset kazalnikov je povzetih po evropskem referenčnem okviru EQAVET. Enajsti kazalnik je povzet s seznama sedmih kazalnikov spremljanja kakovosti PSI v Sloveniji (sprejetega leta 2007) ter je desetim evropskim dodan kot nacionalni kazalnik. Nacionalni kazalniki, za katere je priporočeno redno spremljanje tako na nacionalni kot na ravni izvajalcev programov PSI, so naslednji:

- Kazalnik 1: Vzpostavljeni sistemi kakovosti v šolah
- Kazalnik 2: Vlaganje v usposabljanje učiteljev in mentorjev
- Kazalnik 3: Stopnja udeležnosti v programih PSI
- Kazalnik 4: Stopnja dokončnosti v programih PSI
- Kazalnik 5: Stopnja zaposljivosti v programih PSI
- Kazalnik 6: Uporaba pridobljenih spretnosti na delovnem mestu
- Kazalnik 7: Stopnja brezposelnosti
- Kazalnik 8: Razširjenost ranljivih skupin
- Kazalnik 9: Mehanizmi prepoznavanja izobraževalnih potreb na trgu dela
- Kazalnik 10: Programi spodbujanja boljšega dostopa do PSI
- Kazalnik 11 (nacionalni kazalnik): Podpora razvoju industrije in gospodarstva

Šole, ki izvajajo poklicno in strokovno izobraževanje, so edine, ki morajo imeti poseben organ, pristojen za spremljanje kakovosti – to so komisije za kakovost. Pripravljati morajo letna poročila in jih objavljati na spletnih straneh šole⁷. Ravnatelj je odgovoren (v sodelovanju s komisijo za kakovost) za izvedbo

⁷ Po podatkih CPI je delež izvajalcev SPSI, ki imajo objavljeno Poročilo o kakovosti oz. Samoevalvacijsko poročilo za šolsko leto 2020/2021 ali koledarsko leto 2021, znašal 31,3 %.

samoevalvacije, posredovanje poročila o samoevalvaciji Svetu zavoda ter objavo poročila o kakovosti oziroma o delu komisije za kakovost na spletni strani šole. Odgovoren je tudi za posredovanje podatkov Centru RS za poklicno in strokovno izobraževanje. Slednji jih uporabi za oblikovanje [nacionalnega poročila o kakovosti na področju strokovnega in poklicnega izobraževanja](#). Šolam daje oporo in jim pri ugotavljanju in zagotavljanju kakovosti svetuje, izdelal pa je tudi Priporočila šolam za izvajanje samoevalvacije.

Zunanja evalvacija zakonitosti delovanja izobraževalne institucije poteka v obliki inšpekcijskega nadzora, ki ga izvaja Inšpektorat RS za šolstvo in šport.

Zunanja evalvacija se na douniverzitetni ravni pogosteje osredinja na delovanje sistema kot celote ter na zagotavljanje kakovosti izvajanja izobraževalnih programov. Najpomembnejši elementi zunanjega zagotavljanja kakovosti na teh ravneh izobraževanja v Sloveniji so:

- z zakonom predpisana nacionalna zunanja preverjanja znanja učencev v 6. in 9. razredu osnovne šole;
- matura in poklicna matura – izpita, s katerima zaključujejo dijaki splošno srednješolsko ali strokovno srednješolsko izobraževanje;
- mednarodno ugotavljanje dosežkov učencev na različnih področjih učenja s pomočjo mednarodnih raziskav;
- nacionalne evalvacijske študije, ki jih koordinira Svet za kakovost in evalvacijo;
- poročila o spremljanju vpeljevanja novosti v vrtce in šole, ki jih pripravljajo javni razvojno-raziskovalni zavodi s področja izobraževanja ter akreditacija programov izobraževanja.

Javno veljavne izobraževalne programe v Sloveniji sprejme minister, pristojen za šolstvo, v sodelovanju s pristojnim strokovnim svetom. V tem postopku se izobrazbena kvalifikacija, ki se pridobi po javno veljavnih in akreditiranih programih, vključi v SOK in določi raven SOK glede na standarde učnih izidov. Kakovost v višjem in visokem šolstvu zagotavljajo postopki akreditacije ter notranje in zunanje evalvacije. Za postopke akreditacije višješolskih študijskih programov je pristojen Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje, v visokem šolstvu pa Nacionalna agencija RS za kakovost v visokem šolstvu (NAKVIS). Agencija je pristojna za zunanjo evalvacijo višješolskih in visokošolskih zavodov. Notranji evalvacijski postopki so pristojnost višješolskih in visokošolskih zavodov.

Vprašanja kakovosti višjih šol se na nacionalni ravni urejajo z Zakonom o višjih strokovnih šolah in z evalvacijskimi merili Nacionalne agencije RS za kakovost v visokem šolstvu (NAKVIS). Zakon višjim šolam nalaga, da oblikujejo komisije za spremljanje in zagotavljanje kakovosti. Strokovnemu svetu RS za poklicno in strokovno izobraževanje nalaga imenovanje Komisije za akreditacijo višješolskih študijskih programov in višjih strokovnih šol. Zunanjo evalvacijo višjih šol predaja v pristojnost NAKVIS in njenega Sveta. Skupnost višjih strokovnih šol pooblašča, da celovito skrbi za razvoj enotnega sistema za zagotavljanje kakovosti. Če NAKVIS ali Inšpektorat RS za šolstvo in šport ugotovita, da višja šola ne dosega pričakovanih standardov kakovosti, lahko sprožita postopek za predčasno ponovno akreditacijo šole.

Sistem zagotavljanja kakovosti v visokem šolstvu sestavljajo: akreditacija visokošolskih zavodov in študijskih programov, notranja evalvacija visokošolskih zavodov in študijskih programov, zunanja evalvacija visokošolskih zavodov.

Akreditacija visokošolskih zavodov in študijskih programov ima nadzorno vlogo. V postopku se ugotavlja, ali so izpolnjeni z zakonom in drugimi predpisi določeni pogoji za ustanovitev visokošolskega zavoda ali vpeljavo študijskega programa.

Z novelo Zakona o visokem šolstvu iz leta 2016 je bila uvedena zunanja evalvacija visokošolskih zavodov, ki je temeljni del postopka podaljšanja akreditacije visokošolskega zavoda, medtem ko je zunanja evalvacija študijskih programov ohranjena kot sestavni del zunanje evalvacije visokošolskih zavodov in se izvaja na vzorcu študijskih programov.

Za popolno skladnost z evropskimi standardi, za včlanitev v ENQA in uvrstitev v Evropski register za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu (EQAR) je bilo treba izpopolniti akreditacijske in evalvacijske postopke v Sloveniji. Na podlagi novele Zakona o visokem šolstvu iz leta 2009 je bila ustanovljena neodvisna agencija NAKVIS, ki je član ENQA od leta 2015. Ponovna uspešna presoja ter uvrstitev v [EQAR](#) je bila opravljena v letu 2018.

Notranji evalvacijski postopki so v pristojnosti visokošolskih zavodov. Vsi imajo komisije za kakovost in pripravljajo letna poročila. S študenti ocenjujejo uresničevanje ciljev, izvajanje študijskih programov, vodenje zavoda, poučevanje, raziskovalno delo ipd. Samoevalvacijska poročila javno objavljajo na svojih spletnih straneh.

Leta 2012 je spremenjeni Zakon o visokem šolstvu univerzam omogočil hitrejše spreminjanje oziroma posodabljanje študijskih programov in s tem učinkovitejše in kakovostnejše izvajanje študijske dejavnosti. Postopki akreditacije sprememb obveznih sestavin študijskih programov univerz so se namreč spremenili tako, da postopek poteka s pomočjo senata članice univerze in se zaključi na senatu univerze; univerze pri tem ne potrebujejo več soglasja NAKVIS, temveč o sprejetih spremembah NAKVIS le seznanijo v 30 dneh od njihovega sprejema. Za samostojne visokošolske zavode je bila ta sprememba uvedena leta 2016 z novelo Zakona o visokem šolstvu. Spremembe obveznih sestavin študijskih programov začnejo veljati z naslednjim študijskim letom, če so sprejete na pristojnih organih visokošolskega zavoda in poslane na NAKVIS pred objavo razpisa za vpis, v primeru javnih visokošolskih zavodov pa pred pridobitvijo soglasja Vlade RS k razpisu za vpis.

Na področju izobraževanja odraslih veljajo glede zagotavljanja kakovosti pri izvajanju javno veljavnih programov enaka načela kot pri douniverzitetnem izobraževanju za posamezna področja izobraževanja, poleg tega pa Andragoški center RS razvija dodatne pristope zagotavljanja kakovosti, kamor se organizacije za izobraževanje odraslih vključujejo prostovoljno. Za akreditacijo javno veljavnih programov na področju izobraževanja odraslih je pristojen Strokovni svet RS za izobraževanje odraslih.

3.5.2 Zagotavljanje kakovosti poklicnih kvalifikacij

Tudi sistem nacionalnih poklicnih kvalifikacij (NPK) vsebuje elemente sistema zagotavljanja kakovosti, ki jih med drugim določa tudi Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah. Te se kažejo v naslednjih točkah:

- Poklicni standardi in Katalogi strokovnih znanj in spretnosti so zasnovani na nacionalni ravni v sodelovanju s socialnimi partnerji (podjetja, zbornice), sprejeti s strani ministra, pristojnega za delo.
- Izvajalci postopkov za preverjanje in potrjevanje NPK so akreditirani s strani Državnega izpitnega centra. Slednji udeležencu postopka preverjanja in potrjevanja NPK zagotovijo tudi svetovanje.
- Svetovalci svetujejo kandidatu o postopku preverjanja in potrjevanja NPK, pomagajo pri pripravi portfolia ter svetujejo o možnostih kandidatovega dodatnega usposabljanja.
- Ocenjevalci postopka preverjanja in potrjevanja NPK opravijo obvezno usposabljanje in pridobijo licenco Državnega izpitnega centra. Določila o sestavi komisije preverjanja in potrjevanja NPK so zapisana v Katalogu standardov strokovnih znanj in spretnosti.

- Kandidati se lahko na postopek preverjanja in potrjevanja NPK pritožijo.
- Center RS za poklicno izobraževanje (CPI) izvaja evalvacijo sistema NPK⁸, Državni izpitni center (RIC) pa skrbi za sprotno spremljavo dela članov komisij na preverjanjih NPK. RIC in CPI prav tako izvajata delavnice s člani komisije in svetovalci, na katerih se pripravljajo podrobnejša navodila za izvajanje posamezne NPK.
- RIC skrbi za banko nalog za posamezne NPK.

Zagotavljanje kakovosti za programe izpopolnjevanja in usposabljanja se uresničuje s pomočjo izvajanja predpisanih akreditacijskih postopkov. Prav tako se zagotavljanje kakovosti spremlja v okviru meril evropske mreže zagotavljanja kakovosti poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja (EQAVET).

Zagotavljanje kakovosti za študijske programe izpopolnjevanja se uresničuje s pomočjo izvajanja predpisanih akreditacijskih postopkov na Nacionalni agenciji za kakovost v visokem šolstvu ter evalvacij posameznih študijskih programov.

3.5.3 Zagotavljanje kakovosti dodatnih kvalifikacij

Zagotavljanje kakovosti pri umeščanju dodatnih kvalifikacij se uresničuje s pomočjo izvajanja predpisanih akreditacijskih postopkov, opredeljenih z Zakonom SOK. Nadzor nad izvajanjem programa usposabljanja za pridobitev dodatne kvalifikacije izvaja ministrstvo, pristojno za šolstvo.

Analiza in ozadje za Sklop 2:

V skladu z merilom 5 EOK Priporočil v nadaljevanju analiziramo skladnost sistemov za zagotavljanje kakovosti izobraževanja in usposabljanja z načeli za zagotavljanje kakovosti EOK (Priloga IV Priporočil).

Merilo 5 je tesno povezano z merilom 3 glede učnih izidov in merilom 4 glede umeščanja kvalifikacij v SOK v skladu s standardi in merili zagotavljanja kakovosti.

Tabela: Načela zagotavljanja kakovosti za kvalifikacije, ki so del nacionalnih ogrodij ali sistemov kvalifikacij, umeščenih v EOK

Načelo	Način izpolnjevanja/zakonske in druge zahteve
1. Obravnava zasnovo in razvoj kvalifikacij ter uporabo pristopa, ki temelji na izidih učenja.	Zakon SOK določa obvezne parametre opisa kvalifikacije, med katerimi je navedeno, da mora opis kvalifikacije vsebovati učne izide. Učni izid v skladu z Zakonom SOK predstavlja znanje, spretnosti in kompetence, standardizirano na določeni ravni kvalifikacije. Vse kvalifikacije v registru kvalifikacij SOK so opisane s standardom učnih izidov. Več o tem v poglavju Merilo EOK 3.
2. Zagotavlja veljavno in zanesljivo	Zakon SOK določa obvezne parametre opisa kvalifikacije, med katerimi je navedeno, da mora opis kvalifikacije vsebovati pisno predstavitev načina ocenjevanja in

⁸ https://cpi.si/wp-content/uploads/2020/08/Spremljava_SLO.pdf
https://cpi.si/wp-content/uploads/2020/08/NPKbrosura1_168x230_splet-1.pdf
https://cpi.si/wp-content/uploads/2020/08/NPK_spremljava_11podrocij_2017.pdf

<p>ocenjevanje v skladu z dogovorjenimi in preglednimi standardi, ki temeljijo na učnih izidih, ter obravnava postopek potrjevanja.</p>	<p>zaključevanja izobraževanja. Vsaka kvalifikacija, vključena v SOK, se pridobi na podlagi predhodno opredeljenega načina ocenjevanja, ki je opravljeno na podlagi vnaprej dogovorjenih standardov, temelječih na učnih izidih.</p> <p>Vse kvalifikacije v registru kvalifikacij SOK imajo na transparenten način opisan način ocenjevanja in preverjanja za pridobitev kvalifikacije.</p> <p>Sistemi ocenjevanja in preverjanja za pridobitev kvalifikacij, vključenih v SOK na ravneh SOK 3–5, so opisani v naslednjih virih:</p> <p>https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/sl/national-education-systems/slovenia/preverjanje-ocenjevanje-v-osnovnosolskem-izobrazevanju, https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/sl/national-education-systems/slovenia/preverjanje-ocenjevanje-v-srednjesolskem-izobrazevanju.</p> <p>Za zunanje preverjanje znanja, maturitetne izpite in druge izpite so pristojne državne komisije, ki jih imenuje minister, pristojen za izobraževanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> – državna komisija za nacionalne preizkuse znanja v osnovni šoli, – državna izpitna komisija za izvedbo praktičnega dela zaključnega izpita v poklicnem izobraževanju, – državna komisija za poklicno maturo s predmetnimi komisijami in – državna komisija za splošno maturo s predmetnimi komisijami. <p>Pristojnosti in naloge državnih komisij določajo Zakon o maturi, Zakon o osnovni šoli in Pravilnik o preverjanju znanja v osnovni šoli. Preverjanje znanja tujih jezikov za odrasle in preverjanje znanja za pridobitev nacionalne poklicne kvalifikacije vodijo komisije, ki jih imenuje Državni izpitni center, osrednja institucija za zunanje preverjanje znanja v Sloveniji. Ta opravlja strokovno, tehnično in upravno delo za državne komisije.</p> <p>Ocenjevanje na področju višjega in visokega šolstva se izvaja v okviru avtonomije visokošolskih zavodov v skladu z veljavno zakonodajo (Zakon o visokem šolstvu, Zakon o višjem strokovnem izobraževanju). Načini ocenjevanja so predmet akreditacije in evalvacije višješolskih in visokošolskih zavodov.</p> <p>Najbolj prepoznan in celovit sistem za potrjevanje predhodno pridobljenih znanj na nacionalni ravni je sistem nacionalnih poklicnih kvalifikacij, ki je zakonsko urejen v Zakonu o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah, sprejet leta 2000 (z več spremembami, zadnjimi leta 2009). V skladu s tem zakonom nacionalne poklicne kvalifikacije lahko v celoti pridobijo na podlagi potrjevanja neformalnega in priložnostnega učenja. Podlaga za sistem NPK so poklicni standardi.</p> <p>Na sistemski ravni se je ob vpisu v izobraževanje v srednjih poklicnih in strokovnih, višjih strokovnih in visokih šolah uvedla možnost priznavanja formalno in neformalno pridobljenega znanja, usvojenega na različne načine, bodisi z izkušnjami iz vsakodnevne prakse ali na tečajih, delavnicah, seminarjih ter podobnem. Gledano z zornega kota sistemskih možnosti za izvajanje priznavanja imamo dve vrsti javno veljavnih standardov, ki so podlaga za izvedbo priznavanja. Poklicne standarde, ki sledijo logiki zaposlovanja (kaj in kako mora nekdo znati narediti) in izobraževalni (študijski) standardi, ki temeljijo na logiki izobraževalnega sistema (kaj se mora posameznik naučiti, kako se bo naučil in kako bosta vsebina in kakovost učenja ovrednoteni).</p> <p>Pri priznavanju poklicnih in strokovnih znanj ima poklicni standard povezovalno vlogo med formalnim in neformalnim sistemom. Pripravljeni so na podlagi pobud, ki jih pripravijo zainteresirane pravne osebe (zbornice, združenja delodajalcev,</p>
---	---

	<p>poklicna združenja, nevladne organizacije, sindikati in pristojna ministrstva). V pripravo poklicnega standarda so vključene organizacije delodajalcev in delojemalcev, pristojna ministrstva in šole.</p>
<p>3. Zajema mehanizme povratnih informacij in postopke za stalno izboljševanje.</p>	<p>Notranji in zunanji sistemi zagotavljanja kakovosti na vseh ravneh izobraževanja zagotavljajo mehanizme povratnih informacij in postopke za stalno izboljševanje. Pridobivanje povratnih informacij (med drugim tudi s strani učencev, študentov, staršev, strokovnih delavcev in drugih deležnikov) se izvaja v okviru samoevalvacije, ki jo morajo vzgojni in izobraževalni izvajati vsako leto in o njej poročati svojim organom upravljanja. Na ta način so vzpostavljeni postopki za stalno izboljševanje.</p> <p>V skladu z veljavnimi Standardi in smernicami za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru (ESG) iz leta 2015 se visokošolski zavodi stalno spremljajo in periodično presojujejo svoje študijske programe, da bi se prepričali, ali dosegajo zastavljene cilje ter izpolnjujejo potrebe študentov in družbe. Presoje vodijo k stalnemu izboljševanju. Temu namenjeni akcijski načrti se posredujejo vsem, ki se jih dotikajo. Zavodi se ciklično zunanje evalvirajo v skladu z ESG.</p> <p>Zunanja evalvacija visokošolskega zavoda je obvezni del postopka podaljšanja akreditacije visokošolskega zavoda. Zunanja evalvacija se lahko izvede tudi kot izredna evalvacija. Agencija prav tako redno opravlja letne evalvacije vzorca študijskih programov.</p> <p>Vrste zunanjih evalvacij:</p> <ul style="list-style-type: none"> – redna evalvacija visokošolskega zavoda, – izredna evalvacija visokošolskega zavoda, – izredna evalvacija študijskega programa, – evalvacija vzorca študijskih programov. <p>Več podrobnosti o tem na spletni strani https://www.nakvis.si/akreditacije-in-evalvacije-v-visokem-solstvu/vrste-akreditacij-in-zunanjih-evalvacij-v-visokem-solstvu/.</p>
<p>4. Vključuje ustrezne deležnike na vseh stopnjah postopka.</p>	<p>Institucionalizirano je vključevanje deležnikov v načrtovanje, izvajanje in podeljevanje kvalifikacij, ki so vključene v SOK.</p> <p>Za odločanje o strokovnih zadevah na področjih vzgoje in izobraževanja ter za strokovno pomoč pri sprejemanju odločitev in pri pripravi predpisov je Vlada Republike Slovenije na podlagi Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja ustanovila strokovne svete: za splošno izobraževanje, poklicno in strokovno izobraževanje ter za izobraževanje odraslih. V skladu s postopki, ki so zapisani v resorni zakonodaji, imajo pristojni strokovni sveti pomembno vlogo pri določanju vsebine in ravni kvalifikacij SOK in EOK ter umeščanju kvalifikacij v SOK.</p> <p>V poklicnem in strokovnem izobraževanju je poklicni standard vezni člen med izobraževanjem in trgom dela. Hkrati predstavlja tudi podlago v sistemu nacionalnih poklicnih kvalifikacij. Pripravljeni so na podlagi pobud, ki jih pripravijo zainteresirane pravne osebe (zbornice, združenja delodajalcev, poklicna združenja, nevladne</p>

	<p>organizacije, sindikati in pristojna ministrstva). V pripravo poklicnega standarda so vključene organizacije delodajalcev in delojemalcev, pristojna ministrstva in šole. Na ravni visokega šolstva so deležniki vključeni v akreditacijo visokošolskih institucij in programov po Svetu NAKVIS, katerega sestavo določa Zakon o visokem šolstvu. Deležniki so vključeni tudi v pripravo in umeščanje dodatnih kvalifikacij v okviru Strokovne komisije NKT SOK-EOK, katere sestavo določa Zakon SOK.</p>
<p>5. Zajema enotne metode vrednotenja, ki povezujejo samoocenjevanje in zunanji pregled.</p>	<p>Kakovostno izobraževanje je pomembna strateška usmeritev in trajnostni cilj tudi nacionalne Strategije razvoja Slovenije 2030; Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport pa je poleg Bele knjige o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011) s ciljem zviševanja in ohranjanja kakovosti vzgoje in izobraževanja pripravilo tudi razvojni delovni dokument. Z Nacionalnim okvirjem za ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti na področju vzgoje in izobraževanja (2017) ministrstvo usmerja nadaljnje razvojne procese za vzpostavitev skupnega (enotnega) koncepta ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti na ravni vzgojno-izobraževalnih organizacij in vzgojno-izobraževalnega sistema.</p> <p>V Sloveniji poznamo zunanje in notranje zagotavljanje kakovosti na vseh ravneh izobraževanja. Odgovornost za zagotavljanje kakovosti vzgoje in izobraževanja v Sloveniji si delijo vzgojni in izobraževalni zavodi, javni razvojno-raziskovalni zavodi, organi in agencije za evalvacijo, ministrstvo, pristojno za izobraževanje, ter vlada. Proces ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti izobraževanja na posamezni instituciji na douniverzitetni ravni temelji na samoevalvaciji. Zakonodaja podrobneje ne predpisuje samega načina izvedbe samoevalvacije. Pri izvedbi postopkov samoevalvacije nastajajo razlikovanja po različnih ravneh izobraževanja.</p> <p>Na visokošolski ravni NAKVIS skrbi za izvajanje enotnih metod zagotavljanja kakovosti, ki vključujejo notranjo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov.</p> <p>Notranji evalvacijski postopki so v pristojnosti visokošolskih zavodov. Vsi imajo komisije za kakovost in pripravljajo letna poročila. S študenti ocenjujejo uresničevanje ciljev, izvajanje študijskih programov, vodenje zavoda, poučevanje, raziskovalno delo ipd. Samoevalvacijska poročila javno objavljajo na svojih spletnih straneh.</p> <p>Zunanja evalvacija visokošolskega zavoda je obvezni del postopka podaljšanja akreditacije visokošolskega zavoda. Zunanja evalvacija se lahko izvede tudi kot izredna evalvacija. Agencija prav tako redno opravlja letne evalvacije vzorca študijskih programov.</p> <p>Vrste zunanjih evalvacij:</p> <ul style="list-style-type: none"> – redna evalvacija visokošolskega zavoda, – izredna evalvacija visokošolskega zavoda, – izredna evalvacija študijskega programa, – evalvacija vzorca študijskih programov. <p>Več podrobnosti o tem na spletni strani https://www.nakvis.si/akreditacije-in-evalvacije-v-visokem-solstvu/vrste-akreditacij-in-zunanjih-evalvacij-v-visokem-solstvu/ in v Vodniku po zunanjih presojah NAKVIS.</p>

<p>6. Postane sestavni del notranjega upravljanja (vključno z dejavnostmi podizvajalcev) organov, ki dodeljujejo kvalifikacije z ravno EOK.</p>	<p>Notranji sistemi zagotavljanja kakovosti so integralni del notranjega upravljanja organov, ki podeljujejo kvalifikacije.</p> <p>V poklicnem in strokovnem izobraževanju to nalogo šolam nalaga Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (ZPSI-1), ki navaja, da šola zagotavlja kakovost vzgojno-izobraževalnega dela po načelih celovitega sistema vodenja kakovosti, ki upošteva tudi skupni evropski okvir zagotavljanja kakovosti v poklicnem in strokovnem izobraževanju. Kazalnike kakovosti poklicnega in strokovnega izobraževanja določi pristojni strokovni svet.</p> <p>Na področju višjega strokovnega izobraževanja zavodom nalaga Zakon o višjem strokovnem izobraževanju (ZVSI), ki kot eno od nalog letnega delovnega načrta opredeljuje ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti s samoevalvacijo.</p> <p>Na področju visokega izobraževanja sistem zagotavljanja kakovosti kot sestavni del notranjega upravljanja določa Zakon o visokem šolstvu (ZVIS), ki nalaga visokošolskim zavodom, da v okviru samoevalvacije ocenjujejo kakovost visokošolskih zavodov, študijskih programov ter znanstvenoraziskovalnega in umetniškega ter strokovnega dela, dekanom pa med njihove naloge uvršča spremljanje, ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti članice univerze, študijskih programov, znanstvenoraziskovalnega, umetniškega ter strokovnega dela in pripravo letnega poročila o kakovosti.</p>
<p>7. Temelji na razumljivih in merljivih ciljnih, standardih in smernicah.</p>	<p>Na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja so na nacionalni ravni sprejeti nacionalni kazalniki kakovosti poklicnega in strokovnega izobraževanja. Prvih deset kazalnikov je povzetih po evropskem referenčnem okviru EQAVET. Enajsti kazalnik je povzet s seznama sedmih kazalnikov spremljanja kakovosti PSI v Sloveniji (sprejetega leta 2007) ter je desetim evropskim dodan kot nacionalni kazalnik. Nacionalni kazalniki, za katere je priporočeno redno spremljanje tako na nacionalni kot na ravni izvajalcev programov PSI, so naslednji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kazalnik 1: Vzpostavljeni sistemi kakovosti v šolah – Kazalnik 2: Vlaganje v usposabljanje učiteljev in mentorjev – Kazalnik 3: Stopnja udeležnosti v programih PSI – Kazalnik 4: Stopnja dokončnosti v programih PSI – Kazalnik 5: Stopnja zaposljivosti v programih PSI – Kazalnik 6: Uporaba pridobljenih spretnosti na delovnem mestu – Kazalnik 7: Stopnja brezposelnosti – Kazalnik 8: Razširjenost ranljivih skupin – Kazalnik 9: Mehanizmi prepoznavanja izobraževalnih potreb na trgu dela – Kazalnik 10: Programi spodbujanja boljšega dostopa do PSI – Kazalnik 11 (nacionalni kazalnik): Podpora razvoju industrije in gospodarstva <p>Nacionalni kazalniki kakovosti poklicnega in strokovnega izobraževanja so osnova za redno spremljanje kakovosti na ravni izvajalcev in poročanje o tem.</p> <p>Na ravni visokega šolstva so standardi in smernice za zagotavljanje kakovosti opredeljeni v javno objavljenih Merilih za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov, podlaga zanje pa je Zakon o visokem šolstvu, ki navaja, da se študijski programi za pridobitev izobrazbe oblikujejo po načelih o vzpostavljanju evropskega visokošolskega prostora ob upoštevanju evropskih standardov in smernic za zagotavljanje kakovosti v evropskem</p>

	<p>visokošolskem prostoru. V Merilih so upoštevani dogovorjeni standardi in smernice za zagotavljanje kakovosti, ki veljajo v evropskem visokošolskem prostoru.</p> <p>Na področju izobraževanja odraslih veljajo glede zagotavljanja kakovosti pri izvajanju javno veljavnih programov enaka načela kot pri douniverzitetnem izobraževanju za posamezna področja izobraževanja, poleg tega pa Andragoški center RS razvija dodatne pristope zagotavljanja kakovosti, kamor se organizacije za izobraževanje odraslih vključujejo prostovoljno. V okviru tega je nastala posebna spletna zbirka priporočil, pripomočkov in dobrih praks – Mozaik kakovosti pri ACS.</p>
<p>8. Je podprto z ustreznimi viri.</p>	<p>Sistem financiranja predšolske vzgoje, osnovnega, srednjega in višjega izobraževanja je nacionalno predpisan v vseh podrobnostih. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja določa vire sredstev po namenih, obveznosti in odgovornosti, pogoje financiranja in nadzor.</p> <p>Viri financiranja so: javna sredstva, sredstva ustanovitelja, prispevki gospodarskih združenj in zbornic, neposredni prispevki delodajalcev za izvajanje praktičnega pouka, prispevki vajencev, dijakov, študentov višjih šol in odraslih, šolnin v zasebnih šolah, plačila staršev za storitve v predšolski vzgoji, sredstva od prodaje storitev in izdelkov, donacije, prispevki pokroviteljev in drugi viri.</p> <p>Za določanje obsega financiranja se uporabljata metodi: normiranje dejavnosti in spremljanje dejanskih stroškov v vrtcih in osnovnih šolah, integralno financiranje v srednjem, višjem in visokem šolstvu.</p> <p>Vrtcem in osnovnim šolam se zagotavljajo sredstva glede na izvedbo programov in v skladu z normativi in standardi, ki jih izda minister za izobraževanje.</p> <p>Srednjim in višjim šolam se izračunajo pripadajoča sredstva na dijaka oziroma študenta, in sicer na podlagi pravilnikov o metodologiji financiranja izobraževalnih programov in vzgojnega programa ter pravilnikov o normativih in standardih, ki jih je izdal minister za izobraževanje. Konkreten obseg sredstev se določi s pogodbo o financiranju, ki jo skleneta šola in ministrstvo za vsako naslednje proračunsko leto. S pogodbo se določi obseg sredstev na podlagi števila redno vpisanih dijakov oziroma študentov in diplomantov.</p> <p>Od leta 2004 se v visokem šolstvu uporablja integralni način financiranja visokošolskih institucij. Njihovo financiranje je okvirno določeno z Zakonom o visokem šolstvu, ki določa, da se sredstva za prvo in drugo stopnjo zagotovijo v državnem proračunu kot skupna sredstva za visokošolski zavod, lahko pa tudi sredstva za sofinanciranje tretje stopnje. Obseg sredstev je določen z Nacionalnim programom visokega šolstva za posamezno obdobje. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport dodeljuje sredstva na podlagi sprejetih proračunov v skladu z Uredbo o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov in Uredbo o sofinanciranju doktorskega študija. Za znanstvenoraziskovalno delo si visokošolske institucije pridobivajo sredstva v skladu z Zakonom o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti (ZZrID).</p> <p>Plače zaposlenih v vzgoji in izobraževanju se določajo po zakonu o plačah javnih uslužbencev (plačna razmerja), kolektivnih pogodbah (višina, dodatki) in ob upoštevanju pravic iz konkretnih delovnih razmerij, zagotovljenih v šolski zakonodaji (nazivi, položaji, dodatki). Vlada z uredbo o enotni metodologiji za obračun in</p>

	izplačilo plač v javnem sektorju zagotavlja enotnost sistema plač vseh javnih uslužbencev.
9. Vključuje redni pregled obstoječih zunanjih nadzornih organov ali agencij, ki izvajajo zagotavljanje kakovosti.	<p>NAKVIS, kot zunanja agencija za presojo kakovosti v visokem in višjem izobraževanju, je polnopravna članica European network of quality assurance agencies (ENQA) od leta 2013 in je vključena v evropski register agencij EQAR. Standardi in določila ENQA zahtevajo, da so agencije podvržene cikličnemu zunanjemu pregledu vsaj vsakih 5 let. Od ustanovitve leta 2010 je bil NAKVIS eksterno pregledan in evalviran v letu 2015 in 2018. Več informacij je dostopnih tukaj.</p> <p>AGENCIJA V PREGLEDNIH SAMOEVALVACIJSKIH POSTOPKIH – S POUČENOM NA RAZVOJU KULTURE KAKOVOSTI – SKRBI ZA NENEHNO RAZVIJANJE IN IZBOLJŠEVANJE LASTNEGA SISTEMA KAKOVOSTI. PODROČJE PODROBNEJE OPREDELJUJE POSLOVNIK KAKOVOSTI. Več o tem na: Notranje zagotavljanje kakovosti NAKVIS.</p>
10. Vključuje elektronski dostop do rezultatov ocenjevanja.	<p>Po Zakonu o poklicnem in strokovnem izobraževanju morajo poklicne in strokovne šole zagotavljati kakovost ob upoštevanju evropskega okvira kakovosti poklicnega izobraževanja (EQAVET). Pripravljati morajo letna poročila⁹ in jih objavljati na spletnih straneh šole.</p> <p>Center RS za poklicno in strokovno izobraževanje ugotavlja kakovost sistema poklicnega in strokovnega izobraževanja na podlagi predpisane metodologije kazalnikov, podatkov šol in drugih statističnih podatkov. Kazalnike kakovosti določi Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje. Center enkrat letno objavi celovito poročilo o kakovosti poklicnega in strokovnega izobraževanja.</p> <p>V višjem strokovnem izobraževanju Samoevalvacijsko poročilo obravnavajo vsi organi šole (komisija za kakovost, predavateljski zbor, strateški svet, svet šole, zunanji evalvatorji). Vsakoletna samoevalvacija vsebuje evalvacijo študijskih procesov, evalvacijo pedagoškega osebja (to pripravijo študenti in delodajalci), povezanost z okoljem, zaposlitvene možnosti diplomantov, analizo dosežkov in predloge za izboljšave. Poročila o samoevalvaciji se javno objavljajo.</p> <p>Na področju visokega šolstva se končno poročilo o notranji evalvaciji javno objavi na spletnih straneh visokošolskega zavoda. Ugotovitve in priporočila iz samoevalvacijskih poročil so svetovalne narave in se upoštevajo pri pripravi delovnega načrta za naslednje leto ali pa pri strateškem načrtovanju za prihodnje obdobje. Samoevalvacijsko poročilo visokošolskega zavoda z zunanjim evalvacijskim poročilom obravnava tudi svet agencije pri odločanju o podaljšanju akreditacije visokošolskega zavoda.</p> <p>NAKVIS pripravlja in javno objavlja Sistemske in tematske analize, ki črpajo informacije iz izsledkov strokovnega dela agencije in ponujajo podroben uvid v kakovost visokega in višjega šolstva v Sloveniji.</p> <p>Center RS za poklicno izobraževanje javno objavlja spremljave certifikatnega sistema po področjih.</p> <p>Zbirka Ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju je bila zasnovana pri Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport v sodelovanju z Založbo</p>

⁹ Po podatkih CPI je delež izvajalcev SPSI, ki imajo objavljeno Poročilo o kakovosti oz. Samoevalvacijsko poročilo za šolsko leto 2020/2021 ali koledarsko leto 2021, znašal 31,3 %.

	<p>Zavoda za šolstvo. Poleg zunanjih evalvacijskih podatkov o slovenskem sistemu vzgoje in izobraževanja ministrstvo v zbirki načrtuje objavljanje tudi ključnih razvojnih ukrepov in primerov dobrih praks zagotavljanja kakovosti izobraževanja v Sloveniji.</p>
--	--

3.6. Merilo 10: Po postopku umeščanja kvalifikacij bi morali vsi novi dokumenti, ki se nanašajo na kvalifikacije, ki so vključene v nacionalna ogrodja ali sisteme kvalifikacij (npr. potrdila, spričevala ter priloge k potrdilom in spričevalom) in/ali registre kvalifikacij, ki jih izdajo pristojni organi, vsebovati nedvoumno umestitev – s pomočjo nacionalnih ogrodij ali sistemov kvalifikacij – na ustrezno raven EOK.

Cilji:

V okviru tega merila se preverja, ali vsi novi dokumenti, ki se nanašajo na kvalifikacije, vključene v SOK in registre kvalifikacij, vsebujejo nedvoumno umestitev na ustrezno raven EOK.

Analiza in ozadje:

[Zakon SOK \(Ur. l. RS, št. 104/15\)](#), ki se je začel uporabljati 12. 7. 2022, v 5. členu določa, da se v javnih listinah o zaključku izobraževanja, njihovih prilogah, certifikatih o NPK, potrdilih o zaključenem programu za usposabljanje oziroma izpopolnjevanje in potrdilih o dodatnih kvalifikacijah vpiše raven pridobljene kvalifikacije po SOK in EOK, za višješolske in visokošolske kvalifikacije pa tudi po EOVK.

Navedene določbe in 22. in 23. člen Zakona SOK navajajo, da sta pristojni ministrstvu podzakonske akte, ki se nanašajo na javne listine, uskladili z zakonom SOK:

- Minister, pristojen za izobraževanje, uskladi določbe Pravilnika o prilogi k diplomu (Uradni list RS, št. 56/07 in 39/12), Pravilnika o obrazcih javnih listin v osnovni šoli (Uradni list RS, št. 44/08, 32/09, 88/13), Pravilnika o javnih listinah v višjem strokovnem izobraževanju (Uradni list RS, št. 83/08, 30/10) in Pravilnika o obrazcih javnih listin v srednješolskem izobraževanju (Uradni list RS, št. 44/08, 37/09, 71/09, 34/10 in 44/12) z določbami tega zakona v treh mesecih po njegovi uveljavitvi.
- Minister, pristojen za delo, v treh mesecih po uveljavitvi tega zakona uskladi določbe Pravilnika o obrazcu javne listine o nacionalni poklicni kvalifikaciji – certifikatu in nadomestnem certifikatu (Uradni list RS, št. 79/10 in 1/12) z določbami tega zakona ter določi obrazec potrdila o pridobitvi dodatne kvalifikacije.

Povezave do podzakonskih aktov, iz katerih je razvidna obveznost zapisa ravni SOK in EOK na javnih listinah, so naslednje:

- [Pravilnik o prilogi k diplomu](#)
- [Pravilnik o obrazcih javnih listin v osnovni šoli](#)
- [Pravilnik o javnih listinah v višjem strokovnem izobraževanju](#)
- [Pravilnika o obrazcih javnih listin v srednješolskem izobraževanju](#)
- [Pravilnika o obrazcu javne listine o nacionalni poklicni kvalifikaciji](#)
- [Pravilnik o določitvi obrazca potrdila o pridobitvi dodatne kvalifikacije](#)

Zakon SOK (25. člen) določa tudi, da za javne listine o zaključku izobraževanja, ki so bile izdane pred uveljavitvijo tega zakona, lahko posameznik podatek o ravni SOK, EOK in EOVK brezplačno pridobi v postopku vrednotenja izobraževanja pri centru ENIC-NARIC, za javno listino o poklicni kvalifikaciji pa pri NKT SOK-EOK.

V skladu z Zakonom SOK je podatek o ravni SOK in EOK tudi sestavni del opisa kvalifikacij v registru kvalifikacij SOK, ki je javno objavljen na spletni strani. Zakon SOK namreč v 15. členu določa za vsako vrsto kvalifikacije podatke, ki morajo biti vsebovani v registru SOK.

Za izobrazbo vsebuje register kvalifikacij SOK naslednje podatke: ime kvalifikacije; tip kvalifikacije; vrsta kvalifikacije; vrsta izobraževanja; trajanje izobraževanja; kreditne točke, s katerimi so ovrednoteni programi srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja, višjega in visokošolskega izobraževanja; pogoji za vključitev posameznika v določen program za pridobitev izobrazbe; področje ISCED; raven SOK; raven EOK; raven EOVK za višješolske in visokošolske kvalifikacije; učni izidi; ocenjevanje in zaključevanje izobraževanja; izvajalci izobraževanja in možnost prehajanja v nadaljnje izobraževanje.

Za poklicne in dodatne kvalifikacije vsebuje register kvalifikacij SOK naslednje podatke: ime kvalifikacije; tip kvalifikacije; vrsta kvalifikacije; obdobje veljavnosti izvajanja dodatne kvalifikacije; pogoji za pridobitev kvalifikacije; področje ISCED; raven SOK; raven EOK; raven EOVK za višješolske in visokošolske kvalifikacije; učni izidi; ocenjevanje in zaključevanje, predlagatelji dodatnih kvalifikacij ter izvajalci za poklicne kvalifikacije.

Skupno število vseh aktualnih kvalifikacij na dan 14. 12. 2022 je bilo 1717. Največji delež kvalifikacij v registru SOK predstavljajo visokošolske kvalifikacije od ravni SOK 7. Drug velik segment so še srednješolske kvalifikacije na ravni SOK 5 in 4, druge ravni imajo nekoliko nižje število kvalifikacij.

Tri četrtine kvalifikacij predstavljajo izobrazbe, ki jim z eno četrtno sledijo poklicne kvalifikacije, predvsem NPK.

Glede na področja ISCED je največ kvalifikacij s področja 02 Umetnost in humanistika, sledita področji 07 Tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo ter 10 Transport, varnost, gostinstvo in turizem, osebne storitve.

V letu 2020 je bila ob Spremljavi Slovenskega ogrodja kvalifikacij izvedena tudi spremljava registra kvalifikacij SOK, kjer smo želeli ugotoviti stopnjo prepoznavnosti ter uporabe registra Slovenskega ogrodja kvalifikacij med splošno ter strokovno javnostjo.

Med splošno javnostjo, ki pozna SOK, je skoraj 66 % odgovorilo, da poznajo tudi register SOK, predvsem s spleta. Ugotovili smo tudi, da tisti, ki poznajo register, vedo, da se nahaja na portalu SOK (www.nok.si), ne poznajo pa dobro prednosti registra SOK. Ugotovljeno je bilo tudi, da register SOK ni dobro prepoznan oz. znan med splošno javnostjo, saj ga pet let po njegovi štiri petine vprašancev še ne pozna.

Približno štiri petine vprašancev, ki poznajo register SOK, ga tudi uporablja. Večinoma je to enkratna uporaba ali pa letna oz. mesečna raven. Uporabnikom splošne javnosti se zdi, da so informacije lažje dostopne ter je sistem kvalifikacij v državi razumljivo prikazan, kakor tudi glede podajanja učnih izidov ter predstavitve kvalifikacij.

Register SOK uporabljajo predvsem za informiranje o obstoječih kvalifikacijah (80 %) ter ga uporabljajo pri svojem delu ter za potrebe lastnega izobraževanja in usposabljanja (več kot 50 %). Najmanj se uporablja za potrebe mobilnosti (slaba tretjina).

Iz pridobljenih podatkov lahko povzamemo, da je stopnja uporabe registra kvalifikacij SOK med splošno javnostjo relativno nizka. Kljub temu respondenti, ki uporabljajo register kvalifikacij SOK, navajajo, da ta v večini omogoča lažjo dostopnost informacij o izobraževanju in usposabljanju, ponuja razumljiv in transparenten prikaz sistema kvalifikacij v državi, podaja relevantne informacije o učnih izidih kvalifikacij in razumljivo predstavljene vrste kvalifikacij. Register kvalifikacij SOK se v največji meri uporablja za namene informiranja o obstoječih kvalifikacijah, za potrebe lastnega izobraževanja in usposabljanja ter za potrebe opravljanja svojega dela, v manjši meri pa za namene mobilnosti. Pri nadaljnjem razvoju registra kvalifikacij SOK bi bilo treba prioriteto največ pozornosti nameniti njegovi promociji ter uporabi pri priznavanju slovenskih kvalifikacij v tujini in tujih kvalifikacij v Sloveniji.

Tudi respondenti iz strokovne javnosti uporabljajo register SOK v podobnem odstotku kot splošna javnost, približno 80 %. Najpogosteje register kvalifikacij SOK deležniki uporabljajo na letni ravni (30 %) oziroma enkrat ali nekajkrat (27,5 %), dobra petina ga uporablja na mesečni ravni, zelo redko (2,5 %) pa ga uporabljajo na tedenski ravni.

Strokovna javnost je imela tudi podobno mnenje glede razumljivosti in transparentnosti prikaza sistema kvalifikacij v državi ter razumljivosti predstavitve opisa posameznih kvalifikacij ter učinkovitega iskanja zelenih informacij.

Evalvacija je tudi ugotovila, da se register SOK ne uporablja za potrebe mobilnosti, kakor tudi ne za potrebe priznavanja kvalifikacij tujih državljanov v Sloveniji ali slovenskih kvalifikacij v tujini. Po mnenju sogovornikov zaradi tega, ker se mednarodna mobilnost dijakov in študentov ureja po predhodnih medinstitucionalnih sporazumih s tujimi institucijami, za priznavanje kvalifikacij tujih državljanov v Sloveniji pa se primerja izobraževalni oz. študijski program, ki vsebuje več informacij kot opis kvalifikacije v registru SOK.

Respondenti so podali svoje mnenje tudi glede prioritete posameznih funkcij registra kvalifikacij SOK za njegov nadaljnji razvoj, pri čemer so vsem funkcijam najpogosteje pripisali visoko prioriteto. Najvišjo prioriteto (64,9 %) so pripisali funkciji priznavanja, da bi torej lahko bil RK SOK v večji meri namenjen kot podpora priznavanju slovenskih kvalifikacij v tujini in tujih kvalifikacij v Sloveniji. Sledi funkcija arhiviranja kvalifikacij (51,4 %), ki se nanaša na potrebo po

spremljanju tako obstoječih kvalifikacij kot tudi kvalifikacij, ki jih ni več mogoče pridobiti v aktualnih programih izobraževanja in usposabljanj.

Največ deležnikov strokovne javnosti meni, da je največja prioriteta registra kvalifikacij SOK njegova promocija. Nekaj manj kot polovica pa je stališča, da bi bilo treba register kvalifikacij SOK ločiti na posamezne skupine končnih uporabnikov (dijake/študente, izobraževalne institucije, delodajalce in kadrovske službe).

Portal SOK smo v letu 2021 ter 2022 tudi nekoliko oblikovno ter konceptualno prenovili ter informacije prilagodili različnim skupinam uporabnikom: posameznikom, izobraževalnim institucijam, delodajalcem, da bi informacije bile hitreje in preprosteje dostopne ter preglednejše za te skupine.

Glede na priporočila Spremljave registra SOK so bili pripravljene promocijski videoposnetki, usmerjeni na ciljne skupine ter objavljeni na kanalu YouTube Slovenskega registra kvalifikacij. S tem so bila upoštevana priporočila glede promocije registra SOK ter prilagajanja informacij iz registra različnim ciljnim skupinam. Pri pripravi videov smo upoštevali tudi napotke iz priporočil Spremljave registra SOK.

Videi so dostopni na spodnjih povezavah:

Predstavitev slovenskega ogrodja kvalifikacij: <https://youtu.be/9FXbrc21O8g>.

Predstavitev funkcionalnosti portala SOK: <https://youtu.be/E-WVqj7qWtA>.

Predstavitev uporabe Evropskega ogrodja kvalifikacij: <https://youtu.be/8rtrm-VCvdk>.

Video vodnik za uporabo registra kvalifikacij SOK: <https://youtu.be/860-n1ktJr4>.

Prednosti SOK za posameznike: <https://youtu.be/x5T-IQZL2Lw>.

Prednosti SOK za delodajalce: <https://youtu.be/G8qbPBhRSoY>.

Prednosti SOK za izobraževalne ustanove: <https://youtu.be/NW8rdKUKaHU>.

Uporabniki strokovne javnosti so predlagali tudi, da bi omogočili iskanje po ključnih besedah ter da je treba sprotno posodabljanje podatke.

Iskalnik je bil posodobljen tako, da sam predlaga predloge glede na vnose nazivov kvalifikacij. Tako iskalnik ponudi predloge oz. rezultate, četudi iskalec ne vnese popolnega imena oz. naziva kvalifikacije oz. vnese le tri znake. S tem načinom smo se približali iskanju kvalifikacije po ključnih besedah. S posodobitvijo portala je bilo urejeno tudi iskanje po arhiviranih kvalifikacijah ter tiskanje obrazcev in potrdil za dodatne kvalifikacije. Prav tako je bil dodan prikaz izvajalca ter vrste izobraževanja že v samih rezultatih iskanja in s tem povečana preglednost kvalifikacij že s seznama rezultata iskanja.

V okviru nadgradenj Portala SOK smo razvili tudi spletno orodje za informativno določanje ravni kvalifikacij, ki so v skladu z zakonodajo umeščene v SOK, niso pa vključene v register kvalifikacij

SOK. Orodje je dostopno na spletni povezavi <https://nok.si/dolocanje-ravni-sok>. S tem je omogočeno pridobivanje informacij o ravni SOK/EOK tudi za tiste kvalifikacije, ki jih ni mogoče najti v registru kvalifikacij SOK (pridobljene pred uveljavitvijo Zakona SOK).

Glede na potrebo po posodabljanju podatkov smo uredili povezave sistema s podatkovnimi zbirkami NPK, NAKVIS ter Europass, kar omogoča samodejni zajem in posredovanje ažurnih informacij o kvalifikacijah.

Evropska komisija je začela razvijati okolje za [Evropska digitalna dokazila](#), ki so izdane s strani institucij, ki izdajajo kvalifikacijo. Pri Evropskih digitalnih dokazilih je to digitalna oblika dokazil o pridobljeni kvalifikaciji oz. drugem učnem dosežku v okolju, ki ga razvija Evropska komisija na osnovi tehnologije blockchaina ter omogoča varno ter transparentno izdajanje teh spričeval, diplom, certifikatov v digitalni obliki, kar povečuje njihovo verodostojnost.

Evropska digitalna dokazila vsebujejo vse podatke, ki so vsebovani tudi npr. na fizični diplomi, spričevalu. Vsebuje podatke o imetniku ter ustanovi, ki izdaja to dokazilo. Vsebuje lahko predmete, ki jih je diplomant obiskoval, projektne naloge, učne izide, pridobljen naziv ter pridobljeno kvalifikacijo.

Evropsko digitalno potrdilo je možno shranjevati v elektronskih denarnicah, v profilu uporabnika Europassa ali poslati po elektronski pošti, kar omogoča lažjo prenosljivost potrdila oz. dostopnost, kadar bi ga potrebovali. Podpisana so z elektronskim podpisom (e-Seal) in s tem veljavna povsod v EU ter enakovredna potrdilu v fizični obliki.

Institucije lahko same pripravijo ter izdajajo potrdila, če pridobijo ustrezno elektronsko avtentifikacijo, kot je npr. SI-GENCA, ter nato s pomočjo vmesnika, dostopnega na evropskem portalu, izpolnijo ter podpišejo digitalno potrdilo.

Evropsko digitalno potrdilo tako lahko zmanjša čas preverjanja fizične diplome, spričevala za institucije ali delodajalca, saj je s pomočjo elektronske avtentifikacije potrdilo verificirano ter s tem varnejše pred poskusi ponarejanja.

Uporabnik lahko na portalu tudi preveri pristnost nekega potrdila, ki ga je npr. prejel po elektronski pošti ali mu je bilo posredovano v elektronsko denarnico.

V prihodnje bodo Evropska digitalna potrdila imela pomembno vlogo na področju izdaje potrdil, diplom, spričeval, zato je pomembno, da Slovenija sledi na tem področju ter uredi morebitne zakonske ovire glede izdajanja listin v digitalni obliki.

Merilo EOK 10 je v celoti implementirano, saj vsi novi dokumenti, ki se nanašajo na kvalifikacije, vključene v SOK, vsebujejo umestitev na ustrezno raven SOK in EOK, za visokošolske kvalifikacije pa tudi na EOVK. Tudi register kvalifikacij SOK vsebuje informacijo o umestitvi posameznih kvalifikacij na ustrezno raven SOK in EOK, za visokošolske kvalifikacije pa tudi na EOVK.

Register kvalifikacij SOK je skladen tudi s Priporočili EOK z vidika aneksa št. 6, ki določa obvezna ter priporočena polja za objavo registra na platformi Europass, ter tehnično podprt v shemo QMS 2.0 za objavo na platformi Europass po QDR. Register kvalifikacij SOK je povezan s platformo Europass, vse kvalifikacije iz registra kvalifikacij SOK pa so objavljene na platformi Europass na tej [povezavi](#).

Priporočilo:

Glede na priporočila Spremljave registra SOK bo v prihodnje treba izvajati nadaljnje promocijske aktivnosti registra kvalifikacij SOK med različnimi ciljnimi skupinami ter ga prilagoditi digitalizaciji izdajanja javnih listin na področju izobraževanja.

4. Zaključek in prihodnji koraki

Na podlagi opravljene analize trenutnega stanja in ključnih razvojnih mejnikov slovenskega sistema kvalifikacij v zadnjih desetih letih ter pomembnejših strateških usmeritev na področju izobraževanja in usposabljanja na nacionalni in evropski ravni podajamo nabor naslednjih priporočil, povezanih z izpolnjevanjem meril EOK.

Merilo EOK 1:

- A. Ponovna vzpostavitev Medresorske delovne skupine in podelitev mandata za pregled in odločitev glede posodobitve Poročila o umeščanju SOK v EOK in EOVK. Vključitev ekonomsko-socialnega sveta, predstavnikov NAKVIS in rektorske konference v MDS.
- B. Razmislek o odgovornostih in pristojnostih nacionalnih organov na podlagi predhodne odločitve glede sistemskih sprememb SOK.

Merilo EOK 2:

- A. Ohranitev opisnikov SOK v obstoječi obliki.
- B. Aktivnosti nadaljnega informiranja vseh skupin uporabnikov, razvoj praktičnih smernic in opisov primerov dobrih praks.
- C. Sprememba poimenovanja tretjega stolpca opisnikov SOK – nadomestitev 'kompetence' s samostojnostjo in odgovornostjo.

Merilo EOK 3:

SOK in njegove kvalifikacije temeljijo na načelu in cilju učnih izidov. V manjši meri to velja za neformalne kvalifikacije, ki niso vključene v SOK.

- A. Nudenje nadaljnje strokovne podpore pripravljavcem kvalifikacij s strokovnimi usposabljanji in razvojem strokovnih gradiv na področju uporabe koncepta učnih izidov in opisnikov SOK v praksi.
- B. Promocija koncepta učnih izidov med izvajalci neformalnih izobraževanj in delodajalci.

Spodbujanje razprave o uporabi krajšega opisa učnih izidov kvalifikacij.

Nacionalno ogrodje kvalifikacij in kvalifikacije, ki so opisani z učnimi izidi, olajšajo priznavanje neformalno in priložnostno pridobljenega znanja in odpirajo nove poti do kvalifikacij.

V prihodnje bi lahko odprli razpravo o tem, kako lahko nacionalno ogrodje podpre nadaljnjo krepitev priznavanja neformalno in priložnostno pridobljenega znanja.

Priporočamo izvedbo razumljive interaktivne predstavitve ureditve vrednotenja neformalnega in priložnostnega učenja na portalu SOK.

Iz opisanega je razvidno, da so kreditni sistemi povezani z nacionalnim ogroddjem kvalifikacij.

Nujen je razmislek o vključevanju mikrodokazil, NPK in dodatnih kvalifikacij v kreditne sisteme.

Merilo EOK 4:

- A. Razprava o umeščanju neformalnih, mednarodnih, reguliranih kvalifikacij in mikrodokazil v Slovensko ogrodje kvalifikacij.

B. Natančnejša opredelitev postopka umeščanja, podaljšanja veljavnosti in spremembe dodatne kvalifikacije v zakonodaji.

C. Opredelitev postopkov umeščanja mednarodnih, reguliranih, neformalnih kvalifikacij in mikrodokazil v zakonodaji.

D. Opredelitev relacij med posameznimi kvalifikacijami v SOK. Razprava o opredelitvi, namenu in vrstah kvalifikacij drugega in tretjega stebra SOK.

Merilo EOK 5:

A. Redno spremljanje sistemov zagotavljanja kakovosti kvalifikacij, vključenih v SOK.

Merilo EOK 10:

- A. Treba je izvajati nadaljnje promocijske aktivnosti Slovenskega ogrodja kvalifikacij in registra kvalifikacij SOK ter spodbujati njegovo uporabo med različnimi ciljnimi skupinami končnih uporabnikov (predvsem šolarjev, dijakov, študentov, kariernih svetovalcev, staršev, delodajalcev, iskalcev izobraževalnih možnosti).
- B. Vzpostavljati in vzdrževati povezave med registrom kvalifikacij SOK z različnimi zbirkami podatkov o kvalifikacijah s ciljem zagotavljanja preglednih, kakovostnih in ažurnih informacij o kvalifikacijah, vključenih v SOK.

V nadaljevanju se bo potrebovala še analiza umeščanja SOK v EOVK ter morebitna poglobljena tehnična analiza opisnikov SOK.

Pripravljeno strokovno gradivo s priporočili bi moralo imeti dvostopenjsko naravo. Opravljena analiza trenutnega stanja in ključnih razvojnih mejnikov slovenskega sistema kvalifikacij v zadnjih desetih letih ter pomembnejših strateških usmeritev na področju izobraževanja in usposabljanja na nacionalni in evropski ravni bi morala predstavljati podlago za poglobljeno vsebinsko razpravo s ključnimi deležniki na nacionalni ravni o potrebi po posodobitvi Poročila o umeščanju Slovenskega ogrodja kvalifikacij v EOK in EOVK ter o nadaljnji implementaciji in razvoju Slovenskega ogrodja kvalifikacij.

5. Viri in literatura

Brockmann, M., Clarke, L. in Winch, C. (2008b). Competence and competency in the EQF and in European VET systems. *Journal of European Industrial Training*, 32, št. 2/3, str. 787–799.

CEDEFOP (2021). European inventory on NQF 2020 – Slovenia.
<https://www.cedefop.europa.eu/en/country-reports/slovenia-european-inventory-nqf-2020>.

Coles, M. in Oates, T. (2004). European reference levels for education and training. An important parameter for promoting credit transfer and mutual trust. Thessaloniki: CEDEFOP.

CPI. (2022). Programi poklicnega in strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja.
<https://cpi.si/razvoj-kvalifikacij/programi-psui/>.

Ermenc, K. S., Biloslavo, R. in Mikulec, B. (2015). Smernice za implementacijo in uporabo slovenskega ogrodja kvalifikacij in učnih izidov v praksi. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.

Ermenc, K. S., Mikulec, B. in Biloslavo, R. (2020). Spremljava slovenskega ogrodja kvalifikacij in registra kvalifikacij SOK. Center RS za poklicno izobraževanje.

Ermenc, K. S., Mikulec B. in Biloslavo, R. (2022) ANALIZA OPISNIKOV SOK IN ANALIZA UPORABE UČNIH IZIDOV PRI IZBRANIH POKLICNIH IN DODATNIH KVALIFIKACIJAH.

Žnidarič, H. (ur.). (2019). Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja.
<https://cpi.si/aktualno/knjiznica/gradiva/izhodišca-za-pripravo-izobrazevalnih-programov-nizjega-in-srednjega-poklicnega-izobrazevanja-ter-programov-srednjega-strokovnega-izobrazevanja-2/>
(pridobljeno s spleta dne 31. 1. 2023).

Žalec, N., Možina, T. in Možina, E. (2020). Izhodišča za pripravo javno veljavnih izobraževalnih programov za odrasle. Andragoški center Slovenije.

Katalog programov izobraževanja in usposabljanja. (2022).
https://www.ess.gov.si/iskalci_zaposlitve/programi/usposabljanje_in_izobrazevanje/lokalni-neformalno-izobrazevanje.

Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja. (2022). <https://www.gov.si teme/aktivna-politika-zaposlovanja/>

Mikulec, B. in Ermenc, S. K. (ur.). (2013). Umeščanje slovenskega ogrodja kvalifikacij v evropsko ogrodje kvalifikacij za vseživljenjsko učenje in evropsko ogrodje visokošolskih kvalifikacij. Zaključno poročilo; Slovenija. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.

Pavkov, M. (2019). European inventory on validation of non-formal and informal learning 2018 update: Slovenia.

http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2019/european_inventory_validation_2018_Slovenia.pdf.

PINPIU. (2022). Programi usposabljanja in izpopolnjevanja. <https://www.pinpiu.si/programi/>.

Pevc Grm et al. (2006). Kurikul na nacionalni in šolski ravni v poklicnem in strokovnem izobraževanju. <https://cpi.si/wp-content/uploads/2020/08/kurikul.pdf>.

Priporočila Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. aprila 2008 o uvedbi EOK za vseživljenjsko učenje. (2008). https://www.nok.si/sites/www.nok.si/files/dokumenti/celex-32008h050601-sl-txt-priporocila_evropski_parlament_-svet.pdf

Priporočilo sveta z dne 22. maja 2017 o evropskem ogrodju kvalifikacij za vseživljenjsko učenje in razveljavitvi Priporočila Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o uvedbi evropskega ogrodja kvalifikacij za vseživljenjsko učenje. (2017). [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615\(01\)&from=SL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615(01)&from=SL).

Winterton, J. (2009). Competence across Europe: Highest common factor or lowest common denominator? *Journal of European Industrial Training*, 33, str. 681–700.

Winterton, J., Delamare-Le Deist, F. in Stringfellow, E. (2006). Typology of knowledge, skills and competences: clarification of the concept and prototype. Cedefop Reference series; 64. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Winterton, J., Delamare-Le Deist, F. (2004). Extended outline of the study on developing typologies for knowledge, skills and competences (working document). Thessaloniki: CEDEFOP.

Zakon o slovenskem ogrodju kvalifikacij. (2015). Uradni list RS, št. 104/15 in 100/22 – ZSZUN.

ZRSZ. (2022). Lokalni programi neformalnega izobraževanja in usposabljanja. https://www.ess.gov.si/iskalci_zaposlitve/programi/usposabljanje_in_izobrazevanje/lokalni-neformalno-izobrazevanje

Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji. <https://www.eurydice.si/publikacije/Vzgoja-in-izobrazevanje-v-RS-2021-22.pdf> Slovenia – European inventory of NQFs 2020.

https://www.cedefop.europa.eu/files/slovenia_-_european_inventory_on_nqf_2020.pdf.

Poročilo EK o napredku pri uresničevanju evropskega izobraževalnega prostora Vzpostavitev evropskega izobraževalnega prostora

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/ip_22_6707.

European inventory on validation of non-formal and informal learning 2018 update.

https://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2019/european_inventory_validation_2018_Slovenia.pdf.

Education and training monitor 2022 – Country report: Slovenia.

<https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor-2022/en/country-reports/slovenia.html#5-vocational-education>.

Pregled izobraževanja in usposabljanja 2022 – Nacionalno poročilo za Slovenijo.

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/aa527fde-66f4-11ed-b14f-01aa75ed71a1/language-sl>

Education at a Glance 2022. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/3197152b-en.pdf?expires=1668167308&id=id&accname=guest&checksum=CB06B6A7B122C21BFD331EA1DBC40AD1>.

Ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju.

<https://www.gov.si teme/ugotavljanje-in-zagotavljanje-kakovosti-v-vzgoji-in-izobrazevanju/>.

Zagotavljanje kakovosti Eurydice. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/sl/national-education-systems/slovenia/zagotavljanje-kakovosti>.

ECVET in Europe Monitoring report 2015. https://www.cedefop.europa.eu/files/5556_en.pdf.

Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega strokovnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja. Izhodisca-za-pripravo-izobrazevalnih-programov-nizjega-in-srednjega-strokovnega-izobrazevanja-ter-programov-srednjega-strokovnega-izobrazevanja.docx (live.com).

Izhodišča za prenovu učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji.

https://www.zrss.si/pdf/izhodisca_za_prenovo_UN.pdf.

Strategija višjega strokovnega izobraževanja v RS za obdobje 2020–2030.

<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Visje-strokovno-izobrazevanje/Strategija-visjega-strokovnega-izobrazevanje-RS-2020-2030/Strategija-visjega-strokovnega-izobrazevanja-v-Republiki-Sloveniji-za-obdobje-20202030.pdf>.

Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju ZPSI-1.

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4325>

Zakon o visokem šolstvu. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO172>.

Zakon o strokovnih, znanstvenih in umetniških naslovih.

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO8318>.

Načrt za okrevanje in odpornost. https://eu-skladi.si/sl/dokumenti/rrf/01_si-rrp_23-7-2021.pdf.

Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva do 2030 (ReNPVŠ30).

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO139>.

Zakon o izobraževanju odraslih (ZIO-1). <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7641>.

Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2022–2030 (ReNPIO22–30). <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO138>.

Priporočila Evropskega parlamenta in Sveta o uvedbi evropskega ogrodja kvalifikacij za vseživljenjsko učenje, 2008. https://www.nok.si/sites/www.nok.si/files/dokumenti/celex-32008h050601-sl-txt-priporocila_evropski_parlament_-svet.pdf

Priporočila Sveta EU o evropskem ogrodju kvalifikacij za vseživljenjsko učenje, 2017.

https://www.nok.si/sites/www.nok.si/files/dokumenti/eqf_recommendation_2019_0.pdf

Evalvacija dodatnih kvalifikacij, interno gradivo 2018.

Predlog sistemskih sprememb na področju dodatnih kvalifikacij, interno gradivo 2022.

Strokovne podlage za nadaljnji razvoj sistema dodatnih kvalifikacij, interno gradivo, 2020.

Spremljava Slovenskega ogrodja kvalifikacij in registra kvalifikacij SOK.
https://www.nok.si/sites/www.nok.si/files/dokumenti/spremljava_slo_interaktivno.pdf.

Poročilo Mednarodne, Interno gradivo, 2021.

Poročilo Regulirane, Interno gradivo, 2021.

Poročilo s strokovnega posveta o mikrodokazilih.
https://www.nok.si/sites/www.nok.si/files/documents/porocilo_strokovni_posvet_o_mikrodokazilih.pdf.

Poročilo o vrednotenju neformalno in priložnostno pridobljenega znanja v Sloveniji.
https://www.nok.si/sites/www.nok.si/files/dokumenti/porocilo_cpi_a4_slo.pdf.

EQF Referencing report Belgium. <https://europa.eu/europass/en/document-library/eqf-referencing-report-belgium-flemish-community>.

EQF Referencing report Estonia. <https://europa.eu/europass/en/document-library/eqf-referencing-report-estonia>.

EQF Referencing report France. <https://europa.eu/europass/en/document-library/eqf-referencing-report-france>.

EQF Referencing report Ireland. <https://europa.eu/europass/en/document-library/eqf-referencing-report-ireland>.

EQF Referencing report Italy. <https://europa.eu/europass/en/document-library/eqf-referencing-report-italy>.

EQF Referencing report Latvia. <https://europa.eu/europass/en/document-library/eqf-referencing-report-latvia>.

EQF Referencing report Malta. <https://europa.eu/europass/en/document-library/eqf-referencing-report-malta>.

EQF Referencing report Netherlands. <https://europa.eu/europass/en/document-library/eqf-referencing-report-netherlands>.

Reforme poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja ter izobraževanja odraslih Eurydice, <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/sl/national-education-systems/slovenia/reforme-poklicnega-strokovnega-izobrazevanja-usposabljanja>-, ter srednješolsko izobraževanje Eurydice, <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/sl/national-education-systems/slovenia/srednjesolsko-izobrazevanje>, višje šolstvo in visoko šolstvo Eurydice, <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/sl/national-education-systems/slovenia/visje-solstvo-visoko-solstvo>, izobraževanje in usposabljanje odraslih Eurydice,

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/sl/national-education-systems/slovenia/izobrazevanje-usposabljanje-odraslih>.

Vocational education and training in Europe, 1995–2035.

https://www.cedefop.europa.eu/files/3083_en.pdf.

6. Priloge

Priloga 1: Opisniki ravni SOK

Raven SOK	Znanje	Spretnosti	Kompetence
Raven 1	Elementarno splošno znanje, ki omogoča nadaljnje sistematično učenje.	Osnovna pismenost ter sposobnost učenja podatkov in pojmov. Izkazovanje praktičnih spretnosti za izvajanje enostavnih, ponavljajočih se opravil ali kratkega niza enostavnih opravil.	Usposobljenost za delovanje v podrobno opredeljenem in zelo strukturiranem okolju.
Raven 2	Temeljno splošno in uporabno znanje, ki obsega razumevanje glavnih družbenih in naravnih pojmov, procesov in zakonitosti; je podlaga za nadaljnje učenje in družbeno udejstvovanje.	Temeljna pismenost in izkazovanje praktičnih spretnosti, vključno z uporabo osnovnih orodij, metod in materialov. Izvajanje enostavnih, ponavljajočih se opravil, sestavljenih iz manjšega števila operacij.	Usposobljenost za omejeno samostojno delovanje na podlagi ustnih ali pisnih navodil ter za pridobivanje novih znanj in spretnosti v predvidljivem in strukturiranem kontekstu. Sprejemanje omejene odgovornosti.
Raven 3	Pretežno praktično, življenjsko in poklicno uporabno znanje z nekaj teoretične podlage, pridobljeno predvsem na podlagi proučevanja primerov ter posnemanja in urjenja v kontekstu določene stroke.	Temeljna pismenost in izkazovanje praktičnih spretnosti v omejenem obsegu, vključno z uporabo ustreznih orodij, metod in materialov. Uporabljanje znanih rešitev pri reševanju predvidljivih težav v omejenem obsegu. Izvajanje preglednih in standardiziranih opravil.	Usposobljenost za pridobivanje novih znanj in spretnosti v strukturiranem kontekstu ob ustreznem vodenju. Usposobljenost za omejeno samostojno delovanje v predvidljivem in strukturiranem kontekstu na podlagi enostavnih ustnih ali pisnih navodil. Sprejemanje omejene odgovornosti.
Raven 4	Pretežno poklicno znanje, dopolnjeno s poznavanjem teoretičnih načel, zlasti tistih iz stroke. Pred načeli znanstvene sistematičnosti ima prednost proučevanje	Uporabljanje znanja pri reševanju različnih opravil in težav, lahko tudi v manj tipičnih situacijah. Obvladovanje spretnosti, ki so glede na območje delovanja široke in specializirane, vključno z	Usposobljenost za delovanje v znanem in manj znanem okolju z večjo stopnjo odgovornosti in samostojnosti. Prevezanje odgovornosti za lastnosti in kakovost izdelkov/storitev, povezanih z delovnimi

	primerov, povezovanje in uporaba znanj.	uporabo ustreznih orodij, metod, različnih tehnoloških postopkov in materialov. Izvajanje relativno preglednih, manj standardiziranih opravil.	opravili oziroma delovnim procesom. Prevzemanje odgovornosti za lastno učenje. Pridobivanje novega znanja in spretnosti v nadzorovanem okolju. To raven označuje določena podjetniška usmerjenost, sposobnost organiziranja in vključevanja v delovne skupine.
Raven 5	Splošno in/ali strokovno znanje, pridobljeno s spoznavanjem različnih znanstvenih in/ali strokovnih področij in teoretičnih načel. Predstavlja temelj za nadaljnje učenje in nekoliko poglobljeno razumevanje stroke. Učenje poteka predvsem z analitičnim mišljenjem.	Izkazovanje spretnosti, ki so glede na območje delovanja široke, lahko so tudi specializirane, vključno z uporabo ustreznih orodij, metod, različnih tehnoloških postopkov, materialov in teorij. Ovrednotenje in uporaba informacij za oblikovanje odločitev in rešitev različnih težav oziroma netipičnih situacij. Oblikovanje rešitev v povezavi z dobro opredeljenimi abstraktnimi težavami. Izvajanje raznolikih, pogosto nestandardiziranih opravil.	Usposobljenost za delovanje v različnih in specifičnih okoljih. Prevzemanje odgovornosti za lastnosti in kakovost delovnega procesa in rezultatov, pri čemer izkazuje samostojnost in določeno mero samoiniciativnosti. Prevzemanje odgovornosti in iniciative za pridobivanje novega znanja in spretnosti. To raven označuje podjetniška usmerjenost, sposobnost organiziranja in vključevanja v kompleksne in heterogene delovne skupine.
Raven 6	Strokovno in teoretično znanje na določenem področju in praktično znanje za reševanje konkretnih strokovnih nalog. Znanje omogoča reševanje zahtevnejših opravil na specifičnih področjih stroke.	Izvajanje zahtevnejših operativno-strokovnih opravil, povezanih z deli v pripravi in nadzoru delovnih procesov. Naloge so glede na območje delovanja kompleksne, praviloma specializirane, vključujejo abstraktno mišljenje in uporabo ustreznih orodij, metod, različnih tehnoloških postopkov, materialov in teorij.	Usposobljenost za delovanje v različnih in specifičnih okoljih z elementi ustvarjalne aktivnosti. Samostojno delovanje, pri katerem je značilno prevzemanje odgovornosti za delo posameznikov in skupin ter materialnih virov in informacij. Ob tem je pomembno osnovno povezovanje in umeščanje problematike v splošni družbeni kontekst. Prepoznavanje lastnih učnih

			potreb in skrb za prenos znanja v delovnem okolju.
Raven 7	Poglobljeno strokovno teoretično in praktično znanje na določenem področju, podprto s širšo teoretično in metodološko osnovo.	Izvajanje kompleksnih operativno-strokovnih opravil, ki vključujejo tudi uporabo metodoloških orodij. Obvladovanje zahtevnih, kompleksnih delovnih procesov ob samostojni uporabi znanja v novih delovnih situacijah. Diagnosticiranje in reševanje težav v različnih specifičnih delovnih okoljih, povezanih s področjem izobraževanja in usposabljanja. Osnova za izvirna dognanja/stvaritve in kritično refleksijo.	Usposobljenost za delovanje v različnih okoljih in na različnih funkcijah ter za posredovanje novega znanja. Sprejemanje odgovornosti za določanje in doseganje lastnih rezultatov dela in/ ali rezultatov dela heterogene skupine na opredeljenih področjih dela. Usposobljenost za argumentirano razpravo v specifičnih delovnih okoljih, povezanih s področjem izobraževanja in usposabljanja. Prepoznavanje lastnih potreb po učenju, prevzemanje pobude za lastno učenje, usposobljenost za prenos znanja v skupini.
Raven 8	Poglobljeno teoretično, metodološko in analitično znanje z elementi raziskovanja, ki je osnova za zelo zahtevno strokovno delo.	Obvladovanje zelo zahtevnih, kompleksnih delovnih procesov in metodoloških orodij na specializiranih področjih. Načrtovanje in vodenje delovnega procesa na podlagi ustvarjalnega reševanja težav, povezanih s področjem izobraževanja in usposabljanja. Sposobnost izvirnih dognanj/stvaritev in kritične refleksije.	Samostojno in avtonomno izvajanje nalog v praviloma netipičnih okoljih v širših ali multidisciplinarnih kontekstih. Sposobnost prevzemanja odgovornosti za lastni profesionalni razvoj ter poučevanja drugih. Sprejemanje odgovornosti za odločitve, ki so povezane z aktivnostmi, procesi ter vodenjem kompleksnih in heterogenih skupin.
Raven 9	Poglobljeno teoretično, metodološko in analitično znanje za izvirno znanstvenoraziskovalno /umetniško delo, ki ustvarja novo znanje/stvaritve	Načrtovanje, vodenje in izvajanje najzahtevnejših del, vključno z udeležbo pri znanstvenoraziskovalnih/ vrhunskih umetniških projektih, ter reševanje teoretičnih in praktičnih težav v posebnih delovnih	Avtonomno izvajanje nalog v netipičnih okoljih, širših ali multidisciplinarnih kontekstih v povezavi s temeljnim in/ali uporabnim znanstvenoraziskovalnim/ umetniškim delom. Sposobnost prevzemanja odgovornosti za lastni

		situacijah. Sposobnost kompleksnih izvirnih dognanj/stvaritev, kritične refleksije.	profesionalni razvoj in razvoj stroke. Usposobljenost za neodvisno, profesionalno in etično usmerjanje lastnega učenja in učenja drugih v različnih kontekstih.
Raven 10	Poglobljeno znanje za samostojno izvirno znanstveno in raziskovalno/umetniško delo ali razvoj stroke na najvišji ravni, kar je povezano z znanstvenim, strokovnim ali umetniškim uveljavljanjem doma in v mednarodnem prostoru.	Načrtovanje, vodenje in izvajanje najzahtevnejših del, vključno z znanstvenoraziskovalnimi/umetniškimi projekti, ter reševanje najzahtevnejših teoretičnih in praktičnih težav. Sposobnost kritične refleksije, poglobljenega abstraktnega razmišljanja in sinteze novih in kompleksnih idej.	Usposobljenost za izrazito avtonomno/vrhunsko ustvarjanje, interpretiranje ter iskanje odgovorov na abstraktna in najbolj kompleksna vprašanja v stroki, znanosti ali umetnosti. Sposobnost za prenos znanja med stroko in znanostjo v kritičnem dialogu ter zmožnost odgovornega presojanja posledic uporabe novega znanja v različnih kontekstih.

Priloga 2: Ključni pojmi

SLOVENSKO OGRODJE KVALIFIKACIJ (SOK) je orodje za razvoj in razvrščanje kvalifikacij v enotno dogovorjen sistem. Kvalifikacije so glede na zakonsko določena merila ter učne rezultate in opisnike razvrščene na ravni, prikazani so odnosi med kvalifikacijami, nakazane so možnosti horizontalne in vertikalne prehodnosti med kvalifikacijami. Ogrodje kvalifikacij prispeva k izboljšanju kakovosti, dostopnosti in pri znanju kvalifikacij na trgu dela v državi ali mednarodno. Enota SOK je kvalifikacija.

EVROPSKO OGRODJE KVALIFIKACIJ (EOK) je evropsko referenčno ogrodje, ki povezuje sisteme kvalifikacij različnih držav in deluje kot orodje za primerjavo teh kvalifikacij.

KVALIFIKACIJA je rezultat procesa ocenjevanja in priznavanja pristojnega organa, ki odloči, da je posameznik dosegel učne izide v skladu z opredeljenimi standardi. Glede na vrsto kvalifikacije imajo te vrednost na trgu dela, v sistemu formalnega izobraževanja ter pri vseživljenjskem učenju. Izkazujejo se z javnimi listinami (potrdili, spričevali, diplomami, certifikati).

VRSTO KVALIFIKACIJE tvorijo kvalifikacije, ki jih združuje skupni namen kvalifikacije. V slovenskem izobraževalnem sistemu ločimo tri vrste kvalifikacij: izobrazbe, poklicne kvalifikacije ter dodatne kvalifikacije.

TIP KVALIFIKACIJE je skupina kvalifikacij, ki jo združuje enaka vrsta kvalifikacije, enaka kvalifikacijska raven in sorodni splošni namen kvalifikacije z vidika nadaljnega izobraževanja oziroma zaposlovanja.

IME KVALIFIKACIJE je beseda ali več besed, ki se uporabljajo za razlikovanje posamezne kvalifikacije. Ime kvalifikacije je privzeto oziroma oblikovano skladno s pravili in prakso, značilno za posamezno vrsto kvalifikacij.

RAVEN je kot strukturni element ogrodij kvalifikacij treba razumeti kot niz zaporednih korakov (razvojno kontinuiteto), ki so izraženi kot območja generičnih izidov, po katerih je mogoče razvrščati tipične kvalifikacije. Ravni so pragmatična umetna tvorba, razvijajo se v daljšem obdobju.

IZOBRAZBA je rezultat formalnega izobraževanja in označuje stopnjo ter področje formalne izobrazbe, ki jo je posameznik pridobil. Izkazuje se s spričevalom ali diplomom.

POKLICNA KVALIFIKACIJA je kvalifikacija, ki se pridobi po postopku za nacionalno poklicno kvalifikacijo (NPK), po programih poklicnega in strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja ter po študijskih programih za izpopolnjevanje.

DODATNA KVALIFIKACIJA je kvalifikacija, ki dopolnjuje usposobljenost posameznika na doseženi ravni in na določenem strokovnem področju ter je povezana s potrebami trga dela. Izkazuje se s potrdilom.

ZNANJE je rezultat učenja in usvajanja pojmov, načel, teorij in praks. Pridobivanje znanja poteka v različnih okoljih: v izobraževalnem procesu, pri delu in v kontekstu zasebnega ter družbenega življenja.

SPRETNOSTI se v okviru nacionalnega ogrodja kvalifikacij nanašajo na kognitivne spretnosti (npr. uporaba logičnega, intuitivnega in ustvarjalnega mišljenja) in/ali

praktične spretnosti (npr. ročne, kreativne spretnosti, uporaba materialov, orodij in instrumentov).

KOMPETENCE se nanašajo na sposobnost uporabe in povezovanja znanja in spretnosti v izobraževalnih, profesionalnih in osebnih situacijah. Ločimo generične in poklicno specifične kompetence. V SOK razvrščamo kompetence glede na kompleksnost, samostojnost in odgovornost delovanja.

UČNI IZID pomeni znanje, spretnost in kompetenco, standardizirano na določeni kvalifikacijski ravni. Je izjava o tem, kar kandidat na neki kvalifikacijski ravni po zaključenem učnem obdobju zna, je zmožen narediti in se odločiti. Učni izidi so lahko oblikovani v povezavi s tečaji, programskimi enotami, z moduli, s programi. V teh povezavah se učni izidi povezujejo v kvalifikacijo oziroma izobrazbo.

Priloga 3

POMEN KRAJŠAV IN KRATIC

ACS – Andragoški center Slovenije

CPI – Center RS za poklicno izobraževanje

ECTS – Evropski sistem prenosa in zbiranja kreditnih točk

ECVET – Evropski sistem prenašanja kreditnih točk v poklicnem izobraževanju in usposabljanju

ENQA - Evropsko združenje za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu

EOK – Evropsko ogrodje kvalifikacij za vseživljenjsko učenje

EOVK – Evropsko ogrodje visokošolskih kvalifikacij

EQAR - Evropski register zagotavljanja kakovosti v visokem šolstvu

EQAVET – Evropski referenčni okvir za zagotavljanje kakovosti poklicnega izobraževanja in usposabljanja

ESS – Evropski socialni sklad

IO – izobraževanje odraslih

ISCED – Mednarodna standardna klasifikacija v izobraževanju

KLASIUS – Klasifikacijski sistem izobraževanja in usposabljanja

KT – kreditne točke

MDS – Medresorska delovna skupina

MIZŠ – Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport

NAKVIS – Nacionalna agencija RS za kakovost v visokem šolstvu

NKT SOK-EOK – Nacionalna koordinacijska točka slovenskega in evropskega ogrodja kvalifikacij

NPK – Nacionalna poklicna kvalifikacija

NOK – Nacionalno ogrodje kvalifikacij

OŠ – osnovna šola

PINPIU – Program za izpopolnjevanje za nadaljnje poklicno izobraževanje in usposabljanje

PSI – Poklicno in strokovno izobraževanje

PUM-O – Projektno učenje za mlajše odrasle

ReNPIO – Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih

RIC – Državni izpitni center

RS – Republika Slovenija

QDR – Qualification Dataset Register

SOK – Slovensko ogrodje kvalifikacij

SSPSI – Strokovni svet za poklicno in strokovno izobraževanje

SURS – Statistični urad RS

ZNPK – Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah

ZPSI – Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju

ZRSŠ – Zavod RS za šolstvo

ZRSZ – Zavod RS za zaposlovanje

ZVIS – Zakon o visokem šolstvu

**ANALIZA OPISNIKOV SOK IN ANALIZA UPORABE
UČNIH IZIDOV PRI IZBRANIH POKLICNIH IN DODATNIH
KVALIFIKACIJAH**

Roberto Biloslavo, Borut Mikulec, Klara Skubic Ermenc

Ljubljana, Koper, maj 2023

Kazalo

ANALIZA OPISNIKOV SOK IN ANALIZA UPORABE UČNIH IZIDOV PRI IZBRANIH POKLICNIH IN DODATNIH KVALIFIKACIJAH	92
Uvod	94
Prvi del: Analiza opisnikov SOK	95
Uvod	95
Ustreznost opisnikov SOK	95
'Kompetenca' ali 'odgovornost in samostojnost'?	97
Drugi del: Nacionalna ogrodja in njihova utemeljenost na načelu in cilju učnih izidov	99
Uvod	99
Povzetek dosedanjih ugotovitev	99
Analiza učnih izidov v izbranih kvalifikacijah	101
Poklicne kvalifikacije, ki dajejo potrdilo o zaključenem programu za usposabljanje/izpopolnjevanje (SOK raven 3–6)	102
Poklicne kvalifikacije, ki dajejo potrdilo o zaključenem študijskem programu za izpopolnjevanje (SOK raven 7–8)	107
Analiza dodatnih kvalifikacij	115
Potencialne dodatne kvalifikacije – neformalno izobraževanje in usposabljanje ZRSZ v okviru aktivne politike zaposlovanja	121
Zaključek in priporočila	128
Viri	130

Uvod

Slovensko ogrodje kvalifikacij (SOK) poznamo že desetletje. Njegov nastanek in razvoj sledi načelu postopnosti (*incremental approach*), ki upošteva obstoječi izobraževalni sistem in ga skuša smiselno dopolniti, predvsem prispevati k njegovi večji preglednosti, povezanosti in usmerjenosti k politiki vseživljenjskega učenja. Ravni SOK so med uporabniki vedno bolj znane, register kvalifikacij SOK je funkcionalen. Napredek nam v svojem poročilu priznava tudi CEDEFOP (2021), osrednji evropski igralec na področju razvoja evropskega ogrodja kvalifikacij za vseživljenjsko učenje (EOK) in nacionalnih ogrodij kvalifikacij.

Pričujoča analiza izhaja iz revidiranih Priporočil sveta EU o evropskem ogrodju kvalifikacij za vseživljenjsko učenje (2017), ki države članice spodbuja k stalni spremljavi nacionalnih ogrodij in skrbi za utrjevanje povezav z EOK. V Sloveniji smo se na to pobudo odzvali prvič leta 2019, ko smo izpeljali celovito spremljavo SOK in registra SOK (Ermenc, Mikulec, Biloslavo, 2020).

Tokrat se lotevamo dveh tematik, ki v prvi spremljavi nista bili celoviteje obdelani oz. se je v zaključkih nakazala potreba po njihovi celovitejši analizi:

- (1) *analize opisnikov SOK*: zanima nas predvsem, ali so opisniki SOK še vedno ustrezno usklajeni z opisniki EOK;
- (2) analize dveh vrst kvalifikacij, ki sta bili do zdaj deležni manj pozornosti: zanima nas, ali so te kvalifikacije zasnovane na učnih izidih in kakšna je njihova kakovost z vidika meril SOK. Zanimajo nas torej:
 - poklicne kvalifikacije: *programi za usposabljanje oz. izpolnjevanje ter študijski programi za izpopolnjevanje* in
 - dodatne kvalifikacije.

Dodajamo še analizo kvalifikacij, ki bi *potencialno lahko sodile med dodatne kvalifikacije* in bile umeščene v SOK, pa to še niso. To je področje neformalnega izobraževanja in usposabljanja, ki ga Zavod RS za zaposlovanje (ZRSZ) izvaja v okviru aktivne politike zaposlovanja.

V prvem delu poročila predstavljamo rezultate analize opisnikov SOK, v drugem pa analizo učnih izidov pri izbranih kvalifikacijah iz vseh treh kategorij omenjenih kvalifikacij. Zaključek vsebuje povzetek sklepov in priporočil za nadaljnji razvoj ogrodja in kvalifikacij.

Prvi del: Analiza opisnikov SOK

Uvod

Analiza opisnikov SOK na vseh ravneh je opravljena na podlagi ugotovitev iz Spremljave slovenskega ogrodja kvalifikacij in registra kvalifikacij SOK (Ermenc, Mikulec, Biloslavo, 2020¹⁰) in Priporočil sveta EU o evropskem ogrodju kvalifikacij za vseživljenjsko učenje, objavljenih leta 2017¹¹, upoštevajoč celoten proces razvoja SOK in njegovega umeščanja v EOK (Mikulec, Ermenc, 2013).

Prvi del analize se nanaša na Merilo 2 Priporočila sveta EU o EOK:

Povezava med nacionalnimi ogrodji ali sistemi kvalifikacij ter opisniki za posamezne ravni EOK je razumljiva in dokazljiva.

Namen analize je odgovoriti na dve vprašanji:

- Ali so opisniki SOK še ustrezni glede na stališča njegovih uporabnikov v Sloveniji in glede na opisnike EOK?
- Ali je glede na stališča uporabnikov SOK in glede na opisnike EOK smiselno zamenjati zapis 'kompetenca' v tretjem stolpcu opisnikov z zapisom 'odgovornost in samostojnost'?

Ustreznost opisnikov SOK

Opisniki SOK so nastali na osnovi analize EOK in primerjave z nacionalnimi ogrodji kvalifikacij, ki so v Evropi nastajali pred več kot desetletjem. Sam proces razvoja SOK in njegovega umeščanja v EOK je od začetka umeščen med iskanje ravnovesja med evropskimi standardi in nacionalnimi specifikami. Od sprejetja Zakona o slovenskem ogrodju kvalifikacij (2015) in postopnega razvoja registra kvalifikacij SOK lahko sledimo razvoju področja in njegove večje prepoznavnosti.

V pripravi na umeščanje SOK v EOK je bila opravljena pojmovna primerjava ogrodij (Mikulec, Ermenc, 2013, str. 42–43) in natančna primerjava opisnikov ravni SOK in EOK (prav tam, str. 43–46; Priloga 3, str. 79–89). Pri pojmovni primerjavi je bilo ugotovljeno, da so pojmi definirani sorodno, pri čemer jih EOK opisuje bolj *generično*, SOK pa upošteva značilnosti nacionalnega sistema izobraževanja in trga delovne sile, zaradi česar so opisniki na vseh ravneh

¹⁰ Spremljava je dostopna na:

https://www.nok.si/sites/www.nok.si/files/dokumenti/spremljava_slo_interaktivno.pdf.

¹¹ Priporočila so dostopna na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615(01)&from=EN).

zastavljeni praviloma nekoliko *podrobneje*. Primerjava opisnikov ravni SOK in EOK pa je predvsem potrdila ustreznost umeščenosti posameznih ravni SOK v ravni EOK, kar je bilo pomembno zlasti z vidika neenakega števila ravni obeh ogrodij.

Takratna analiza je izhajala iz EOK, kot je bil zasnovan v Priporočilih Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. aprila 2008 o uvedbi EOK za vseživljenjsko učenje (2008). Z vidika opisnikov ravni (vsebine učnih izidov) ta še vedno ostajajo aktualna, saj se njihova vsebina v revidiranem Priporočilu sveta (2017) ni spremenila.

Določen vpogled v trenutno stanje na tem področju v Sloveniji – kako so ogrodje, register in učni izidi bili na terenu zares sprejeti in kako spreminjajo prakse na področju kvalifikacij v državi, pa je podala nedavno opravljena študija (Ermenc, Mikulec, Biloslavo, 2020), katere temeljni namen je bil ugotoviti, kako različne skupine deležnikov ocenjujejo uporabnost, prepoznavnost in vidnost SOK. Ta študija je pokazala, da so bili tako opisniki kot ravni SOK med uporabniki *dobro sprejeti*. Tako so zlasti odgovarjali tisti, ki opisnike SOK uporabljajo pri svojem delu, kar je zagotovo pozitivno. To pa so strokovnjaki, ki pripravljajo ali posodablajo programe izobraževanja v formalnem izobraževanju (zlasti v poklicnem, strokovnem in visokošolskem izobraževanju), vključno s tistimi, ki pripravljajo kataloge za praktično usposabljanje v vajeniški obliki poklicnega izobraževanja, ter strokovnjaki, ki pripravljajo dodatne kvalifikacije. Njihovi odgovori kažejo tudi, da ogrodje spodbuja razvoj celovitega kompetenčnega pristopa v izobraževanju; opisniki učnih izidov krepijo pragmatični koncept znanja, obenem pa zagotavljajo zadostno celovitost razumevanja kompetence. (prav tam, str. 29).

Tisti, ki ogrodja pri svojem delu še ne uporabljajo, pa navajajo, da so opisniki SOK *presplošni*, da bi jih uporabljali pri svojem delu. Predstavniki visokošolskega izobraževanja pa kot razlog za neuporabo ogrodja navajajo uporabo KLASIUS-a, ker opisnikov ravni SOK *še ne poznajo ali zaradi drugačne terminologije, ki jo uvaja SOK*.

Na ravni poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja se opisniki ravni SOK pri določanju zahtevnostne ravni kvalifikacije uporabljajo v večji meri, a uporaba ni poenotena, prav tako pa raven kvalifikacije določajo tudi drugi razlogi, ki niso neposredno povezani z opisniki SOK (mesto izobraževalnega programa v izobraževalni strukturi) (prav tam, str. 26).

Kvalitativna raziskava, izvedena v fokusnih skupinah, je pokazala različne poglede na opisnike ravni SOK. Vsi sogovorniki v fokusnih skupinah so s SOK in opisniki učnih izidov seznanjeni, *ne podajajo pa predlogov za spremembe*. Prednosti ogrodja in učnih izidov zaznajo v

transparentnosti nacionalnega sistema kvalifikacij, medsebojni primerljivosti različnih kvalifikacij in njihovi mednarodni primerljivosti. Postopoma se krepi tudi zavedanje o pomenu transparentnega opisa učnih izidov in kompetenc v samih kvalifikacijah (prav tam, str. 40).

Pri vprašanju, kako deležniki gledajo na opise ravni SOK, je analiza pokazala, da je razumevanje opisov *raznoliko*, sogovorniki pa jih ocenjujejo z vidika svojih izkušenj in delovnih zadolžitev (prav tam, str. 42). Odgovori kažejo, da so učni izidi prepoznani zlasti kot instrument, ki pripomore k večji premišljenosti umeščanja kvalifikacij na ustrezne ravni, zato je ustreznosti stopnjevanosti učnih izidov treba posvetiti posebno pozornost. V tem smislu so zelo relevantni tudi za visokošolske kvalifikacije.

Sklep 1:

Ugotavljamo, da so opisniki ravni z učnimi izidi med uporabniki dobro sprejeti in ne podajajo predlogov za njihovo spreminjanje. Ugotavljamo tudi, da so še vedno primerljivi z opisniki ravni EOK. Bolj kot sprememba samih učnih izidov v smislu njihove vsebine, obsežnosti in razločevanja med ravnmi, se kaže potreba po nadaljnjem informiranju vseh skupin uporabnikov, razvoju praktičnih smernic in opisov primerov dobrih praks. Spreminjanje zapisov bi na tej razvojni stopnji uporabnike lahko dezorientiralo.

Zato predlagamo, da se zapisi učnih izidov v SOK ohranijo v obstoječi obliki.

'Kompetenca' ali 'odgovornost in samostojnost'?

Koncept učnih izidov je v kontekstu (nacionalnih) ogrodij kvalifikacij tesno povezan s konceptom kompetenc, saj v večini držav učne izide formulirajo skozi kompetence, ki jih pogosto delijo na podkategorije, kot so kognitivne, funkcionalne, socialne kompetence (Mikulec, Ermenc, 2016). Razvoj kompetenčnih pristopov po Evropi ima že nekaj desetletno tradicijo, zato ne preseneča, da so se nanjo oprli tudi avtorji EOK. Prvi predlogi strokovnjakov za opisnike ravni so potekali v smeri opredeljevanja na osnovi celoviteje razumljenega koncepta kompetenc (Winterton, Delamare-Le Deist, Stringfellow, 2006). Zato je bila odločitev Evropskega parlamenta in Sveta, da učne izide koncipira skozi kategorije znanja, spretnosti in kompetenc, pravzaprav presenečenje, ki so ga številni ostro kritizirali (Brockmann, Clarke, Winch, 2008; Winterton, 2009). Vprašanje 'tretjega stolpca' opisnikov ravni je torej že od samega nastanka EOK vznemirjalo po celotni Evropski uniji. Z revidiranimi priporočili sta se Evropski parlament in Svet na kritike odzvala in poimenovanje tretjega stolpca ('kompetence')

nadomestila s poimenovanjem 'samostojnost in odgovornost'. Tako je bilo najprej tudi zamišljeno, ko so različne ekspertne skupine, ki so pripravljale EOK, kot izhodišče izbrale različne taksonomije s področij psihologije in menedžmenta – Bloomovo taksonomijo učnih ciljev, Jaquesovo taksonomijo delovne kompleksnosti, Dreyfusovo taksonomijo ekspertnosti in kompetentnosti idr. (Coles, Oates 2004; Winterton, Delamare-Le Deist, 2004). Prva stolpca sta zato nekoliko bližje izobraževalni sferi, zadnji pa sferi dela, pri čemer slednja meri učne izide ravno na obeh imenovanih področjih: zmožnosti za samostojno in avtonomno delovanje ter zmožnosti sprejemanja različnih obsegov in kompleksnosti odgovornosti za opravljanje dela in vodenja ljudi, procesov ipd. Zato je poimenovanje 'samostojnost in odgovornost' natančnejši odraz vsebine tega tretjega stolpca.

Tudi v Sloveniji je delitev opisnikov ravni na 'znanje, spretnosti in kompetence' poželo nekaj kritik, saj smo v Sloveniji po letu 2000 okrepili prisotnost kompetenčnega pristopa (zlasti) v poklicnem in visokošolskem izobraževanju, pri čemer smo kompetence definirali kot nadpomenko, ki združuje znanje, spretnosti in odnosni vidik. Iz tega razloga zasledimo tudi zadrege pri pojasnjevanju razlik med definicijo kompetence v okviru EOK in SOK ter siceršnjim razumevanjem tega koncepta (Ermenc, Biloslavo, Mikulec, 2015).

Te zadrege so se odrazile tudi v omenjeni študiji o učinkih SOK (Ermenc, Mikulec, Biloslavo, 2020). Da je delitev učnih izidov v kategorije znanja, spretnosti in kompetenc, kot jih opredeljuje SOK, ustrezna, ocenjuje le dobra tretjina vprašanih. Nekaj jih obstoječo delitev učnih izidov ocenjuje kot delno ustrezno, pri čemer poudarjajo, da se težave pojavljajo pri razumevanju ene od kategorij (spretnosti, kompetence) oz. pri ločevanju med dvema kategorijama: npr. pri razumevanju kategorije spretnosti, pri razmejevanju med spretnostmi in kompetencami ter pri razumevanju kompetence. Kot poudari en sogovornik, bi veljalo kategorijo 'kompetenca' v opisnikih SOK nadomestiti s preimenovanjem te kategorije v kategorijo 'odnosi'.

Slaba četrtina sogovornikov ocenjuje, da delitev učnih izidov v navedene tri kategorije ni ustrezna, pri čemer poudarjajo: (1) da je navedene tri kategorije (znanje, spretnosti, kompetence) medsebojno težko ločiti in da je razumevanje slednjih odvisno od področja študija; (2) da je kompetenca v kurikularnem načrtovanju opredeljena in razumljena širše kot v SOK, kot nadpomenka, ki vsebuje informativne, formativne in socializacijske cilje (prav tam, str. 55). Zaradi slabšega poznavanja SOK pa na to vprašanje niso odgovorili vsi sogovorniki.

Sklep 2:

Ugotavljamo, da ožje pojmovanje kompetence, kot je opredeljeno v tretjem stolpcu opisnikov ravni SOK, ne ustreza niti evropskemu niti slovenskemu izobraževalnemu oz. kvalifikacijskemu sistemu. Tako kaže tako konceptualna presoja kot empirični podatki, pridobljeni v zadnji študiji. Evropski parlament in Svet sta prepoznala težavo in jo odpravila.

Zato predlagamo, da tudi v SOK poimenovanje tretjega stolpca opisnikov SOK spremenimo in kompetence nadomestimo s samostojnostjo in odgovornostjo. Na ta način utrdimo tudi povezavo SOK z EOK.

Drugi del: Nacionalna ogrodja in njihova utemeljenost na načelu in cilju učnih izidov

Uvod

Drugi del analize se nanaša na Merilo 3 Priporočila sveta EU o EOK:

Nacionalna ogrodja ali sistemi kvalifikacij in njihove kvalifikacije temeljijo na načelu in cilju učnih izidov.

Namen analize je:

- opraviti pregled rezultatov spremljave iz vidika uporabe učnih izidov;
- opraviti izbor treh kvalifikacij na naslednjih področjih: programi izpopolnjevanja, dodatne kvalifikacije, usposabljanja ZRSZ;
- analizirati zapise učnih izidov v izbranih kvalifikacijah glede na Smernice za opisovanje učnih izidov;
- analizirati ujemanja zapisanih učnih izidov z opisniki ravni SOK na izbrani ravni.

Povzetek dosedanjih ugotovitev

V spremljavi Slovenskega ogrodja kvalifikacij (SOK) je bilo ugotovljeno (Ermenc, Mikulec in Biloslavo, 2020), da

- je prispevek SOK k sistematizaciji sistema izobraževanja in usposabljanja v Sloveniji dobro sprejet, a le v segmentih, ki so bili pred uvedbo SOK že dobro razviti, tj. v *sistemu formalnega izobraževanja in sistemu nacionalnih poklicnih kvalifikacij (NPK)*, ne pa tudi v drugih segmentih, kot je povezovanje izobraževanja s trgom dela in spodbujanje mobilnosti (str. 25);

- se *reformska vloga* SOK, tj. vključevanje novih kvalifikacij v SOK, ni dobro obnesla, saj obstajajo resni izzivi, ki se pojavljajo pri kvalifikacijah, ki jih je mogoče pridobiti zunaj sistema formalnega izobraževanja in sistema NPK in pred uvedbo ogrodja še niso obstajale ali niso bile sistematično in formalno umeščene v sistem kvalifikacij (str. 25);
- je *usmerjenost na učne izide manj prepoznana*; poudarjajo jo predvsem tisti, ki se poklicno ukvarjajo z razvojem izobraževalnih programov (predvsem za namene izboljšanja praks ocenjevanja ter kakovostnejšega razvoja izobraževalnih programov) (str. 26);
- so *kvalifikacije, pridobljene izven sistema formalnega izobraževanja in certifikatnega sistema* (tj. dodatne kvalifikacije¹² ter kvalifikacije, ki izhajajo iz programov za usposabljanje oz. izpopolnjevanje ter študijskih programov za izpopolnjevanje) v skupine (tj. vrsto kvalifikacij), razdeljene glede na predlagatelja in ne glede na vsebinske razlike med njimi, kar povzroča težave tako pri njihovem razumevanju kot akreditaciji in umeščanju v ogrodje (str. 27);
- *analiza kurikularnih dokumentov, ki izhajajo iz formalnega izobraževanja*, nakazuje, da je imel SOK s svojim pristopom k učnim izidom že občuten vpliv, ki se kaže v formulirani logiki stopnjevanosti kvalifikacij (in s tem stopnjevanosti učnih izidov) (str. 29).

V spremljavi (Ermenc, Mikulec in Biloslavo, 2020) so bila podana tudi priporočila, med drugim, da je treba

- v strokovni nacionalni razpravi premisliti vlogo in namen posameznih vrst kvalifikacij, vključenih v SOK, ter relacije med njimi, še posebej pri kvalifikacijah, ki jih je mogoče pridobiti *izven sistema formalnega izobraževanja in certifikatnega sistema* in pred uvedbo ogrodja še niso obstajale ali niso bile sistematično in formalno umeščene v sistem kvalifikacij (str. 30);
- nuditi strokovno podporo pripravljavcem kvalifikacij s strokovnimi usposabljanji in razvojem strokovnih gradiv na področju uporabe koncepta učnih izidov in opisnikov SOK v praksi (str. 30).

¹² »Namen dodatnih kvalifikacij je predvsem v tem, da bi delodajalci lahko zagotovili razvoj ustreznih znanj, spretnosti in kompetenc svojim kadrom, ki bi zagotavljali njihovo trajnostno uspešnost in razvoj. Obenem pa ugotavljajo, da deležniki iz gospodarstva slabo poznajo namen in uporabnost dodatnih kompetenc. Tovrstne razprave bi lahko vodile k hitrejšemu in učinkovitejšemu razvoju novih dodatnih kvalifikacij z večjo gospodarsko in širšo družbeno vrednostjo.« (Ermenc idr., 2020, str. 30).

Analiza izbranih kurikularnih dokumentov na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja – tj. poklicnih standardov, katalogov praktičnega usposabljanja in katalogov znanja za praktično izobraževanje v višjih strokovnih šolah – je v *Spremljavi* pokazala, da je imel SOK s svojim pristopom k vlogi in formiranju učnih izidov na *sistem formalnega poklicnega in strokovnega izobraževanja v Sloveniji že občuten vpliv*, ki se kaže predvsem v logiki stopnjevanosti kvalifikacij (in s tem učnih izidov) ter upoštevanju temeljnih principov oblikovanja učnih izidov (Ermenc, Mikulec in Biloslavo, 2020, str. 74).

Manjša pozornost pa je bila do zdaj namenjena analizi kurikularnih dokumentov (1) 'poklicnih kvalifikacij', to je tistih, ki so umeščene v SOK in dajejo potrdilo o zaključenem programu za usposabljanje/izpopolnjevanje (SOK raven 3–6) oz. potrdilo o zaključenem študijskem programu za izpopolnjevanje (SOK raven 7–8), kakor tudi potencialnim (2) 'dodatnim kvalifikacijam', ki jih poleg delodajalcev lahko predlaga tudi ZRSZ, ki v okviru aktivne politike zaposlovanja nudi različne programe neformalnega izobraževanja, usposabljanja in izpopolnjevanja (gl. Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja, 2022).

Analizo izbranih 'poklicnih', dodatnih ter potencialnih dodatnih kvalifikacij z vidika učinkov SOK na njihovo oblikovanje prikazujemo v nadaljevanju.

Analiza učnih izidov v izbranih kvalifikacijah

V analizo kvalifikacij smo zajeli dve poklicni kvalifikaciji na ravni SOK 5 in 6, sedem poklicnih kvalifikacij na ravneh 7 in 8, pet dodatnih kvalifikacij (dve na ravni SOK 5 in tri na ravni SOK 6) ter šest 'potencialnih' dodatnih kvalifikacij ZRSZ. S to analizo želimo ugotoviti, kako dobro zapisi njihovih učnih izidov sledijo smernicam, ki so bile podane v Smernicah za implementacijo in uporabo slovenskega ogrodja kvalifikacij in učnih izidov v praksi (Ermenc, Biloslavo, Mikulec, 2015). Te so:

1. Dosledna raba operativnih glagolov (npr. upošteva pravila, riše, opravlja nadzor, izbere, preveri, izmeri, struži, zamesi, očisti ...).
2. Aktivni glagoli so specificirani in kontekstualizirani, npr. na podlagi tehniške dokumentacije izdelka izdelke z različnimi obdelovalnimi postopki ročne obdelave (žaganje,

piljenje, vrtanje, grezenje, povrtavanje, vrezovanje navojev, brušenje, poliranje ...) ter jih preverja.

3. Formulacije so nedvoumne.
4. Število učnih izidov je primerno, saj ne ovira razumevanja.

Poklicne kvalifikacije, ki dajejo potrdilo o zaključenem programu za usposabljanje/izpopolnjevanje (SOK raven 3–6)

Kot je bilo ugotovljeno v spremljavi SOK, imajo poleg Zakona o SOK (2015) pomembno vlogo pri uveljavitvi koncepta učnih izidov tudi Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja (v nadaljevanju: Izhodišča), ki jih je leta 2016 sprejel Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje¹³.

Izhodišča (2019) navajajo, da so programi usposabljanja in izpopolnjevanja namenjeni poglobljanju in razširjanju znanja diplomantov srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja, in sicer (str. 23):

- »poglobljanju, razširjanju, posodabljanju znanja za zaposlene, ki so že pridobili neko poklicno oziroma strokovno izobrazbo in jo želijo po nekaj letih delovnih izkušenj nadgraditi (izpopolnjevanje), in
- pridobivanju znanja in spretnosti za področja dela oziroma za poklice (ali dele poklica), za katere ni rednega poklicnega oziroma strokovnega izobraževanja (usposabljanje).«

¹³ Dodali bi, da so učinki SOK razvidni tudi pri Izhodiščih za pripravo javno veljavnih izobraževalnih programov za odrasle (2020), ki jih je sprejel Strokovni svet Republike Slovenije za izobraževanje odraslih na svoji 103. seji. Izhodišča navajajo, da javno veljavni programi za odrasle »zagotavljajo učne izide, ki so skladni z opisniki ravni SOK in EOK« (str. 13) ter da načrtovalec programa »ob predložitvi programa v postopek obravnave navede oceno ravni znanja in spretnosti glede na opisnike SOK« (str. 21). Prav tako so katalogi znanja pripravljani skladno z učnosciljnimi načrtovanjem, kar pomeni, da so »cilji programa v katalogu znanja operacionalizirani in opredeljeni kot učni izidi, ki so merljivi«, in sicer so izraženi v kategorijah znanja in spretnosti. Udeleženec programa po uspešno zaključenem programu pridobi potrdilo o usposabljanju, ki je javna listina, to pa vsebuje tudi priložo, ki vsebuje »popis znanja in spretnosti, pridobljenih v programu« (str. 48). Ker tovrstne 'kvalifikacije' niso umeščene v SOK, jih v nadaljevanju nismo vključili v analizo.

Kakor tudi, da se »pričakovana raven in obseg kompetenc določita z učnimi izidi«, pri čemer naj se zaradi »prenosljivosti doseženih učnih izidov upoštevajo načela ECVET« (str. 24). Ti programi naj ne bi presegali 30 kreditnih točk.

Tovrstne programe – to je nova oblika »javno veljavnih programov nadaljnega poklicnega usposabljanja in izpopolnjevanja« (CPI, 2022) – razvija Center RS za poklicno izobraževanje v sklopu projekta Razvoj programov za izpopolnjevanje za nadaljnje poklicno izobraževanje in usposabljanje v letih 2017–2022 (PINPIU). Do zdaj je bilo sprejetih 20 tovrstnih programov: 13 na ravni SOK 6, 6 na ravni SOK 5 in 1 na ravni SOK 4 (PINPIU, 2022).

V nadaljevanju analiziramo dve izbrani kvalifikaciji:

(1) »Koordinator/koordinatorka poslovanja v kozmetiki in velnesu«¹⁴ (SOK 5) in

(2) »Velines maser/maserka«¹⁵ (SOK 6).

Kvalifikaciji smo izbrali, ker omogočata primerjavo glede na kvalifikacijsko raven oziroma stopnjo zahtevnosti. Glede na to, da sta bili kvalifikaciji sprejeti po Zakonu o SOK (2015) ter Izhodiščih v letih 2015 in 2016, lahko prav tako pričakujemo učinek teh na oblikovanje učnih izidov kvalifikacije.

PRIMER 1: Koordinator/koordinatorka poslovanja v kozmetiki in velnesu (SOK raven 5)

Učni izidi koordinatorja/koordinatorice poslovanja v kozmetiki in velnesu so izraženi s *poklicnimi kompetencami*, v katalogih znanja za strokovne module pa so poklicne kompetence (tj. *pričakovani učni izidi*) še podrobneje opredeljene s pomočjo *informativnih in formativnih ciljev*. Program izpopolnjevanja obsega 290 ur, ovrednoten je s 13 kreditnimi točkami ter posodablja znanja in kompetence kandidatov s kvalifikacijo Kozmetični tehnik, Zdravstveni tehnik, Ekonomski tehnik in Gastronomsko-turistični tehnik. Poklicne kompetence celotne kvalifikacije so prikazane na sliki 1.

Slika 1: Poklicne kompetence koordinatorja/koordinatorice poslovanja v kozmetiki in velnesu

¹⁴ https://cpi.si/wp-content/uploads/2022/10/Koordinator_koordinatorica-poslovanja-v-kozmetiki-in-velnesu-1.pdf.

¹⁵ https://cpi.si/wp-content/uploads/2021/02/Velines-maser_maserka-1.pdf.

Udeleženec si v programu izpopolnjevanja na področju srednjega strokovnega izobraževanja pridobi naslednje poklicne kompetence:

- prepoznati vloge na področju menedžmenta, vodenja in upravljanja,
- načrtovati, organizirati, izvajati ter nadzirati poslovanje kozmetičnega salona ali velnesa v skladu s svojimi pristojnostmi,
- koordinirati delo in zaposlene ter sodelovati v timu,
- predlagati menedžerju glede izbire, uvajanja in spremljanju (novih) zaposlenih,
- motivirati sebe in sodelavce za delo,
- načrtovati storitve v kozmetiki in velnesu,
- izvajati, spremljati in evalvirati kakovost storitev v kozmetičnem salonu ali velnes centru,
- načrtovati in izvajati promocijske aktivnosti,
- pripraviti in izvajati trženjske dejavnosti v kozmetičnem salonu ali velnes centru,
- koordinirati finančno poslovanje kozmetičnega salona ali velnesa,
- upoštevati regulativo,
- voditi evidence kozmetičnega salona ali velnesa,
- prepoznati in upoštevati potrebe stranke,
- svetovati stranki oz. jo osveščati glede storitev in produktov v kozmetiki in velnesu in zdravega življenjskega sloga v skladu z uveljavljenimi smernicami področja,
- komunicirati z vsemi deležniki podjetja,
- reševati pritožbe in reklamacije stranke skladno s svojimi pristojnostmi,
- prenašati znanje na bodoči kader in sodelavce,
- uporabljati digitalna orodja in aplikacije za koordiniranje poslovanja kozmetičnega salona ali velnes centra.

Pri analizi kvalifikacije ne presojamo vsebinske ustreznosti kvalifikacije, ampak način, kako so opisani učni izidi.

Ugotovimo lahko, da zapisi poklicnih kompetenc na eni strani sledijo logiki operativnih učnih ciljev, ki izražajo dejavnost kandidata na način, na katerega se znanje izkazuje (koordinira, načrtuje, svetuje ipd.). Na drugi strani so formulacije izražene še z neoperativnimi glagoli (voditi, prepoznati, komunicirati ipd.); bolje bi bilo, če bi bili uporabljeni operativni *aktivni glagoli* (vodi, prepozna, komunicira ipd.) (gl. Ermenc, Biloslavo in Mikulec, 2015, str. 24).

Učni izidi so *kontekstualizirani in/ali specificirani* (npr. načrtuje, organizira, nadzira poslovanje kozmetičnega salona ali velnesa, načrtuje storitve v kozmetiki in velnesu, pripravi in izvaja trženjske dejavnosti v kozmetičnem salonu ali velnes centru). Glede na to, da je kvalifikacija umeščena na raven SOK 5, se od posameznika pričakuje prevzemanje odgovornosti za kakovost delovnega procesa, pri čemer kandidat izkazuje samostojnost in določeno mero samoiniciativnosti (del opisa kompetence SOK raven 5). V dani kvalifikaciji se *prevzemanje odgovornosti in izkazovanje samostojnosti* izražata v koordinaciji dela in zaposlenih ter sodelovanja v ekipi, uvajanju in spremljanju novih zaposlenih, motiviranju sebe in sodelavcev za delo, evalviranju kakovosti storitev v kozmetičnem salonu, vodenju evidenc ipd. Določene kompetence pa segajo tudi na višje ravni zahtevnosti po SOK, npr. prenos znanja na bodoči

kader in sodelavce je kompetenca, ki jo najdemo na ravni 7 SOK (usposobljenost za prenos znanja v skupini – del opisa kompetence SOK raven 7). In ne nazadnje, *formulacije so nedvoumne, število učnih izidov* pa je primerno (ne ovira razumevanja kvalifikacije), kar je skladno s principi oblikovanja učnih izidov (Ermenc, Biloslavo in Mikulec, 2015, str. 24–25). Primerjava z opisniki SOK prav tako pokaže, da so v zapisih učnih izidov prisotne vse tri kategorije učnih izidov: znanje (prepoznati vloge na področju menedžmenta, vodenja in upravljanja), spretnosti (načrtovati, organizirati, izvajati ter nadzirati poslovanje kozmetičnega salona ...) in kompetence (koordinirati delo in zaposlene ter sodelovati v ekipi), a je večji poudarek na spretnostih in kompetencah.

PRIMER 2: Velnes maser/maserka (SOK raven 6)

Učni izidi velnes maserja/maserke so izraženi s *poklicnimi kompetencami*, v katalogih znanja za strokovne module pa so poklicne kompetence (tj. *pričakovani učni izidi*) še podrobneje opredeljene s pomočjo *informativnih in formativnih* ciljev. Program izpopolnjevanja obsega 672 ur, ovrednoten je s 30 kreditnimi točkami ter posodablja znanja in kompetence kandidatov z zaključenim študijskim programom Velnes in Kozmetika. Poklicne kompetence celotne kvalifikacije so prikazane na sliki 2.

Slika 2: Poklicne kompetence velnes maserja/maserke

Po končanem študijskem programu za izpopolnjevanje na področju višjega strokovnega izobraževanja Velnes maser/maserka bo udeleženec/udeleženka zmožen/na:

- ugotavljati indikacije in kontraindikacije za izvedbo masaže na podlagi poglobljenih znanj anatomije, fiziologije, patologije telesa in drugih specifičnih znanj, pomembnih za masažno diagnostiko,
- izbrati in pojasniti izbiro določene vrste masaže ali masažne tehnike na podlagi ugotovljene anamneze stranke,
- izvajati klasično masažo in iz nje izpeljane specialne tehnike masaž upoštevajoč ugotovljeno anamnezo stranke in karakteristike in želje stranke,
- izvajati druge tipske velnes oz. sprostilne in negovalne masaže (ayurvedsko masažo, masažo z vročim kamni, lomi lomi masažo, Kneipp masažo, estetsko masažo obraza in telesa, anticelulitno masažo, masažo z ventuzami, masaže s pomočjo zvoka ...) upoštevajoč ugotovljeno anamnezo stranke ter karakteristike in želje stranke,
- izvajati razstrupljevalno masažo z aromaterapevtskimi učinkovinami na podlagi ugotovljene anamneze stranke ter pridobljenih znanj o delovanju in sestavi najpomembnejših eteričnih olj,

- izvajati športno masažo telesa upoštevajoč karakteristike in želje stranke ter pridobljenih znanj o delovanju mišic in vezivnega tkiva pri športnih aktivnostih, pripravi mišice in vezivnega tkiva na športno aktivnost in regeneracijskih procesih v mišicah in vezivnem tkivu,
- oblikovati in izvajati personalizirane masažne tehnike, oblikovati nove masaže in jih tržiti,
- na podlagi različnih masažnih tehnik oblikovati nove masaže, tipične in lokalno specifične in razvijati nove avtentične produkte za konkurenčnost ponudbe;
- izvajati kovčing in svetovati stranki o zdravem načinu življenja na podlagi poznavanja drugih specialnih in preventivnih storitev v velneški dejavnosti za ohranjanje zdravja in dobrega počutja, kot so aromaterapija, specialne nega obraza in telesa, zdrav način hujšanja, obvladovanje stresa ...

Pri analizi kvalifikacije ne presojamo vsebinske ustreznosti kvalifikacije, ampak način, kako so opisani učni izidi.

Ugotovimo lahko, da zapisi poklicnih kompetenc na eni strani sledijo logiki operativnih učnih ciljev, ki izražajo dejavnost kandidata na način, na katerega se znanje izkazuje (ugotavlja, izvaja, pojasni ipd.). Na drugi strani so formulacije izražene še z neoperativnimi glagoli (izvajati, izbirati, ugotavljati ipd.); bolje bi bilo, če bi bili uporabljeni operativni *aktivni glagoli* (izvaja, izbira, ugotavlja ipd.) (gl. Ermenc, Biloslavo in Mikulec, 2015, str. 24).

Učni izidi so *kontekstualizirani in/ali specificirani* (npr. zna izbrati masažo na podlagi ugotovljene anamneze stranke, izvajati klasične/posebne masaže, upoštevajoč ugotovljeno anamnezo stranke, oblikovati nove masaže na podlagi različnih masažnih tehnik). Glede na to, da je kvalifikacija umeščena na raven 6 SOK, se od posameznika pričakuje samostojno delovanje s prevzemanjem odgovornosti za delo posameznikov in skupin z elementi ustvarjalne aktivnosti (del opisa kompetence SOK raven 6). V dani kvalifikaciji se *samostojno delovanje in prevzemanje odgovornosti* izražata v samostojnem izboru določene vrste masaže ali masažne tehnike, izvajanju klasične masaže in iz nje izpeljane posebne tehnike masaž, izvajanju drugih tipskih velnes oz. sprostilnih in negovalnih masaž, oblikovanju novih masaž in njihovemu trženju ipd. Elementi *ustvarjalnosti* pa se izražajo v oblikovanju novih masaž ter razvijanju novih avtentičnih produktov za konkurenčnost ponudbe.

Število učnih izidov je primerno (ne ovira razumevanja kvalifikacije) in *formulacije so nedvoumne*, kar je skladno s principi oblikovanja učnih izidov (Ermenc, Biloslavo in Mikulec, 2015, str. 24–25), so pa nekatere formulacije ponekod preveč natančno opredeljene – podrobno so našteje negovalne masaže: izvajanje negovalne masaže (ajurvedsko masažo, masažo z vročimi kamni, masažo lomi-lomi, masažo Kneipp, estetsko masažo obraza in telesa, masažo proti celulitu, masažo z ventuzami, masaže s pomočjo zvoka ...); podobno je tudi pri opisovanju delovanja mišic in vezivnega tkiva pri športnih aktivnostih opaziti naštevanje, ki bi se ga bilo

možno izogniti: »izvajati športno masažo telesa, upoštevajoč karakteristike in želje stranke ter pridobljenih znanj o delovanju mišic in vezivnega tkiva pri športnih aktivnostih, pripravi mišice in vezivnega tkiva na športno aktivnost in regeneracijskih procesih v mišicah in vezivnem tkivu«).

Primerjava z opisniki SOK kaže, da je v zapisih učnih izidov izrazito prisotna kategorija spretnosti (»izvajati klasično masažo in iz nje izpeljane posebne tehnike masaž ...« ipd.), v manjši meri pa kategoriji znanje (»... na podlagi poglobljenih znanj anatomije, fiziologije in patologije telesa in drugih specifičnih znanj ...«) in kompetence (izvajati coaching in svetovati stranki o zdravem načinu življenja na podlagi poznavanja drugih posebnih in preventivnih storitev v dejavnosti velnesa ...).

Sklep 3:

Analiza obeh primerov izbranih kvalifikacij nakazuje, da ima SOK učinek na oblikovanje učnih izidov kvalifikacije tudi na ravni razvoja *programov nadaljevalnega poklicnega in strokovnega izobraževanja*. Ta se kaže predvsem v tem, da SOK vnaša nedvoumno formulirano logiko *stopnjevanosti kvalifikacij* in s tem *stopnjevanosti učnih izidov*.

Poklicne kvalifikacije, ki dajejo potrdilo o zaključenem študijskem programu za izpopolnjevanje (SOK raven 7–8)

Analizirali smo nekatere programe za izpopolnjevanje, ki jih ponujajo članice Univerze v Ljubljani. Med te smo izbrali programe Filozofske in Pedagoške fakultete.

a) Filozofska fakulteta

Pedagoško-andragoška izobrazba za strokovne delavce v osnovnih in srednjih šolah (PAI)¹⁶

Ugotavljamo, da program nima eksplicitno zapisanih učnih izidov, ampak opisno navaja kompetence, ki naj bi jih razvil slušatelj, npr. kompetence učinkovitega poučevanja, kompetence vseživljenjskega poučevanja, kompetence vodenja in komunikacije, kompetence preverjanja in ocenjevanja znanja ter spremljanja napredka učencev ter širše profesionalne kompetence. Iz zapsanega je razvidno, da zapisane kompetence predstavljajo zgolj spretnosti, ki naj bi jih razvili slušatelji. Zapisi niso kontekstualizirani in/ali specificirani, kar dovoljuje

¹⁶ <https://www.ff.uni-lj.si/izobrazevanja/center-za-pedagosko-izobrazevanje/programi-za-izpopolnjevanje/pai>.

njihovo različno interpretacijo. V tem pogledu zapisi ne sledijo danim priporočilom o zapisu učnih izidov v skladu s SOK.

Strokovno izpopolnjevanje tolmačev za sodišča in urade (TOLM)¹⁷

Program nima eksplicitno zapisanih učnih izidov, podaja pa nabor kompetenc, ki naj bi jih pridobil slušatelj, in sicer **spodobnost opisa in teoretične analize**¹⁸ prevajalskih in tolmaških procesov v pravnih besedilih in zadevah; **spodobnost analize, razumevanja in povzemanja pravnih besedil**; **obvladovanje tolmaških strategij in tehnik šepetanege, konsektivnega tolmačenja in tolmačenja na pogled**; širjenje enciklopedičnega vedenja in medkulturnega zavedanja; **spodobnost pomnjenja in izdelovanja ustreznih zapiskov**; **izboljšanje komunikacijskih spretnosti**; **spodobnost uporabe specifičnih informacijskih tehnologij** za delo sodnega tolmača/tolmačke in tolmača/tolmačke za skupnost, npr. tolmačenje na daljavo, videokonference; **spodobnost razumevanja in analiziranja sporazumevalnih procesov** v specifičnem okolju sodišč in uradov na višji stopnji.

Kratka analiza tega nabora pokaže, da je v ospredju predvsem kategorija spretnosti, v manjši meri kategorija znanja (spodobnost opisa in teoretične analize), kategorija kompetence, kot je opredeljena v SOK, pa ni zapisana.

Program za pridobitev pedagoško-andragoške izobrazbe za predavatelje višjih strokovnih šol¹⁹

Program nima eksplicitno zapisanih učnih izidov, podaja pa nabor splošnih kompetenc, ki naj bi jih pridobil slušatelj, in sicer **načrtovanja, organiziranja, izvajanja in evalvacije predmetov** in programov (svoje stroke) v višjem poklicnem izobraževanju; **smotrnege izbiranja in učinkovitega uporabljanja** širokega nabora primernih učnih oblik in metod, pri delu z večjimi in manjšimi skupinami ter pri individualnem delu s študenti; **usklajevanja učnih metod in postopkov** s posebnostmi stroke in danega poklicnega področja, ob povezovanju teorije in prakse; **obvladovanja postopkov za razvijanje strokovne in poklicne identitete študentov/študentk** ter njihovih komunikacijskih spretnosti; **svetovanja udeležencem/udeleženkam** višjega strokovnega izobraževanja; **vođenja in mentoriranja študentov/študentk** pri opravljanju študijskih obveznosti; **poznavanja dejavnikov in zakonitosti aktivnega učenja** ob upoštevanju individualnih posebnosti višješolskih študentov/študentk; **obvladovanja različnih metod**

¹⁷ <https://www.ff.uni-lj.si/sites/default/files/documents/predstavitveni%20zbornik%20TOLM%20jul2021.pdf>.

¹⁸ Z modro je obarvana kategorija znanje, z zeleno je obarvana kategorija spretnosti in z rdečo kategorija kompetence.

¹⁹ <https://www.ff.uni-lj.si/sites/default/files/documents/predstavitveni%20zbornik%20VIS%20april%202021.pdf>.

preverjanja in ocenjevanja znanja študentov/šudentk v skladu s cilji študija ter usposabljanja študentov/šudentk za samovrednotenje; podajanja povratnih informacij študentom/šudentkam, ki podpirajo njihov napredek pri učenju; načrtovanja lastnega profesionalnega razvoja, razmišljanja o izkušnji 'biti učitelj/učiteljica', ugotavljanja svojih razvojnih potreb na tem področju; uporabljanja metod (samo)evalvacije z namenom izboljšanja svojega dela in študijskega programa; zmožnosti ekipnega dela ter medpredmetne integracije študijskih izkušenj; delovanja na svojem poklicnem področju v ožjem in širšem družbenem okolju.

Analiza pokaže, da lahko navedene kompetence razdelimo med tri kategorije učnih izidov, in sicer predvsem spretnosti, v manjši meri pa v kategorijo znanje (poznavanje dejavnikov in zakonitosti aktivnega učenja) in kompetence (načrtovanje lastnega profesionalnega razvoja, delovanje na svojem poklicnem področju v ožjem in širšem družbenem okolju).

Izobraževanje mentorjev za praktično usposabljanje v delovnih organizacijah²⁰

Tudi ta program nima eksplicitno zapisanih učnih izidov, podaja pa nabor splošnih kompetenc, ki naj bi jih usvojili udeleženci, in sicer: poznajo cilje, načela in formalne osnove za praktično usposabljanje praktikantov v delovnih organizacijah; poznajo in razumejo vloge, naloge in kompetence mentorja pri praktičnem usposabljanju; poznajo in razumejo pomen mentorstva, oblike in funkcije mentorstva pri praktičnem usposabljanju; poznajo in razumejo oblike komunikacije in vrste mentorjev glede na način komuniciranja pri praktičnem usposabljanju; znajo strokovno načrtovati praktično usposabljanje praktikanta v delovni organizaciji, poznajo osnovne značilnosti učenja in izobraževanja odraslih (oblike, metode, tehnike, motivacijske dejavnike ...) in celotni andragoški cikel; znajo kakovostno in strokovno izpeljati praktično usposabljanje glede na zastavljeni načrt in poznajo ter uresničujejo splošne kompetence praktikantov ne glede na področje družboslovja in humanistike, področje tehnike in naravoslovja ter področje reguliranih poklicev; znajo vrednotiti praktično usposabljanje praktikantov (sprotno in končno evalvacijo), sodelovanje med delovno organizacijo in izobraževalnim zavodom ter samoevalvirati svoje mentorsko delo.

Analiza pokaže, da lahko navedene splošne kompetence uvrstimo pretežno v kategorijo znanje, v manjši meri v kategorijo spretnosti (znajo strokovno načrtovati, strokovno izpeljati praktično usposabljanje, vrednotiti praktično usposabljanje) in le eno navedbo v kategorijo kompetence (samoevalvirati svoje mentorsko delo).

²⁰ https://www.ff.uni-lj.si/sites/default/files/documents/predstavitev_mentorji.pdf.

b) Pedagoška fakulteta

Študijski program za izpopolnjevanje iz biologije²¹

Program nima eksplicitno zapisanih učnih izidov, podaja pa nabor splošnih in predmetno-specifičnih kompetenc, ki naj bi jih usvojili udeleženci, in sicer:

Splošne kompetence	Predmetno-specifične kompetence
<ul style="list-style-type: none"> – sposobnost komuniciranja, sodelovalno/ekipno delo; – sintetično, analitično, ustvarjalno mišljenje ter reševanje težav; – prilagodljiva uporaba znanja v praksi; – avtonomnost, (samo)kritičnost, (samo)refleksivnost, (samo)evalviranje in prizadevanje za kakovost; – splošna razgledanost, sposobnost komuniciranja s strokovnjaki z drugih strokovnih in znanstvenih področij; – iniciativnost/ambicioznost, vrednota stalnega osebnega napredovanja in strokovnega usposabljanja; – informacijska pismenost; – sposobnosti za upravljanje časa, za samo pripravo in načrtovanje, samonadzor izvajanja načrtov; – poznavanje in razumevanje socialnih sistemov (posebej procesov v vzgoji in izobraževanju); – občutljivost/odprtost za ljudi in socialne situacije; – poznavanje in razumevanje razvojnih zakonitosti, razlik in potreb posameznika; – znanje o vzgojnih in izobraževalnih konceptih, njihovih filozofskih in zgodovinskih temeljih; – poznavanje in razumevanje institucionalnih okvirov dela (zahtev, zakonodaje, dokumentacijskih potreb, pravni vidiki vzgojno-izobraževalnega dela); – uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije v vzgoji in izobraževanju; – razumevanje individualnih vrednot in vrednotnih sistemov, obvladovanje profesionalno-etičnih vprašanj; – poznavanje, razumevanje, usmerjenost v inkluzivno, nediskriminativno delo, multikulturalnost. 	<ul style="list-style-type: none"> – poznavanje vsebine in metodike področja; – razumevanje in uporaba kurikularnih teorij ter splošnega in didaktičnega znanja na predmetnem področju; – interdisciplinarno povezovanje vsebin; – razvijanje sposobnosti naravoslovnega mišljenja; – poznavanje temeljnih dejstev in zakonitosti narave; – poznavanje in razumevanje pestrosti organizmov; – poznavanje in razumevanje principov zgradbe in delovanja organizmov; – poznavanje in razumevanje odnosov med organizmi in okoljem; – poznavanje zgradbe in delovanja človeškega telesa, razvoj človeka, človek kot del biosfere in njegov vpliv na okolje; – poznavanje domače favne in flore in njenih značilnosti; – poznavanje temeljnih etičnih načel ter izhodišč varovanja organizmov in okolja; – zmožnost razpravljanja o splošnih bioloških vsebinah za doseganje učnih ciljev ter strokovna avtonomnost pri izbiri pristopov, metod, oblik, didaktičnih sredstev in učnega gradiva.

²¹ https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/CNIU/Zborniki/Predstavitveni_zbornik_BIO.pdf.

Analiza pokaže, da so precej enakomerno zastopane tako kategorija znanje kot spretnosti, nekoliko manj sicer kategorija kompetence, ampak tudi ta je zapisana, tako da je s tega vidika možno prepoznati vse tri kategorije izidov, čeprav te niso eksplicitno navedene, kot smo predhodno zapisali. Veliko je tudi uporabe neaktivnih glagolov 'poznavanje' in 'razumevanje'.

Študijski program za izpopolnjevanje iz gospodinjstva²²

Program nima eksplicitno zapisanih učnih izidov. Med splošne kompetence navaja:

- **zna poučevati** gospodinjstvo na način, ki je primeren razvojni stopnji učencev, in na način, ki spodbuja;
- **zna zastavljati vprašanja** učencem, dosegati njihov odziv in pri učencih spodbujati zastavljanje vprašanj in razgovor oz. diskusijo;
- **razume pomen** in je zmožen **sodelovalnega reševanja težav**;
- **pozna in razume načela** sodobnega gospodinjstva ter jih zna uporabljati pri načrtovanju in izvajanju pedagoških aktivnosti;
- **sposoben načrtovati, izvajati in vrednotiti** učni proces ter določati dolgoročne in kratkoročne učne cilje;
- **izkazuje znanje** s področja gospodinjstva, prilagojeno za namen poučevanja gospodinjstva v osnovni šoli (predmetno pedagoško znanje);
- **pozna in zna uporabljati** sodobna načela, metode in tehnike preverjanja in ocenjevanja znanja ter vrednotenja;
- **pozna in zna načrtovati in pripraviti** različne učne aktivnosti in pripomočke za poučevanje, s katerimi bo učinkovito dosegal želene učne cilje;
- **zna uporabljati** sodobno informacijsko in komunikacijsko tehnologijo pri pedagoškem delu;
- **pozna in razume** pomen akcijskega raziskovanja in bo sposoben načrtovati in izvesti manjše uporabne raziskave na področju poučevanja in učenja gospodinjstva;
- **obvlada izvedbo praktičnih aktivnosti** učencev v gospodinjstvi učilnici;
- **pozna oblike sodelovanja** s starši in institucijami, ki so posredno povezane z vsebinskimi področji gospodinjstva.

Poleg tega navaja tudi predmetno-specifične kompetence, ki naj bi jih usvojili udeleženci, in sicer:

– **Poznavanje vsebine in metodike** področja.

²² https://pef.um.si/wp-content/uploads/2021/05/Predstavitveni-zbornik_Gospodinjstvo-2.pdf.

- Razumevanje in uporaba kurikularnih teorij ter splošnega in didaktičnega znanja na predmetnem področju.
- Interdisciplinarno povezovanje vsebin.
- Pedagoško vodenje razreda in/ali skupine.
- Organiziranje aktivnega in samostojnega učenja, usposabljanje učencev za učinkovito učenje.
- Usposobljenost za preverjanje in ocenjevanje znanja in dosežkov učencev ter oblikovanje povratnih informacij.
- Komuniciranje s strokovnjaki z različnih vzgojno-izobraževalnih področij.
- Oblikovanje celovite ocene potreb posameznika oz. skupine, njihovih močnih in šibkih področij ob upoštevanju okoljskih dejavnikov (fizičnih, socialnih, kulturnih).
- Razvijanje sposobnosti naravoslovnega in družboslovnega mišljenja.
- Razvijanje, razumevanje in uporaba pojmov stroke in njihovih povezav in teorij.
- Poznavanje in razumevanje upravljanja posameznika in družine z razpoložljivimi viri ob upoštevanju načel izvajanja predmeta.
- Poznavanje težav ekologije okolja in razumevanje pomena ter načinov njegovega varovanja.
- Poznavanje in razumevanje pestrosti uporabe različnih oblačil in obutve.
- Sposobnost usmerjanja učencev v iskanju optimalnih rešitev za funkcionalno postavitev stanovanjske opreme.
- Poznavanje in razumevanje prehrane človeka v povezavi z zdravjem.
- Obvladovanje praktičnega dela, povezanega s poučevanjem vsebin predmeta.
- Obvladovanje specifičnih učnih strategij.
- Sposobnost vrednotenja učenčevih spretnosti pri praktičnem pouku.
- Organizacija in vodenje praktičnega dela.
- Organizacija in vodenje skupinskega in projektne delo.
- Poznavanje in prepoznavanje težav, povezanih s prehrano prebivalstva.
- Obvladovanje metodike posredovanja teoretičnega in praktičnega znanja o prehrani v okviru svetovanja o prehrani.
- Obvladovanje organizacije in vodenje šolske prehrane.
- Poznavanje, prepoznavanje ter reševanje težav, povezanih s finančnim stanjem družine, upravljanjem premoženja, obnašanjem v nakupnem procesu ter z organizacijo časa.
- Sposobnost uporabe teoretičnih znanj o vzdrževanju/higieni tekstilnih izdelkov/obutve v vsakdanjem življenju učenca.
- Razvijanje kreativnosti v okviru načrtovanja in izdelave skice (modnega) tekstilnega izdelka/obutve.
- Sposobnost uporabe znanja in veščin potrošniške vzgoje in izobraževanja pri vzgoji in izobraževanju otrok in odraslih.

Analiza zapisanega nabora predmetno-specifičnih kompetenc kaže, da te lahko po definiciji kategorij učnih izidov, kot jih podaja SOK, enakomerno razvrstimo med kategoriji znanje in spretnosti, v manjši meri pa je prisotna kategorija kompetence. Opazimo lahko tudi, da je število 'kompetenc', ki naj bi jih pridobili slušatelji, veliko. Število teh bi se lahko zmanjšalo z npr. boljšo kontekstualizacijo (npr. Obvladovanje praktičnega dela, povezanega s poučevanjem vsebin predmeta; Sposobnost vrednotenja učenčevih spretnosti pri praktičnem pouku in Organizacija in vodenje praktičnega dela).

Študijski program za izpopolnjevanje iz tehnike in tehnologije²³

Program nima eksplicitno zapisanih učnih izidov. Splošne kompetence omenja zgolj generično, navaja pa predmetno-specifične kompetence, ki naj bi jih usvojili udeleženci, in sicer:

- **Poznavanje in razumevanje** temeljnih naravoslovnotehniških konceptov in njihova uporaba pri razlagi tehničnih pojavov in dogajanj v okolju.
- **Didaktično preoblikovanje vsebin tehnike** v kurikulumu OŠ in SŠ za doseganje učnih ciljev ter strokovna avtonomnost pri izbiri pristopov, metod, oblik, strategij, didaktičnih sredstev in učnega gradiva.
- **Organizacija učno-vzgojnih oblik dela v šoli in zunaj nje** (na taborih, v šoli v naravi, na strokovnih ekskurzijah, tehniških dnevih, interesnih dejavnostih ...) in usposobljenost za učinkovito uporabo didaktičnih sredstev, s poudarkom na večpredstavnosti.
- **Obvladanje različnih učnih metod, oblik in strategij dela** s pomočjo večpredstavnostne tehnologije ter **uporaba informacijske in komunikacijske tehnologije** na različnih področjih tehniškega izobraževanja.
- Obvladovanje osnovnih praktičnih oblik dela in **varna uporaba sodobnih ročnih in strojnih obdelovalnih tehnologij** različnih materialov (papir, les, kovine, umetne mase, sodobni kompozitni materiali, sodobni inženirski materiali in druga naravna gradiva ter odpadna embalaža).
- Usposobljenost za **načrtovanje, izvedbo in preskus** elektronskih vezij ter razumevanje njihovega delovanja.
- **Razumevanje osnov** elektrotehnike ter principov delovanja osnovnih električnih strojev in njihove zgradbe.
- **Poznavanje osnovnih energetskih sistemov** in njihovega vpliva na okolje ter vpliva tehnike na človekovo življenje.
- **Razumevanje in razčlenitev strojnih elementov** v strojih in napravah ter **poznavanje delovnih principov in funkcij** komponent ter izdelovalnih tehnologij.
- **Razumevanje mehanike in življenjskega cikla** izdelka ter pomena upoštevanja vseh udeležencev v njem in izdelovalnih tehnologij v procesu razvoja izdelkov.

²³ https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/CNIU/Zborniki/Predstavitveni_zbornik_TE.pdf.

- **Poznavanje in razumevanje osnov** opisne geometrije in tehničnega risanja ter znanj in informacijskih tehnologij za interpretacijo in izdelavo tehničnih risb.
- **Poznavanje materialov v tehniki in razumevanje osnovnih** oblikovalnih, obdelovalnih in predelovalnih tehnologij ter usposobljenost za izbiro in uporabo različnih preiskovalnih metod.
- **Poznavanje in razumevanje osnov** ekonomike podjetja in tehnoloških sistemov ter vrednotenja strategij učnega dela na področju tehniškega izobraževanja.
- **Izdelava računalniških programov**, namenjenih podpori delovanja elektronskega vezja ali naprave.

Analiza zapsanega nabora predmetno-specifičnih kompetenc kaže, da te lahko po definiciji kategorij učnih izidov enakomerno razvrstimo med kategoriji znanje in spretnosti, kategorija kompetence pa v tem naboru ni zapisana. Pogosta je tudi uporaba neaktivnih glagolov 'poznavanje' in 'razumevanje'.

Sklep 4:

Pregled izbranih programov za izpopolnjevanje kaže, da ti programi nimajo eksplicitno zapisanih učnih izidov in da splošnih ter predmetno-specifičnih kompetenc ne razvrščajo skladno z opredelitvijo treh kategorij učnih izidov, kot jih navaja SOK. Analiza samih zapisov pa kaže, da prevladujeta kategoriji spretnosti in znanje, medtem ko je kategorija 'kompetence' veliko manj prisotna ali sploh ne. V zapisih se tudi pogosto uporabljajo neaktivni glagoli, še posebej glagola 'poznavanje' in 'razumevanje'.

Analiza dodatnih kvalifikacij

V nadaljevanju analiziramo pet izbranih dodatnih kvalifikacij, pri čemer sledimo istemu smislu analize kot pri poklicnih kvalifikacijah.

Strokovnjak/strokovnjakinja za oddajo javnih naročil v Republiki Sloveniji²⁴

Ime kvalifikacije	Raven SOK/EOK	Trajanje izobraževanja	Učni izidi ²⁵
Strokovnjak/strokovnjakinja za oddajo javnih naročil v Republiki Sloveniji	SOK 5 / EOK 4	35 ur	– kandidat bo zmožen pripraviti razpisno dokumentacijo, – kandidat pozna sistem in načela javnega naročanja,

²⁴ <https://www.uradni-list.si/izobrazevanja/dodatna-kvalifikacija/strokovnjakstrokovnjakinja-za-oddajo-javnih-narocil-v-republiki-sloveniji>.

²⁵ Z rdečo so obarvani neaktivni glagoli, z modro pa aktivni glagoli.

			<ul style="list-style-type: none"> – kandidat pozna vse postopke oddaje javnih naročil, – kandidat pozna vsebino in pomen vseh obrazcev v postopkih javnega naročanja, – kandidat pozna razloge za izključitev ponudb, – kandidat je informiran o pogodbah in drugih zahtevah, – kandidat zna izvesti praktično odpiranje ponudb, – kandidat zna pregledati in oceniti ponudbe, – kandidat pozna roke in sistem pravnega varstva v postopkih javnega naročanja, – kandidat pozna stopnje izvajanja pogodbe, – kandidat se seznani s prekrški izvajalcev in podizvajalcev, – kandidat zna uporabljati portal javnih naročil, – kandidat je usposobljen samostojno voditi postopke oddaje javnih naročil.
--	--	--	---

Na podlagi analize zapisa učnih izidov lahko razberemo, da so ti zapisani pretežno z uporabo neoperativnih glagolov (pozna roke, pozna stopnje, informiran o pogodbah ipd.). Uporaba operativnih glagolov (pregledati, oceniti ipd.), ki izražajo dejavnost kandidata in način, na katerega se znanje izkazuje, je manj številčna, čeprav prisotna. Primerno bi bilo nekatere neoperativne glagole zamenjati z drugimi in opis prilagoditi. Formulacije so sicer razumljive, število učnih izidov pa primerno.

Primerjava z opisniki SOK kaže, da so v zapisih učnih izidov prisotne *vse tri kategorije učnih izidov*: znanje (pozna sistem in načela javnega naročanja, pozna vse postopke oddaje javnih naročil), spretnosti (zna uporabljati portal javnih naročil, zna izvesti praktično odpiranje ponudb) in kompetence (usposobljen samostojno voditi postopke oddaje javnih naročil). Zahtevnejše je vprašanje, ali so učni izidi ustrezno zapisani glede na raven zahtevnosti SOK 5. Slednje lahko sicer potrdimo za kategoriji učnih izidov spretnosti in kompetence, medtem ko je kategorija znanje zapisana predvsem na ravni SOK 4.

Strokovnjak/strokovnjakinja za javna naročila²⁶

Ime kvalifikacije	Raven SOK/EOK	Trajanje izobraževanja	Učni izidi ²⁷
Strokovnjak/strokovnjakinja za javna naročila	SOK 5 / EOK 4	110 ur	– razumeti sistem in načela javnega naročanja,

²⁶ <https://www.nok.si/kvalifikacije/strokovnjak-strokovnjakinja-za-javna-narocila>.

²⁷ Z rdečo so obarvani neaktivni glagoli, z modro pa aktivni glagoli.

			<ul style="list-style-type: none"> – pripraviti in spremljati razpisno dokumentacijo na vseh področjih javnih naročil, – razumeti podrobnosti različnih postopkov priprave in oddaje javnih naročil, – poznati in razumeti vsebino in pomen najpogostejših obrazcev v postopkih javnega naročanja, – oblikovati merila in pogoje javnega naročila, voditi ali spremljati ves postopek javnega naročila in identificirati razloge za izključitev ponudb, – izvesti odpiranje ponudb, pregledati in oceniti ponudbe, – sodelovati v postopkih pravnega varstva v javnem naročanju kot aktivno ali pasivno legitimiran subjekt.
--	--	--	--

Analiza učnih izidov pokaže, da so ti glede na uporabo neoperativnih glagolov precej podobno zapisani kot v primeru dodatne klasifikacije Strokovnjak/strokovnjakinja za oddajo javnih naročil v Republiki Sloveniji. V tem primeru je sicer delež operativnih glagolov nekoliko večji in posledično je delež neoperativnih glagolov nekoliko manjši (razumeti sistem, poznati in razumeti vsebino ipd.). Formulacije so razumljive kot pri prejšnji kvalifikaciji, število učnih izidov pa je primerno.

Primerjava z opisniki SOK kaže, da so v zapisih učnih izidov prisotne vse tri kategorije učnih izidov: znanje (razumeti sistem in načela javnega naročanja), spretnosti (izvesti odpiranje ponudb, pregledati in oceniti ponudbe) in kompetence (voditi ali spremljati ves postopek javnega naročila; sodelovati v postopkih pravnega varstva v javnem naročanju). Glede zahtevnosti zapisanih učnih izidov pa lahko ugotovimo, da sta kategoriji znanje in spretnosti primerno zapisani, pri kategoriji kompetence pa ni izražene samostojnosti pri delu (zapisano je 'voditi ali spremljati ves postopek javnega naročila', vendar ne 'samostojno voditi ...'), kar se na ravni SOK 5 že pričakuje.

Strokovnjak/strokovnjakinja za uporabo pogodb FIDIC²⁸

Ime kvalifikacije	Raven SOK/EOK	Trajanje izobraževanja	Učni izidi
Strokovnjak/strokovnjakinja za uporabo pogodb FIDIC	SOK 6/ EOK 5	32 ur	– izvajati gradbeni projekt po Pogojih gradbenih pogodb za gradbena in inženirska dela, ki jih načrtuje naročnik (knjiga FIDIC v rdeči barvi), ali po Pogojih pogodbe za obratno opremo;

²⁸ <https://www.nok.si/kvalifikacije/strokovnjak-strokovnjakinja-za-uporabo-pogodb-fidic>.

			<ul style="list-style-type: none"> - projektiranje in graditev za elektrotehnično in strojno obratno opremo in za gradbena in inženirska dela, ki jih načrtuje izvajalec (knjiga FIDIC v rumeni barvi); - povezovati zahteve, pravice in obveznosti s konkretnimi členi v pogodbah FIDIC; - razlikovati določbe po Pogojih gradbenih pogodb za gradbena in inženirska dela, ki jih načrtuje naročnik (knjiga FIDIC v rdeči barvi), in po Pogojih pogodbe za obratno opremo, projektiranje in graditev za elektrotehnično in strojno obratno opremo in za gradbena in inženirska dela, ki jih načrtuje izvajalec (knjiga FIDIC v rumeni barvi) od določb slovenske gradbene zakonodaje; - pripraviti Posebne pogoje pogodbe po Pogojih gradbenih pogodb za gradbena in inženirska dela, ki jih načrtuje naročnik (knjiga FIDIC v rdeči barvi), in po Pogojih pogodbe za obratno opremo, projektiranje in graditev za elektrotehnično in strojno obratno opremo in za gradbena in inženirska dela, ki jih načrtuje izvajalec (knjiga FIDIC v rumeni barvi); - razložiti, katere določbe Posebnih pogojev pogodbe niso zakonite in zakaj.
--	--	--	--

Na podlagi analize zapisa učnih izidov lahko razberemo, da so vsi zapisani z uporabo operativnih glagolov (izvajati, pripraviti, razlikovati, povezovati ipd.). Formulacije so razumljive z uporabo številnih, popolnoma strokovnih izrazov, število učnih izidov pa je primerno.

Primerjava z opisniki SOK kaže, da je v zapisih učnih izidov izrazito prisotna kategorija spretnosti (projektiranje in graditev za elektrotehnično in strojno obratno opremo, izvajati gradbeni projekt ipd.), v manjši meri kategorija znanje (povezovati zahteve, pravice in obveznosti s konkretnimi členi v pogodbah FIDIC, razlikovati določbe po Pogojih gradbenih pogodb za gradbena in inženirska dela), ni pa razumljiv zapis izidov glede kategorije kompetenc. Teh ni možno prepoznati. Glede zahtevnosti zapisanih učnih izidov lahko ugotovimo, da je kategorija spretnosti skladna z zahtevnostjo ravni SOK 6, medtem ko je znanje po zahtevnosti bližje ravni SOK 5.

Strokovnjak/strokovnjakinja za varstvo osebnih podatkov²⁹

Ime kvalifikacije	Raven SOK/EOK	Trajanje izobraževanja	Učni izidi
Strokovnjak/strokovnjakinja za varstvo osebnih podatkov	SOK 6/ EOK 5	35 ur	<ul style="list-style-type: none"> – utemeljiti vlogo pooblaščenice osebe za varstvo osebnih podatkov v organizaciji; – razložiti pojme, koncepte in načela s področja varstva osebnih podatkov; – načrtovati ustrezne ukrepe za zavarovanje zbirk osebnih podatkov; – sestaviti pravne akte za skladnost poslovanja organizacije s predpisi s področja varstva osebnih podatkov (zlasti interne akte, pogodbe in privolitvene obrazce); – razložiti pojem oblčnih storitev, prepoznati tveganja v zvezi s temi storitvami in sprejeti ustrezne ukrepe za omejitev tveganj; – razložiti koncept vgrajene zasebnosti in ga uporabiti pri različnih načinih obdelave osebnih podatkov; – voditi evidenco dejavnosti obdelave osebnih podatkov in prepoznati različna tveganja pri posameznih vrstah/načinih obdelave; – prepoznati primere obdelave, v katerih se potrebuje presoja vplivov na zasebnost, in izdelati enostavnejšo presojo vplivov na zasebnost; – voditi postopke in odločati o pravicah posameznikov v skladu s predpisi s področja varstva osebnih podatkov (o seznanitvi z lastnimi osebnimi podatki, pravici do prenosljivosti osebnih podatkov, pravici do pozabe, pravici do popravka, ugovora); – izvajati postopke notranjega preverjanja skladnosti obdelave osebnih podatkov s predpisi s področja varstva osebnih podatkov; – sodelovati z nadzornim organom na področju varstva osebnih podatkov v skladu s predpisi s področja varstva osebnih podatkov; – razložiti sistem odgovornosti upravljavca in obdelovalca osebnih podatkov in sistem upravnega nadzora nad njima; – organizirati interno izobraževanje za zaposlene in vodstvo organizacije na področju varstva osebnih podatkov; – samostojno komunicirati z notranjo in zunanjo javnostjo o pomembnih dogodkih in ukrepih, povezanih z varstvom osebnih podatkov v organizaciji.

²⁹ <https://www.nok.si/kvalifikacije/strokovnjak-strokovnjakinja-za-varstvo-osebni-podatkov>.

Na podlagi analize zapisa učnih izidov lahko razberemo, da so vsi zapisani z uporabo operativnih glagolov (utemeljiti, sodelovati, sestaviti, razložiti ipd.). Formulacije so razumljive, število učnih izidov pa nekoliko preveliko in bi jih veljalo skržiti.

Primerjava z opisniki SOK kaže, da sta v zapisih učnih izidov prisotni predvsem kategorija spretnosti (načrtovati ustrezne ukrepe za zavarovanje zbirk osebnih podatkov, sestaviti pravne akte za skladnost poslovanja organizacije s predpisi s področja varstva osebnih podatkov ipd.) in kategorija kompetenc (voditi postopke in odločati o pravicah posameznikov, organizirati interno izobraževanje za zaposlene in vodstvo organizacije na področju varstva osebnih podatkov, samostojno komunicirati z notranjo in zunanjo javnostjo). Kategorija znanje je slabše zastopana (razložiti pojem oblčnih storitev, razložiti koncept vgrajene zasebnosti). Glede zahtevnosti zapisanih učnih izidov lahko ugotovimo, da so učni izidi v kategorijah spretnosti in kompetence skladni z zahtevnostjo ravni SOK 6, kategorija znanje pa na ravni SOK 5.

Strokovnjak/strokovnjakinja za koncesije in javno-zasebna partnerstva³⁰

Ime kvalifikacije	Raven SOK/EOK	Trajanje izobraževanja	Učni izidi
Strokovnjak/strokovnjakinja za koncesije in javno-zasebna partnerstva	SOK 6/ EOK 5	41 ur	<ul style="list-style-type: none"> – razložiti pojem in vrste koncesij; – razložiti pojem in oblike javno-zasebnih partnerstev; – upoštevati temeljna pravila o javnih službah; – upoštevati temeljna pravila o državnih pomočeh, relevantnih za področje financiranja javnih storitev in javne infrastrukture; – upoštevati predpise Evropske unije s področja koncesij, javno-zasebnih partnerstev in javnih služb; – razložiti postopek izdelave ocene možnosti izvedbe projekta v obliki javno-zasebnega partnerstva; – izvesti predhodni postopek; – upoštevati vrste in vsebino zahtev za izdelavo investicijske dokumentacije; – upoštevati pravila ugotavljanja in opredelitve javnega interesa; – pripraviti odločitev in/ali akt o javno-zasebnem partnerstvu; – pripraviti razpisno dokumentacijo; – voditi postopek javnega razpisa za izbiro koncesionarja ali zasebnega partnerja; – voditi delo strokovne komisije; – upoštevati sistem pravnega varstva, rokov in zahtevane aktivnosti;

³⁰ <https://www.nok.si/kvalifikacije/strokovnjak-strokovnjakinja-za-koncesije-javno-zasebna-partnerstva>.

			– upoštevati stopnje izvajanja pogodbe in nadzora nad izvajanjem pogodbe.
--	--	--	---

Na podlagi analize zapisa učnih izidov lahko razberemo, da so vsi zapisani z uporabo operativnih glagolov (razložiti, upoštevati, izvesti, pripraviti ipd.). Formulacije so razumljive, število učnih izidov pa primerno.

Primerjava z opisniki SOK kaže, da je v zapisih učnih izidov prisotna kategorija znanje (upoštevati temeljna pravila o javnih službah, upoštevati temeljna pravila o državnih pomočeh, relevantnih za področje financiranja javnih storitev in javne infrastrukture, upoštevati predpise Evropske unije s področja koncesij, javno-zasebnih partnerstev in javnih služb, razložiti postopek izdelave ocene možnosti izvedbe projekta), kategorija spretnosti (izvesti predhodni postopek, pripraviti odločitev in/ali akt o javno-zasebnem partnerstvu, pripraviti razpisno dokumentacijo) in kategorija kompetence (voditi postopek javnega razpisa za izbiro koncesionarja ali zasebnega partnerja, voditi delo strokovne komisije). Glede zahtevnosti zapisanih učnih izidov lahko ugotovimo, da je kategorija znanje skladna z zahtevnostjo ravni SOK 6, medtem ko sta kategoriji znanje in kompetence po zahtevnosti bližje ravni SOK 5.

Sklep 5:

V zaključku lahko ugotovimo, da učni izidi dodatnih kvalifikacij pretežno uporabljajo operativne glagole, to še posebej velja za dodatne klasifikacije na ravni SOK 6. Glede na kategorije učnih izidov pa je ta ponekod manj uravnotežena med tremi kategorijami – znanje, spretnosti in kompetence, raven zahtevnosti pa je v osnovi skladna s tisto, v katero je klasifikacija umeščena.

Potencialne dodatne kvalifikacije – neformalno izobraževanje in usposabljanje ZRSZ v okviru aktivne politike zaposlovanja

Aktivna politika zaposlovanja predstavlja nabor ukrepov na trgu dela, ki so namenjeni »povečanju zaposlenosti in zmanjševanju brezposelnosti, večji zaposljivosti oseb na trgu dela in povečanju konkurenčnosti ter prožnosti delodajalcev« (Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja, 2022, str. 4). Programi in ukrepi aktivne politike zaposlovanja – od petih ukrepov je ukrep 1 namenjen *usposabljanju in izobraževanju* – so namenjeni tako brezposelnim kot zaposlenim osebam.

V okviru neformalnega izobraževanja odraslih so na voljo (Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja, 2022):

- *programi usposabljanja*: neformalno izobraževanje in usposabljanje, NPK in temeljne kvalifikacije, neformalno izobraževanje in usposabljanje za mlade, lokalni programi neformalnega izobraževanja in usposabljanja;
- *programi izpopolnjevanja*: projektni in razvojni programi, projektno učenje mlajših odraslih (PUM-O);
- *usposabljanje in izobraževanje zaposlenih*: kompetenčni centri za razvoj kadrov, usposabljanje in izobraževanje zaposlenih;
- *programi usposabljanja na delovnem mestu*: usposabljanje na delovnem mestu (posebej tudi tovrstni programi za mlade, za tujce), usposabljammo lokalno, delovni preizkus (30 plus/za mlade).

V Katalogu programov izobraževanja in usposabljanja (2022), dostopnem na straneh ZRSZ, najdemo nekaj manj kot 200 programov usposabljanja in izobraževanja na različnih področjih (npr. s področja izobraževanja, umetnosti, poslovnih in upravnih ved, informacijskih in komunikacijskih tehnologij itd.), ki jih izvajajo zunanji izvajalci, vpisani v register izvajalcev aktivne politike zaposlovanja. Odprto pa ostaja vprašanje kakovosti tovrstnih programov, saj niso socialno partnersko zasnovani in akreditirani.

Vsi programi izobraževanja in usposabljanja v Katalogu so opisani glede na:

- naziv programa,
- vsebino programa,
- trajanje,
- pogoje/obveznosti izvajalca ter
- vstopne pogoje.

Iz slednjega je razvidno, da Katalog ne podaja informacij, povezanih s SOK (npr. z ravno SOK), kakor tudi ne uvida v učne izide navedenih programov.

Poglejmo nekaj primerov.

Slika 3: Primer 1 – Usposabljanje za knjigovodska dela

Šifra programa	Šifra programa NOVA	Naziv programa	Vsebina programa	Trajanje
344/1	0411/1	Usposabljanje za knjigovodska dela	<ul style="list-style-type: none"> - Osnove računovodstva - Knjigovodstvo - Davki in druge dajatve - Matematika v knjigovodstvu - Seznanitev z računalniškim programom - Pisni in ustni izpit 	Najmanj 100 ur

Vstopni pogoj: srednja strokovna izobrazba ekonomske ali druge primerne smeri.

Računovodja

Slika 4: Primer 2 – Računovodja

344/3	0411/3	Računovodja	<ul style="list-style-type: none"> - Osnove računovodstva - Stroškovno računovodstvo - Poslovodno računovodstvo - Analiza računovodskih izkazov - Davčno računovodstvo 	Najmanj 200 ur (45 ur teoretični del, 155 ur praktični del)
-------	--------	-------------	---	--

Vstopni pogoj: zaključena visokošolska izobrazba (prva bolonjska stopnja).

Slika 5: Primer 3 – Komerčialist v zavarovalništvu

Šifra programa	Šifra programa NOVA	Naziv programa	Vsebina programa	Trajanje
343/3	0412/1	Komercialist v zavarovalništvu	<p>Modul 1 - SPLOŠNI DEL (45 ur)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Poslovno komuniciranje in poslovni bonton - Osebnostne lastnosti – ključ za uspešno delo - Organizacija in načrtovanje lastnega dela ter upravljanje s časom - Pravni vidiki poslovanja - Informacijsko-komunikacijska tehnologija in sistemi za podporo v poslovnem okolju (delo na računalniku v računalniški učilnici) <p>Modul 2: POGAJALSKE IN PRODAJNE VEŠČINE (30 ur)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Psihologija prodaje - Direktni marketing - Učinkovita priprava na prodajni razgovor - Prodajni razgovor pri kupcu in prodaja iz oči v oči <p>Modul 3: ZAVAROVALNIŠTVO (40 ur)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Osnove zavarovalništva - Zavarovalna pogodba (pravni in ekonomski vidik) - Analiza tveganj zavarovalca in ustrezno zavarovanje - Premoženjsko zavarovanje - Osebna zavarovanja - Življenjska zavarovanja - Pozavarovanja - Posebnosti trženja zavarovalnih storitev 	Najmanj: 115 ur

Vstopni pogoji: zaključena 4. stopnja izobrazbe.

Slika 6: Primer 4 – Strokovnjak za digitalni marketing

342/1	0414/2	Strokovnjak za digitalni marketing – usposabljanje in pridobitev certifikata	<p>MODULI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uvod v digitalni marketing - Optimizacija spletnih strani (SEO) - Oglaševanje s plačilom na klik (PPC) - Prikazno oglaševanje - E-mail marketing - Marketing na družbenih omrežjih 1 - Marketing na družbenih omrežjih 2 - Mobilni marketing - Analitika - Strategija in načrtovanje 	Najmanj 35 ur + izpit za pridobitev certifikata
-------	--------	--	--	---

Vstopni pogoj: zaključena vsaj višješolska izobrazba, znanje angleškega jezika (vsaj raven B1).

Slika 7: Primer 5 – Izdelovalec spletnih strani

Šifra programa	Šifra programa NOVA	Naziv programa	Vsebina programa	Trajanje
481/1	0612/1	Izdelovalec spletnih strani	<ul style="list-style-type: none"> - Načini prilagoditve koncepta spletnih strani možnim tehničnim rešitvam - Usklajevanje rešitev skladno z zahtevami in željami naročnika - Izdelava spletne strani - Kodiranje in programiranje - Različne možnosti izboljšanja obstoječe spletne strani. 	Najmanj 50 ur

Vstopni pogoj: ni pogojev.

Slika 8: Primer 6 – Robotika

Šifra programa	Šifra programa NOVA	Naziv programa	Vsebina programa	Trajanje
523/2	0714/1	Robotika - začetni nivo	<p>I. TEORETIČNI DEL - 20 ur: Osnove razumevanja delovanja in programiranje robota</p> <ul style="list-style-type: none"> - varnost pri delu z robotom - robotski sistem - ročno vodenje robota - koordinatni sistemi - osnove programiranja - uvajanje robotike - vrste robotov - zgradba in kinematika robota - uporaba robotov (aplikacije, vhodno-izhodni signal) <p>II. PRAKTIČNI DEL - 60 ur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - varnost pri delu z robotom - robotski sistem - operacijski panel - ročno vodenje robota - koordinatni sistemi (nastavitve in uporaba) - osnove programiranja (programiranje osnovnih gibov - prosti, linearni in krožni gibi) - testiranje programa (koračno, kontinuirano) - urejanje (TOUCHUP) in poimenovanje pozicije - sprememba hitrosti gibanja in natančnosti - pravilno načrtovanje programa - urejanje programa (EDCMD) - registri, napredno programiranje in drugi ukazi (LBL-JMP, IF, SELECT, FOR, WAIT, CALL, REMARK...) 	<p>Najmanj 80 ur</p> <p>Teoretični del - 20 ur Praktični del - 60 ur</p>

Vstopni pogoj: zaključeno poklicno, srednje strokovno ali splošno izobraževanje.

Slika 9: Primer 6.1. – Poklicne kompetence programa Robotika³¹

POKLICNE KOMPETENCE

- izbrati ustreznega robota za dano aplikacijo,
- opisati in ponazoriti naloge posameznih komponent robotskega sistema (robotski krmilnik, operacijski panel, ročna učna enota, robotska roka – manipulator),
- opisati sestavo in lastnosti posameznih komponent robotske roke - manipulatorja (zgradba robotskih mehanizmov, pogon robotskih mehanizmov, robotska prijemala),
- razumeti in razložiti osnovne ukaze robota,
- usposobljen osnovnega programiranja robota,
- uporabljati programski jezik,
- razumeti delovanje varnostnih elementov robotske celice,
- pripraviti delovno mesto, orodje in naprave,
- delati v skupini, komunicirati s sodelavci in nadrejenimi,
- aktivno sodelovati pri zagotavljanju zdravega in varnega dela.

Na podlagi navedenih primerov lahko podamo naslednje ugotovitve:

- programi usposabljanja se *medsebojno razlikujejo po obsegu* (npr. od 35 do 200 ur);
- nekateri programi usposabljanja imajo opredeljene vstopne pogoje, drugi ne;
- glede na različne vstopne pogoje, ki se raztezajo od zaključene poklicne izobrazbe do visokošolske izobrazbe 1. stopnje, lahko sklepamo, da se *programi medsebojno razlikujejo po zahtevnosti* (oz. glede na zahtevnostno raven);
- nekateri programi so *modularno zasnovani*, drugi ne;
- nekateri programi vsebujejo teoretični in praktični del usposabljanja, vendar ne vsi;
- programi, ki jih izvajajo medpodjetniški izobraževalni centri na šolskih centrih (gl. primer 6, slika 9), imajo opredeljene tudi *poklicne kompetence (pričakovani učni izidi)*, ki jih pridobi kandidat po uspešno zaključenem programu:
 - Pri analizi kvalifikacije (opisu učnih izidov, to je poklicnih kompetenc) lahko ugotovimo, da zapisi poklicnih kompetenc na eni strani sledijo logiki operativnih učnih ciljev, ki izražajo dejavnost kandidata na način, na katerega se znanje izkazuje (izbere, opiše, uporabi ipd.). Na drugi strani so

³¹ https://www.tscmb.si/wp-content/uploads/2021/02/ROBOTIKA_zacetni-nivo_523_2_februar_2021.pdf.

formulacije izražene še z neoperativnimi glagoli (razumeti, uporabljati, pripraviti ipd.). Bolje bi bilo, če bi bili uporabljeni operativni aktivni glagoli (razume, pripravi, uporabi ipd.). Učni izidi so pomanjkljivejše kontekstualizirani in/ali specificirani (npr. uporablja programski jezik; v kakšnem kontekstu? – ni navedeno). Število učnih izidov je primerno (ne ovira razumevanja kvalifikacije), a so formulacije večinoma presplošne (npr. pripraviti delovno mesto, orodje in naprave; manjka kontekst ali pa način izvedbe);

- programi niso pripravljani skladno z načeli zagotavljanja kakovosti za kvalifikacije, ki so del nacionalnih ogrodij kvalifikacij (gl. EOK, 2017, priloga IV).

Sklep 6:

Podani primeri programov neformalnega izobraževanja in usposabljanja, ki *predstavljajo potencialni vir dodatnih kvalifikacij* in se izvajajo v sklopu aktivne politike zaposlovanja ZRSZ, nakazujejo, da SOK (še) *nima učinkov na oblikovanje učnih izidov tovrstnih kvalifikacij*, ki usposabljuje za izvajanje »del in nalog, po katerih povprašujejo delodajalci« (ZRSZ, 2022). Tovrstne kvalifikacije po večini še *nimajo opredeljenih učnih izidov, nimajo opredeljene ravni SOK* ter posledično *ne temeljijo na stopnjevanosti kvalifikacij* in s tem učnih izidov.

Zaključek in priporočila

Osrednji namen analize je bil ugotoviti, ali in kako je SOK usklajen z meriloma 2 in 3 Priporočila sveta EU o EOK.

Ugotavljamo, da merili sta upoštevani:

- povezava med SOK ter opisniki za posamezne ravni EOK je razumljiva in dokazljiva,
- SOK in njegove kvalifikacije temeljijo na načelu in cilju učnih izidov.

Zaključujemo in predlagamo naslednje:

- (4) Opisniki ravni SOK so med uporabniki dobro sprejeti in ne podajajo predlogov za njihovo spreminjanje. Opisniki so primerljivi z opisniki ravni EOK. Predlagamo, da se zapisi učnih izidov v SOK ohranijo v obstoječi obliki.
- (5) Kaže se potreba po nadaljnem informiranju vseh skupin uporabnikov, razvoju praktičnih smernic in opisov primerov dobrih praks.
- (6) Ožje pojmovanje kompetence, kot je opredeljeno v tretjem stolpcu opisnikov ravni SOK, ne ustreza niti evropskemu niti slovenskemu izobraževalnemu oz. kvalifikacijskemu sistemu, zato predlagamo, da tudi v SOK poimenovanje tretjega stolpca opisnikov SOK spremenimo in kompetence nadomestimo s *samostojnostjo in odgovornostjo*. Na ta način utrdimo tudi povezavo SOK z EOK.
- (7) Analiza primerov izbranih poklicnih kvalifikacij, ki podajajo potrdilo o zaključenem programu za usposabljanje/izpopolnjevanje (SOK raven 3–6), kažejo, da ima SOK učinek na oblikovanje učnih izidov kvalifikacije tudi na ravni razvoja programov nadaljevalnega poklicnega in strokovnega izobraževanja. Ta se kaže predvsem v njihovi formulirani logiki stopnjevanosti kvalifikacij in s tem stopnjevanosti učnih izidov.
- (8) Pregled izbranih programov za izpopolnjevanje kaže, da je logika stopnjevanosti manj prisotna, vsebujejo pa splošne in predmetno-specifične kompetence. Med njimi prevladujeta kategoriji spretnosti in znanje, medtem ko je kategorija kompetenc precej manj prisotna ali sploh ne. V zapisih se tudi pogosto uporabljajo neaktivni glagoli, še posebej glagola 'poznavanje' in 'razumevanje'.
- (9) Pri dodatnih kvalifikacijah so učni izidi izraženi pretežno z operativnimi glagoli, kar posebej velja za dodatne klasifikacije na ravni SOK 6. Glede na kategorije učnih izidov

je ta ponekod manj uravnotežena med tremi kategorijami – znanje, spretnosti in kompetence, raven zahtevnosti pa je v osnovi skladna s tisto, v katero je klasifikacija umeščena.

- (10) Podani primeri programov neformalnega izobraževanja in usposabljanja, ki predstavljajo potencialni vir dodatnih kvalifikacij in se izvajajo v sklopu aktivne politike zaposlovanja ZRSZ, kažejo, da SOK (še) nima učinkov na oblikovanje učnih izidov tovrstnih kvalifikacij, ki usposabljujejo za izvajanje »del in nalog, po katerih povprašujejo delodajalci« (ZRSZ, 2022). Tovrstne kvalifikacije po večini še nimajo opredeljenih učnih izidov, nimajo opredeljene ravni SOK ter posledično ne temeljijo na stopnjevanosti kvalifikacij in s tem učnih izidov. V tej obliki še niso primerni za vključitev v SOK. Pred tem je treba odpraviti težave glede kakovosti tovrstnih programov, ki za zdaj še niso socialno partnersko zasnovani in akreditirani.

Viri

- Brockmann, M., Clarke, L. in Winch, C. (2008b). Competence and competency in the EQF and in European VET systems. *Journal of European Industrial Training*, 32, št. 2/3, str. 787–799.
- Cedefop. (2021). European inventory on NQF 2020 – Slovenia.
<https://www.cedefop.europa.eu/en/country-reports/slovenia-european-inventory-nqf-2020>.
- Coles, M. in Oates, T. (2004). *European reference levels for education and training. An important parameter for promoting credit transfer and mutual trust*. Thessaloniki: CEDEFOP.
- CPI. (2022). *Programi poklicnega in strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja*.
<https://cpi.si/razvoj-kvalifikacij/programi-psui/>.
- Ermenc, K. S., Biloslavo, R. in Mikulec, B. (2015). *Smernice za implementacijo in uporabo slovenskega ogrodja kvalifikacij in učnih izidov v praksi*. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- Ermenc, K. S., Mikulec, B. in Biloslavo, R. (2020). *Spremljava slovenskega ogrodja kvalifikacij in registra kvalifikacij SOK*. Center RS za poklicno izobraževanje.
- Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja*. (2019).
<https://cpi.si/aktualno/knjiznica/gradiva/izhodisca-za-pripravo-izobrazevalnih-programov-nizjega-in-srednjega-poklicnega-izobrazevanja-ter-programov-srednjega-strokovnega-izobrazevanja-2/>.
- Izhodišča za pripravo javno veljavnih izobraževalnih programov za odrasle*. (2020). Andragoški center Slovenije.
- Katalog programov izobraževanja in usposabljanja*. (2022).
https://www.ess.gov.si/iskalci_zaposlitve/programi/usposabljanje_in_izobrazevanje/lok-alni-neformalno-izobrazevanje.
- Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja*. (2022). <https://www.gov.si teme/aktivna-politika-zaposlovanja/>.

Mikulec, B. in Ermenc, S. K. (ur.). (2013). *Umeščanje slovenskega ogrodja kvalifikacij v evropsko ogrodje kvalifikacij za vseživljenjsko učenje in evropsko ogrodje visokošolskih kvalifikacij. Zaključno poročilo; Slovenija*. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.

PINPIU. (2022). *Programi usposabljanja in izpolnjevanja*. <https://www.pinpiu.si/programi/>.

Priporočila Evropskega parlamenta in sveta z dne 24. aprila 2008 o uvedbi EOK za vseživljenjsko učenje. (2008). <https://www.nok.si/sites/www.nok.si/files/dokumenti/evropsko-ogrodje-kvalifikacij-za-vsezivljenjsko-ucenje.pdf>.

Priporočilo Sveta z dne 22. maja 2017 o evropskem ogrodju kvalifikacij za vseživljenjsko učenje in razveljavitvi Priporočila Evropskega parlamenta in sveta z dne 23. aprila 2008 o uvedbi evropskega ogrodja kvalifikacij za vseživljenjsko učenje. (2017). [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615\(01\)&from=SL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615(01)&from=SL).

Winterton, J. (2009). Competence across Europe: Highest common factor or lowest common denominator? *Journal of European Industrial Training*, 33, str. 681–700.

Winterton, J., Delamare-Le Deist, F. in Stringfellow, E. (2006). *Typology of knowledge, skills and competences: clarification of the concept and prototype*. Cedefop Reference series; 64. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Winterton, J., Delamare-Le Deist, F. (2004). *Extended outline of the study on developing typologies for knowledge, skills and competences (working document)*. Thessaloniki: CEDEFOP.

Zakon o slovenskem ogrodju kvalifikacij. (2015). Uradni list RS, št. 104/15 in 100/22 – ZSZUN.

ZRSZ. (2022). *Lokalni programi neformalnega izobraževanja in usposabljanja*. https://www.ess.gov.si/iskalci_zaposlitve/programi/usposabljanje_in_izobrazevanje/lokalni-neformalno-izobrazevanje.

Priloga 5: Statistični podatki o kvalifikacijah v registru kvalifikacij SOK (stanje na dan 14. 12. 2022)

Tabela: Število kvalifikacij po ravneh

Raven	Število kvalifikacij	Aktualne	Arhivirane
-------	----------------------	----------	------------

Vse ravni	2094	1717	377
SOK 1	2	0	0
SOK 2	8	4	4
SOK 3	69	42	27
SOK 4	248	178	70
SOK 5	355	256	99
SOK 6	160	108	52
SOK 7	427	374	53
SOK 8	502	449	53
SOK 9	125	125	0
SOK 10	194	175	19

Skupno število aktualnih kvalifikacij na dan 14. 12. 2022 je bilo 1717. Največji delež kvalifikacij v registru SOK predstavljajo visokošolske kvalifikacije, in sicer od ravni SOK 7. Drugi veliki segment so še srednješolske kvalifikacije na ravni SOK 5 in 4, druge ravni pa imajo nekoliko nižje število kvalifikacij.

Graf: Število kvalifikacij po ravneh

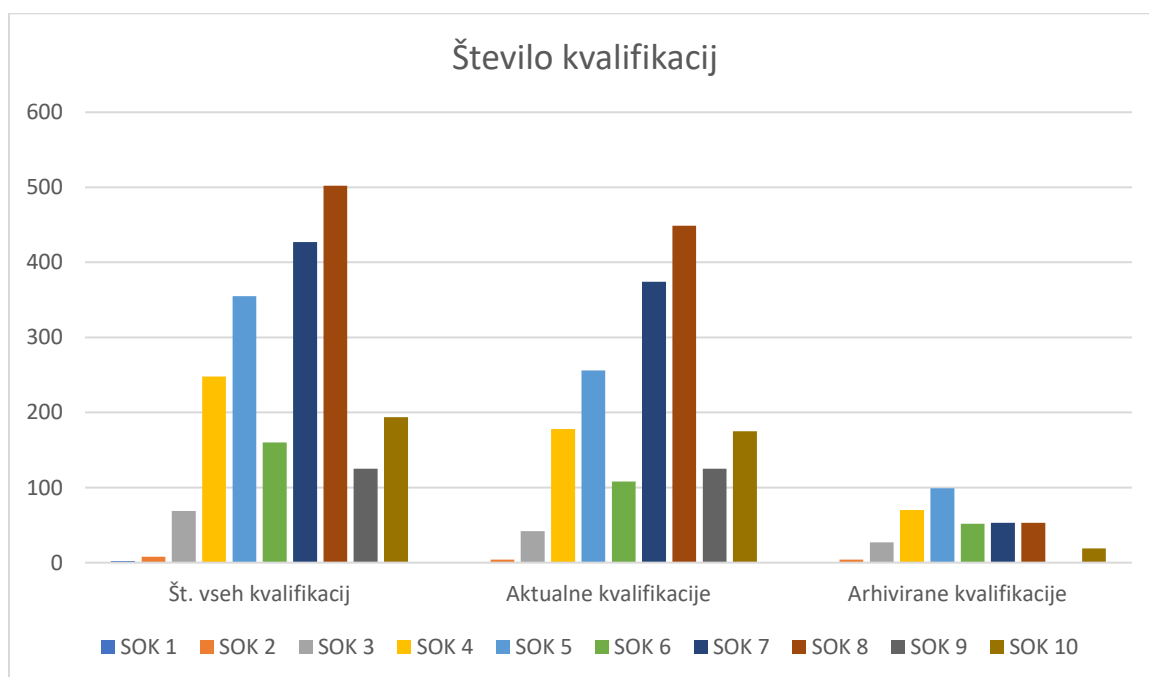

Tabela 2: Število kvalifikacij po vrstah kvalifikacij

Vrsta	Število kvalifikacij	Aktualne	Arhivirane
Izobrazba	1496	1348	148
Poklicne kvalifikacije	581	355	226
Dodatne kvalifikacije	13	10	3

Tri četrtine kvalifikacij predstavljajo izobrazbe, ki jim z eno četrtino sledijo poklicne kvalifikacije, predvsem Nacionalne poklicne kvalifikacije.

Graf 2: Število kvalifikacij po vrstah kvalifikacij

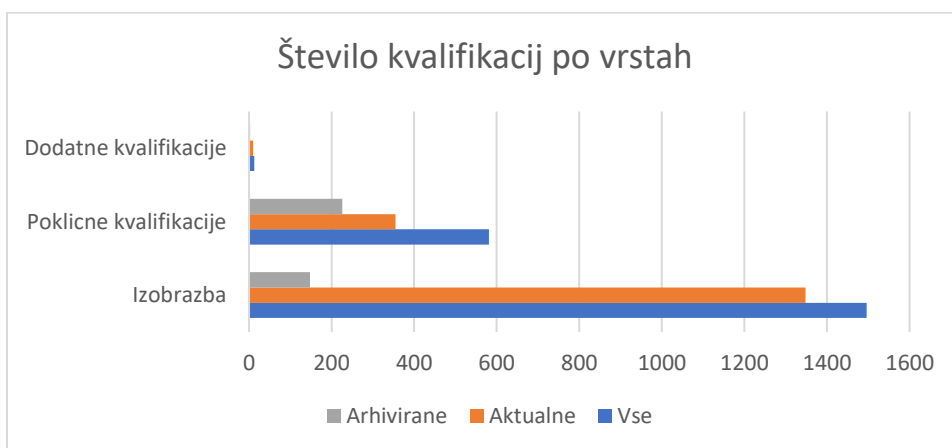

Tabela 3: Število kvalifikacij po področjih

Področje ISCED/Klasius-P16	Število kvalifikacij	Aktualne	Arhivirane
00 Osnovne in splošne izobraževalne aktivnosti/izidi	7	5	2
01 Izobraževalne znanosti in izobraževanje učiteljev	139	128	11
02 Umetnost in humanistika	436	337	99
03 Družbene vede, novinarstvo in informacijska znanost	208	189	19
04 Poslovne in upravne vede, pravo	209	173	36
05 Naravoslovje, matematika in statistika	116	110	6
06 Informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT)	57	43	14
07 Tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo	391	313	78

08 Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in veterinarstvo	94	75	19
09 Zdravstvo in socialna varnost	110	93	17
10 Transport, varnost, gostinstvo in turizem, osebne storitve	271	202	69
99 Neznano področje	0	0	0

Glede na področja ISCED je največ kvalifikacij s področja **02 Umetnost in humanistika**, sledita pa področji **07 Tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo** ter **10 Transport, varnost, gostinstvo in turizem, osebne storitve**.

Graf 3: Število kvalifikacij po področjih

